

M. A. Akşit Koleksiyonundan/Collection

2

Çocuktan al Haberi*

M. Arif AKŞİT**

*Literatür eşliğinde, Yazar olarak çocuklukta karşılaştığım boyutun tanımı

** Uzman Dr. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları, Neonatoloji/Yenidoğan ve Pediatrik Genetik, emekli,

Toplumda çocukların yetiştirilmesi ve eğitilme süreci olarak anlamı; bir toplantıda çocukların erişkinlerin toplantılarına katılması ve son toparlama işlevinin onlara verilip, daha sonra alim başkan, hoca tarafından özetlenme, açıklanma sürecinin oluşturulmasıdır.

Bu Makalede genel çocuk gelişimi konusuna bakılarak bunların teorik kitaplarda değil, bireye, kısaca çocuğa bakılarak yapılmalıdır. Yapılacak olan, insanlıkta sevgi ile ilerlemek, gelişmek ve kendi boyutu ile oluşturmasıdır. Özet olarak, çocuğa bakılmalı, onun boyutu incelenmeli, topluma katılmalı, kısaca haber çocuktan alınmalıdır. Toplumun esiri ve düşünmeden ona uyması değil, bir insan olması, gerekirse insanlık adına tüm suçlamalara karşın, babası dahil, karşı çıkabilmesi, bunu barış ile yapabilmeyi öğrenmelidir, uygulamalıdır. Çocuklar kavgaya eder sanılır, temelde haklarının veya başkalarının haklarının, oyun kurallarına gasp edilmesine karşı çıktıkları içindir. Bizim yapmak istediğimizi yaptıkları için kavgaya ederler, ama hemen barışırlar.

Eğitim aktif yaşamda, bireyin kendi boyutu ile sosyal, toplumsal algısının bütünleşmesidir. Çocuk hata yapabilir, bu açıdan da hatasının fark edilmesi bile bir önemli kazanç boyutu olmaktadır. Her insan hata yapar, kime göre hatadır, kime göre olmayabilir. Çocukların içinde olduğu gibi, saf, temiz, eğitilebilir, insancıl yapıda olmalıdır.

Her insanın kendi yaşamında aile çevresi içinde de bir yeri vardır, ancak bu güven ve topluma uygun yetiştirilmesi ile olgunlaştırılmalıdır.

Ben bilirim boyutu yerine öğrenme ve gelişimin, *el elden üstündür* kavramının yerleşmesi de bir yaklaşım olmaktadır. Çocuk bile bizden daha çok bilebilir, bakış açısı daha farklıdır. Çocuk, sağlığı ve doğrudan oluşan gerçeği tanımlar, üstünü örtmek, gizlemek ve yok farz etmeyi bilmez, daha öğrenmemiştir.

Dinleyen kişi öğrenir, soran kişi ise kavrar, düşünce geliştirir. Burada gelişimin çocuğa göre irdelenmesi, bir bakıma terzi olarak bilginin akla, davranışa uyarlanması önemlidir. Çocuğa yapılan en eğitimsiz yaklaşım onu çocuk gibi ele alarak fikrini, düşüncesini almadan, kurala uy demektir. Belki fikri alında, daha geniş ve detaylı düşünme ve hatta karar değiştirme olanağı olabilecektir.

Özet

Çocuktan al Haberi

Amaç: Çocuk, toplumun geleceği olması, eğitim olarak kendilerini algılamaları ile, sevgi, insanlık ve kardeşlik boyutunda bağımsız, özel, özgün olarak yetiştirilmesi hedeflenmelidir. Bunun temeli güven duymak, dayanmak, bunun içinde çocuklara söz vermek, yaklaşımlarda görüşünü almak önemlidir. Bu makale çocuk gelişimi ile bu boyutlar irdelenmektedir.

Dayanaklar/Kaynaklar: Yazar, M. Arif Akşit'in doğrudan yaşamsal deneyimleri irdelenerek, kaynaklardan görüş alınarak, yorumlar yapılmıştır.

Genel Yaklaşım: Eğitimin, gençler boyutu ile devamlılığı sağladığı dikkate alınarak, kaynaklardaki belirtilenlerin somut olduğu, soyut yaklaşımdan uzak olduğu vurgusu yapılmaktadır.

Sonuç: Eğitim, çocukların ana kucağından itibaren sevgi, sevmek ve insanlığa yaklaşım yapmak, bunu öğretmek gerekmektedir.

Yorum: Türkçede "sevgi" tanımını İngilizce 'de "love" yanında cinselliğe kaydığı, ancak, gerçek tanımlanan vurgu vermemektedir. Kısaca sevgi, insanlığın toplumsal boyutu olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk eğitimi, çocuğa güven, karar oluşturma

Outline

Take the information from Child

AIM: A child is future of a community, so, education by perceiving themselves, at love and humanity perspective and independent, special, unique and at brotherhood relation. For even trust themselves, taken information, given conversation for contribution, is important for education of a child, preparing for adult life. This Article by evaluation of development of children, this aspect is indicated.

Grounding Aspects: Directly Author, M. Arif Akşit, from their own life happenings, and by references, the developing of the children is assessed.

Introduction: Education, by the new generation it is a continuous aspect at the civilization, thus, in literature mostly concrete, materialistic and objective aspects indicated, thus, love, humanity and even brotherhood are abstract factors.

Notions: The main perspective of education is being in love and humanity, so, these factors are strict and not suitable for education.

Conclusion: In Turkish the word "sevgi" meaning so widely, thus, in English, "love" has mostly sexual representations. Thus, common sense indicated such evaluation differences.

Key Words: Child Education, trust the child, Making decision

Giriş

Eğitimin, insanın yetiştirilmesinde temel olan, insanlık, sevgi boyutu ile insanlık kavramı algılaması, bağımsızlık temelinde, kişiliklerinin özel, özgün olması ve kardeşlik bağı içinde yetişmeleri gerekli olmalıdır. Bu konu yerine, fiziksel, zihinsel ve kabiliyet gelişimine bakılması, buna göre yaklaşım yapılması da bir tezat teşkil etmektedir. Gerçi, insanlık kavramını algılamak zor iken, diğerlerini ölçme ve değerlendirmesi olanaklı olmakta, kısaca irdelenebilmektedir. Ancak bir insanın fedakârlık, sevgi gibi kavramları, cinsiyet ve menfaat boyutu ötesinde algılaması önemli olurken, bu nasıl olacaktır boyutu da gündeme gelmelidir.

Elbet gençlerin yetiştirilmesi önemlidir. Onların yetiştirilmesi okulda yapılması ötesinde, evde de oluşan, gelişen olaylarda da fikirlerinin alınması, özellikle önemli konularda görüşleri alınarak yetiştirilmesi, Akşit sülalesinde bu yaklaşım önem kazanmaktadır.

Türkçe Dil Bilimci Hamza Zülfikar oğlum ile dolaşıyordu, gerekçesini sordum, ondan yeni şeyler öğrendiğini belirtti. Örnek olarak, deniz için *derinsiz* demiş, sığ kelimesi yerine

kullanmış, bu lügatte olmayabilir, ama doğrudur, anlaşılmaktadır. Bu açıdan çocuklardan öğrenilecek çok şey olduğu vurgusu yapılmıştır.

Torun Otizm Spektrumlu olup, doğumdan incelenmesi gündeme gelmiş, sonra devamlı uyku dahil EEG çekilerek, 1,5 yaşında tanı düşünülmüştür. Ancak tanımlanması açısından yapılan psikolojik testlerde geri zekalı çıkmış, aile itiraz etmiş, Çocuk Psikiyatri Uzmanı irdelenmesi ile, çocuk ile iletişim yollarının aranması ile, elini ve konuşmayı yapmayanın aynı testi özel teknikle yapması ile, ileri zekalı çıkmıştır. Burada olayın test değil, birey temelinde ele alınmalıdır. Sonuçta, 14 yaşında girmiş, akranları ile eğitim almakta, yine bilgisayar ile iletişim yapılabilmektedir.

Öncelikle genel bilgi sorgulanmasına bakılmalıdır.

Konu ile İlgili Bazı Kaynaklar

İnternette sorgu yapılanlardan bazıları aşağıda çıkarılmaktadır.

Child development (Wikipedia)¹

Child development involves the biological, psychological and emotional changes that occur in human beings between birth and the conclusion of adolescence. Childhood is divided into 3 stages of life which include early childhood, middle childhood, and adolescence.[1] Early childhood typically ranges from infancy to the age of 6 years old. During this period, development is significant, as many of life's milestones happen during this time period such as first words, learning to crawl, and learning to walk. There is speculation that middle childhood or ages 6–13 are the most crucial years of a child's life, ranging from the starts of some sorts of formal schooling to the beginning of puberty, and this is also the period where many children start to gain a more sense of self. Adolescence is the stage of life that typically starts around the time puberty hits, all the way up until legal adulthood. In the course of development, the individual human progresses from dependency to increasing autonomy. It is a continuous process with a predictable sequence yet has a unique course for every child. It does not progress at the same rate and each stage is affected by the preceding developmental experiences. Because genetic factors and events during prenatal life may strongly influence developmental changes, genetics and prenatal development usually form a part of the study of child development. Related terms include developmental psychology, referring to development throughout the lifespan, and pediatrics, the branch of medicine relating to the care of children.

Developmental change may occur as a result of genetically-controlled processes known as maturation,[2] or as a result of environmental factors and learning, but most commonly involves an interaction between the two. It may also occur as a result of human nature and of human ability to learn from the environment.

There are various definitions of periods in a child's development, since each period is a continuum with individual differences regarding starting and ending. Some age-related development periods and examples of defined intervals include: newborn (ages 0–4 weeks); infant (ages 4 weeks – 1 year); toddler (ages 12 months-24 months); preschooler (ages 2–5 years); school-aged child (ages 6–13 years); adolescent (ages 14–19).[3]

Promoting child development through parental training, among other factors, promotes excellent rates of child development.[4] Parents play a large role in a child's activities, socialization, and development. Having multiple parents can add stability to a child's life and therefore encourage healthy development.[5] Another influential factor in children's development is the quality of their care. Child-care programs may be beneficial for childhood development such as learning capabilities and social skills.[6]

The optimal development of children is considered vital to society, and it is important to understand the social, cognitive, emotional, and educational development of children. Increased research and interest in this field has resulted in new theories and strategies, with specific regard to practice that promotes development within the school system. Some theories seek to describe a sequence of states that compose child development.

Yorum

Çocuk gelişimi temelinde biyolojik, psikolojik ve duygusal gelişim olarak ele alınmakta, ancak, kültürel, sosyolojik boyut ile etik/ahlak kavramlarının konu edilmediği görülmektedir. Sevgi boyutu da aynı şekilde gelişen bir düzen olup, cinsel duygulardan sevgi kavramının ayrılması önemlidir. Adem ve Havva Cennetten çıkarılmasının iki nedeni vardır, a) Cinsiyeti algılamaları, b) Ölümsüzlük talebidir.

Çocukluk 3 gruba ayrılmaktadır denilmektedir; a) Çocukluk, b) Orta çocukluk, c) Ergen, adölesan dönemi.

Bir yaşına girmeden önce bile, ilk aşamada bile acıkma, çiş ve kaka yapma, memenin onu doyurması, mutlu etmesi, yabancı olarak görmesi, kendisini algılaması bile ilk aylarda oluşmaktadır. Bu dönemde anne sütü alan ile biberon ile beslenenlerde belirgin fark olmaktadır. Anaklitik depresyon, Yoksunluk Sendromu, Anne Yoksunluğu ortaya çıkmaktadır. İki aylık

bebekte bu belirginleşmektedir. Ayrıca dikta yönetimi olan ailelerde de çocuklarda büyümeme, güdük kalma da bir bulgudur. Kısaca bu bakış açısı, en önemli boyutların kaçırılmasıdır.

0-6 yaş arasında çok boyut gelişebilmektedir. Otizm daha doğrusu olarak Otizm Spektrumu ele alındığında, anne karnında çok hareketli çocuk, bebeklikte hareketli olması yanında, 1,5 yaşında bile erken tanımlanabilmekte ve buna göre yaklaşım öngörülmektedir. Önemli olan tanı koymak değil, bebeğe göre yaklaşım yapılmasını sağlamaktır. Burada Eğitim Fakültelerinin özel bölümlerinin katkısı alınmalıdır.

İki yaşından sonra kırgınlık, benliğin oturması, sonra oyun ile kendisi ile toplumun uyumunu kavramak ile gelişim ele alındığında, 0-6 yaş birçok boyutun geçtiği dönemdir. Oyun kuralla uyma değil, birliktelik, kardeşlik, paylaşımı öğrenme olmalıdır. Kural birlikte olabilmek için önemi kavranmalıdır. Kazanmak ve kaybetmek değil, oynamak, mutlu olmak, sevgi oluşturmak algılanmalıdır. Bir yarış içine sokulmamalıdır.

6-13 yaş dönemi okul dönemi olması, çocuğun yaşamında kritik dönem değil, okul eğitimi gündeme gelmektedir. Burada eğitimin bebeğe göre, sevgi ve insanlık yerine, kural, mutlaka belirli şeylerin öğretilmesi olduğu için çocuk zorlanmaktadır. Amerika Davis Kentinde, çocuklara çarpım tablosu ezberletilmiyordu, torunlara öğretilmedi, ailesinin de öğretmemesi istendi. Kavramadan ezberleme olduğu için yasaklanmıştır. Kalıp ezberlenme değil, kavranmalı denildi. Özel okulda, Eğitim Fakültesi desteği ile kümeler ile anlatılmaya çalışıldı.

Çocukların Gelişimsel Psikoloji olarak irdelenmesi öne çıkarıldığı ifade edilmektedir. Bunlar: A) Yenidoğan Dönemi: 0-4 Hafta. Burada doğum sonu ilk saat, daha sonra 3-6 saat ve sonrası bile farklıdır. Bir günlük ile 3 günlük çocukta tam anlamı ile farklıdır. Dolayısıyla belirtilenler gelişim değil, takvim olarak bölünmedir. B) Bebeklik; 4 Hafta-1 yaş, C) Emekleme; 12 ay ile 24 arası, D) Okul Öncesi dönem; 2-5 yaş. Her boyutta farklı yapı oluştuğu da ele alınmalıdır. E) Okul Çağı; 6-13 yaş. Her yaşın bir özelliği vardır. F) Eren, adölesan; 14-19 Yaş. Bu dönemde de üç dönemden söz edilmelidir.

Çocukların algılaması için, sosyal, zihinsel ve ruhsal ile eğitsel boyutların öne çıkarılması öne çıkmaktadır.

Burada bireyin sevgi ve insanlık boyutu yerine neleri öğretmesinin gerekliliği öne çıkmaktadır.

Theories

Ecological systems

Also called "development in context" or "human ecology" theory, ecological systems theory, originally formulated by Urie Bronfenbrenner specifies four types of nested environmental systems, with bi-directional influences within and between the systems. The four systems are microsystem, mesosystem, exosystem, and macrosystem. Each system contains roles, norms, and rules that can powerfully shape development. Since its publication in 1979, Bronfenbrenner's major statement of this theory, *The Ecology of Human Development*[7] has had widespread influence on the way psychologists and others approach the study of human beings and their environments. As a result of this influential conceptualization of development, these environments — from the family to economic and political structures — have come to be viewed as part of the life course from childhood through adulthood.[8]

Yorum

Gelişim çevresel değerler ile farklılık olarak değil, insan Evrensel/Global bir yapıda olduğuna göre, bireysel olarak en üst yapıda olmalıdır. Üst yapı ideal kavramı değildir, çünkü ideal, gerçekten koparır, güzeli dışlar, bir hırs oluşturur, bu nedenle teorik ideal değil, her bireye göre ulaşacağı bir boyut hesaplanmalıdır. Hedefe ulaşmak değil, o yolda olmak önemlidir. Nirvana hedef gibi görünebilir, ama yücelme bir yolda yürüme boyutudur. Koşmak denilince kalbin belirli ritim oluşturması, rekor kırma değil, bedeni çalıştırması hedef olmalı, sağlıklı olmak için koşmalıdır.

Bu açıdan çevreye göre eğitimin farklı olmasını kabul etmenin, ayrışmayı kabul etmek anlamındadır. Her bireyin en üst düzeyde eğitim hakkı olduğu dikkate getirilmelidir. Eğitim hakkı, bu imkânın verilmesi ile, olması anlamı taşımaz. Burada sınırlama, maddi imkân, sosyal yapı ve diğer nedenler değil, bireyin kapasitesi, bireyin arzusu dikkate alınmalıdır. Kandan korkan bir kişi aktif değil, masa başı yapıda bir hekim olması daha uygundur.

Dünyada Doğu ülkelerinde sevgi, kardeşlik öne çıkarken, Batı Ülkelerinde bu kavramlar farklıdır. Ülkemizde de her bireye selam vermek bir görev iken, Batı da tanıdık dışındakilere verilmesi yadırganır. Aynı şekilde ayırım yapmadan her bireye yardım yapılırken, tanımlanmadan yardım, askıda ekmek gibi yaklaşım Ülkemizde yaygındır. Benim politik görüşümde olmayana yardım etmem, onu dışlarım, ancak belirli üst sınıf kavramı içinde olana yardım ederim kavramından, bu yapının belirli sosyal katmanda olduğu, Ülke genelinde olmadığı belirgindir.

Ekonomik sınıf temelinde yaklaşım yapılan yerlerde, Amerika'da evsizler, sokakta yatanlar öyle istedikleri için yatıyorlar karışmayın denilen bir kavramdan, Devletin onlara baktığı bir yapı, Sosyal yardım ve destek yapılan bir boyut öne çıkmaktadır. Göçmenlere yardım edelim anlayışı ile atılım yaklaşımı ayrılmaktadır.

Piaget

Jean Piaget was a Swiss scholar who began his studies in intellectual development in the 1920s. Piaget's first interests were those that dealt with the ways in which animals adapt to their environments and his first scientific article about this subject was published when he was 10 years old. This eventually led him to pursue a Ph.D. in Zoology, which then led him to his second interest in epistemology.[9] Epistemology branches off from philosophy and deals with the origin of knowledge. Piaget believed the origin of knowledge came from Psychology, so he travelled to Paris and began working on the first "standardized intelligence test" at Alfred Binet laboratories; this influenced his career greatly. As he carried out this intelligence testing, he began developing a profound interest in the way children's intellectualism works. As a result, he developed his own laboratory and spent years recording children's intellectual growth and attempted to find out how children develop through various stages of thinking. This led Piaget to develop four important stages of cognitive development: sensorimotor stage (birth to age 2), preoperational stage (age 2 to 7), concrete-operational stage (ages 7 to 12), and formal-operational stage (ages 11 to 12, and thereafter).[9] Piaget concluded that adaption to an environment (behaviour) is managed through schemes and adaption occurs through assimilation and accommodation.[2]

Stages

Sensorymotor: (birth to about age 2)

This is the first stage in Piaget's theory, where infants have the following basic senses: vision, hearing, and motor skills. In this stage, knowledge of the world is limited but is constantly developing due to the child's experiences and interactions.[10] According to Piaget, when an infant reaches about 7-9 months of age they begin to develop what he called object permanence, this means the child now has the ability to understand that objects keep existing even when they cannot be seen. An example of this would be hiding the child's favorite toy under a blanket, although the child cannot physically see it, they still know to look under the blanket.

Preoperational: (begins about the time the child starts to talk, about age 2)

During this stage of development, young children begin analyzing their environment using mental symbols. These symbols often include words and images and the child will begin to apply these various symbols in their everyday lives as they come across different objects, events, and situations.[9] However, Piaget's main focus on this stage and the reason why he named it "preoperational" is because children at this point are not able to apply specific cognitive operations, such as mental math. In addition to symbolism, children start to engage in pretend play in which they pretend to be people they are not (teachers, superheroes). In addition, they sometimes use different props to make this pretend play more real.[9] Some deficiencies in this stage of development are that children who are about 3-4 years old often display what is called egocentrism, which means the child is not able to see someone else's point of view, they feel as if every other person is experiencing the same events and feelings that they are experiencing. However, at about 7, thought processes of children are no longer egocentric and are more intuitive, meaning they now think about the way something looks instead of rational thinking.[9]

Concrete: (about first grade to early adolescence)

During this stage, children between the age of 7 and 11 use appropriate logic to develop cognitive operations and begin applying this new thinking to different events they may encounter.[9] Children in this stage incorporate inductive reasoning, which involves drawing conclusions from other observations in order to make a generalization.[11] Unlike the preoperational stage, children can now change and rearrange mental images and symbols to form a logical thought, an example of this is reversibility in which the child now has the ability to reverse an action just by doing the opposite.[9]

Formal operations: (about early adolescence to mid/late adolescence)

The final stage of Piaget's cognitive development defines a child as now having the ability to "think more rationally and systematically about abstract concepts and hypothetical events".[9] Some positive aspects during this time is that child or adolescent begins forming their identity and begin understanding why people behave the way they behave. However, there are also some negative aspects which include the child or adolescent developing some egocentric thoughts which include the imaginary audience and the personal fable.[9] An imaginary audience is when an adolescent feels that the world is just as concerned and judgemental of anything the adolescent does as they are; an adolescent may feel as if they are "on stage" and everyone is a critic and they are the ones being critiqued.[9] A personal fable is when the adolescent feels that he or she is a unique person and everything they do is unique. They feel as if they are the only ones that have ever experienced what they are experiencing and that they are invincible and nothing bad will happen to them, it will only happen to others.[9]

Yorum

Burada duygular, işitme, görme ile motor becerilerinin geliştiği söylenmektedir. Anneler, özellikle Neonatoloji Uzmanı hekim annelerin, Yenidoğan Yoğun Bakım hemşirelerinin kendilerine önerdikleri ve belirttikleri, bebekleri için oldukça önemli olmaktadır. Bebeklerin doğum sıkıntısını atlatmadan önce, ağzından anne sütü alması, oral-anal refleksi uyarmakta, çiş ve kaka yapmakta, bağırsak yutkunma ve çalışması, midenin tatmin olması ötesinde bir zevk

oluşmaktadır. Bunun kucak, cilt, cilde temas etmek ile Endojen mutluluk hormonlarını salgılatmaktadır. Bu açıdan, duyu ve tatmin olmak, öne alınmalıdır. Takiben uyuması ve uyanması ile acıkma ile gerçek insan olma duyuları başlamaktadır. Gerçi anne karnında da duygusal motiflerin olduğu da gözlenmektedir. Anne sıkıntıda olunca, bebeğin huzursuz kıpırdaması da gözlenenlerdendir.

7-9 aylık iken görmemiş olsa bile, oyuncağın yatak altında olduğunu kavramaktadır denilmektedir. Köpeği olan ve köpeğin gelişim boyutunu ölçen deneysel yaklaşımlarda da onların 7-8 kat hızlı olduğu algılsa bile, köpeklere bile 3 defa belirli amaç üzerine yapılan veya söylenen eylemi kavradıkları gözlenecektir.

Vygotsky

Vygotsky was a Russian theorist, who proposed the sociocultural theory. During the 1920s–1930s while Piaget was developing his own theory, Vygotsky was an active scholar and at that time his theory was said to be "recent" because it was translated out of Russian language and began influencing Western thinking.[9] He posited that children learn through hands-on experience, as Piaget suggested. However, unlike Piaget, he claimed that timely and sensitive intervention by adults when a child is on the edge of learning a new task (called the zone of proximal development) could help children learn new tasks. This technique is called "scaffolding," because it builds upon knowledge children already have with new knowledge that adults can help the child learn.[12] An example of this might be when a parent "helps" an infant clap or roll her hands to the pat-a-cake rhyme, until she can clap and roll her hands herself.[13][14]

Vygotsky was strongly focused on the role of culture in determining the child's pattern of development.[12] He argued that "Every function in the child's cultural development appears twice: first, on the social level, and later, on the individual level; first, between people (interpsychological) and then inside the child (intrapsychological). This applies equally to voluntary attention, to logical memory, and to the formation of concepts. All the higher functions originate as actual relationships between individuals." [12] Vygotsky felt that development was a process and saw periods of crisis in child development during which there was a qualitative transformation in the child's mental functioning.[15]

Yorum

Çocukların aile ile yaptıkları, aynı boyut köpeklerde de olmaktadır, ödül karşılığı olmasa bile, sahiplerindeki mutlu ifade içinde yapmaktadırlar. Ödül ile olması uygun görülmemekte, bir bakıma şartlanma oluşturuyor, halbuki sevmek ile anlam kavranmalıdır. En çok hoşlarına gidenler, sevilmesidir. Çocukların el çırparak yaptıkları, hem ses çıkarması ile bir iş yapmaları, hem de ses ve mutluluk çığlıkları ile bebek yaklaşımları yapmaktadır. Ailelerde çocukları ile oynamanın mutluluğunu yaşarlar, ikili bir kazanç olmaktadır.

Bu yaklaşımlar, aile ve toplum içinde bir kabul etme ve sevme işareti olmaktadır.

Bazı toplumlarda, ailede bebeğin bu hareketi yabancıya yapması istenmemekte, siz yabancısınız niye yaptırıyorsunuz, bebek bizim bebeğimiz gibi bir algı, anlamsız sahiplenme olabilmektedir.

Attachment

Attachment theory, originating in the work of John Bowlby and developed by Mary Ainsworth, is a psychological, evolutionary and ethological theory that provides a descriptive and explanatory framework for understanding interpersonal relationships between human beings. Bowlby's observations of close attachments led him to believe that close emotional bonds or "attachments" between an infant and their primary caregiver is an important requirement that is necessary to form "normal social and emotional development".[9]

Yorum

Bebek ve insanlar arasındaki duygusal bağları oluşturur, bu açıdan bebeğin sosyal ve ruhsal gelişimi bağların oluşmasının katkısı açısından hem de aile içi ilişkiler için de önemlidir.

Burada anne olması değil, anne yerine geçen boyut olabilmelidir.

Cilt cilde temasın prematürede kilo alma, gelişme ve hastalıkları atlatmada mucizevi etkisi olmaktadır. Endojen oluşan endorfin, dopamin, serotonin ve oksitosin önemi olmaktadır. Aynı zamanda da oksitosin süt salgılamasında da katkısı belirgindir.

Erik Erikson

Erikson, a follower of Freud's, synthesized both Freud's and his own theories to create what is known as the "psychosocial" stages of human development, which span from birth to death, and focuses on "tasks" at each stage that must be accomplished to successfully navigate life's challenges.[16]

Erikson's eight stages consist of the following:[17]

1. Trust vs. mistrust (infant)
2. Autonomy vs. shame (toddlerhood)
3. Initiative vs. guilt (preschooler)
4. Industry vs. inferiority (young adolescent)

5. Identity vs. role confusion (adolescent)
6. Intimacy vs. isolation (young adulthood)
7. Generativity vs. stagnation (middle adulthood)
8. Ego integrity vs. despair (old age)

Yorum

Erikson 8 psiko-sosyal boyut tanımlamaktadır. Bunlar arasında sevgi, arkadaşlık, insanlık, fedakârlık gibi kavramların olmadığı dikkate getirilmelidir.

Burada Tanımlanan:

- 1.- Bebek; *Güven/Güvensizlik*: anne memesi yeterli doyuracak mı, biberon ile fazla besleyip şişman mı olunacak,
- 2.- Emekleme dönemi; *Otonomi/utangaçlık*: emzirme otonomi kazanmak açısından önemlidir, biberon yine zorla beslemektir, aynı şekilde aile zorla beslemesi ile bebeğin zorlanması, bağımlı olması, isteğine göre beslenmek olmamaktadır, bu ailelere bebeğe göre yaklaşım yapın, zorla vermeyin, şeker koyarak tadı bozmayın denilmelidir.
- 3.- Okul öncesi dönem; *Planlı/suçlu*: çocuklara bakılarak, onun kabiliyeti ve isteği, öngörüsü önemlidir, istemedikleri oyuncak olarak alınmamalıdır. Oyuncakçıya sokmamak değil, yönlendirmek önemlidir, çocuk kullanabileceğine eğilmesini öğrenmelidir.
- 4.- Genç ergen; *Üretken/İçe kapanma*: Birey artık erişkin gibi aktif olmak ister, değer yaratmak ve varlığını hissetmek ister, yapamazsa da kapanma ve hatta intihara meyil artabilir.
- 5.- Ergen dönemi; *Kişilik kazanma, kişiliği tanımlama/Rollerde karmaşa*: Ben kimin derken, rol model aldığı kişilerin boyutu öne çıkmaktadır.
- 6.- Genç erişkin dönemi: *İlişkide bulunma/İzolasyon*: Yaşamın yalın olması yerine eş bulma dönemi, ancak seçimde sorunların sık olduğu gözlenmektedir.
- 7.- Orta yaş dönemi, aktif yaşam; *Genel ilişkiler/Enerjisiz hissetme*: Erişkin olarak toplumda yer edinme, değer yaratma, amir olma gibi arzular öne çıkmaktadır.
- 8.- Yaşlı dönem; *Benlik bütünlüğü/Benliğin parçalanması*: Ölüm kapıya gelince, hasretler ötesinde umutsuzluk boyutu ortaya çıkmaktadır.

Burada Tanımlanan boyutların her döneme göre farklı olabilmektedir.

Sevgi/İnsanlık/Kardeşlik:

- 1.- *Kucak/Yatakta beslenme*: Bebeklik döneminde anne memesi ve kucak boyutu, meme ucu ile kardeşlik, bedensel sıcaklığı hissetme ile anne yoksunluğu sendromu.
- 2.- *Gerçek sevmeye/Yalancı sevmeye*: kucaklayıp sıcaklığı hissetme ile, el ile bir bakıma döver gibi sevmeye boyutu, aile ile bir kardeşlik oyunu, birliktelikten memnun olma, baba gelince ağlaması gibi durumlar.
- 3.- *Oyun oynarken sevgi ile yaklaşma/kurala uyması içi zorlama*: kuralcı olması ile prensibi olması için yaklaşımlar yapılması farklıdır. Toplu bir arada oyun oynama, el ele tutuşma yanında korkma, kaçma durumları.
- 4.- *Toplumda söz vermek/Bilmezsin dinle diyerek pasif yapmak*: Fikirleri dinlemesi, bunlara göre yorum yapması, aynı zamanda toplumdaki konumları bilmediği için kararların uzlaşmacı olmasını sağlarlar. Sevgi bilemez ise evlenince, cinsel yol ile mutlu olacağını sanır ve aldanır
- 5.- *Benlik oluşması için sosyal çalışmalara katılması/Otur oturduğün yerde adam ol yaklaşımı*: Burada topluma uyum için birlikte olması, birçok fikir adamı ile konuşarak bir konum elde etmesi sağlanabilir. Evlenme benlik olacak sanır, onunla kardeş olmak ister, karı, koca ilişkisi net oluşmaz.
- 6.- *Genç yetişkin olarak aile kurma, sevgi boyutu/sevgisiz olarak nefret, anarşik yapıda olmak*: Aile kurmak, yaşamın anlamını kavramak, sevgi/kardeşlik/insanlığı kavrama boyutunu oluşturmaktır.
- 7.- *Sevgi/kardeşlik/İnsanlık boyutu felsefe ve birçok ulusal ve uluslararası boyut kazanılmaktadır*. Bir birey aynada kendisine bakarak bir hayranlık duyabilir, tam tersi

istemediği sivilceleri de farkına varabilir. Burada benliğe yönelik hayranlık homoseksüel yapıya, kaygı duyması da anarşiye itmemelidir. Aile, toplumun görevi önemlidir.

8.- *Yaşlılık ile Nirvana, yücelme ile sonun gelmesi boyut ile bir bocalama, gençlere öğüt verme ve yazarak toplumda öncülük kazanabilmektedir.* Bilgilendirme, başından geçenler ile önerileri özellikle yazılı yazmak önemli sosyal katkı sağlamaktadır.

Yaşamın anlamını kavramak için üçlü, İnsanlık, Sevgi ve Kardeşlik boyutu öne alınmalıdır.

Behavioral

John B. Watson's behaviorism theory forms the foundation of the behavioral model of development 1925.[18] Watson was able to explain the aspects of human psychology through the process of classical conditioning. With this process, Watson believed that all individual differences in behavior were due to different learning experiences.[19] He wrote extensively on child development and conducted research (see Little Albert experiment). This experiment had shown that phobia could be created by classical conditioning. Watson was instrumental in the modification of William James' stream of consciousness approach to construct a stream of behavior theory.[20] Watson also helped bring a natural science perspective to child psychology by introducing objective research methods based on observable and measurable behavior.[20] Following Watson's lead, B.F. Skinner further extended this model to cover operant conditioning and verbal behavior.[21] Skinner used the operant chamber, or Skinner box, to observe the behavior of small organisms in a controlled situation and proved that organisms' behaviors are influenced by the environment. Furthermore, he used reinforcement and punishment to shape in desired behavior.

Yorum

Watson davranış teorisinde, insanların davranışlarına göre tanımlamaktadır.

Yine sevgi, kardeşlik ve insanlık boyutunun davranış yaklaşımı tanımlanmadığı görülmektedir. Emzirme, kucaklama, karşılıksız yardım gibi kavramlardan söz edilmemektedir.

Other

In accordance with his view that the sexual drive is a basic human motivation,[22] Sigmund Freud developed a psychosexual theory of human development from infancy onward, divided into five stages.[23] Each stage centered around the gratification of the libido within a particular area, or erogenous zone, of the body.[24] He also argued that as humans develop, they become fixated on different and specific objects through their stages of development.[25][26] Each stage contains conflict which requires resolution to enable the child to develop.[27]

The use of dynamical systems theory as a framework for the consideration of development began in the early 1990s and has continued into the present century.[28] Dynamic systems theory stresses nonlinear connections (e.g., between earlier and later social assertiveness) and the capacity of a system to reorganize as a phase shift that is stage-like in nature. Another useful concept for developmentalists is the attractor state, a condition (such as teething or stranger anxiety) that helps to determine apparently unrelated behaviors as well as related ones.[29] Dynamic systems theory has been applied extensively to the study of motor development; the theory also has strong associations with some of Bowlby's views about attachment systems. Dynamic systems theory also relates to the concept of the transactional process,[30] a mutually interactive process in which children and parents simultaneously influence each other, producing developmental change in both over time.[31]

The "core knowledge perspective" is an evolutionary theory in child development that proposes "infants begin life with innate, special-purpose knowledge systems referred to as core domains of thought"[32] There are five core domains of thought, each of which is crucial for survival, which simultaneously prepare us to develop key aspects of early cognition; they are: physical, numerical, linguistic, psychological, and biological.[32]

Yorum

Freud, cinsel dürtüleri öne çıkarmakta, ancak Âdem ile Havva'nın Cennetten atılma gerekçesi iki boyutludur, a) Cinsiyeti kavramaları, b) Ölümsüzlük, zenginlik gibi kavramlar içinde olmalarıdır.

Burada karşılıksız sevgi tanımı ile cinsiyeti karıştırmamalıdır.

Continuity and discontinuity

Although the identification of developmental milestones is of interest to researchers and to children's caregivers, many aspects of developmental change are continuous and do not display noticeable milestones of change.[33] Continuous developmental changes, like growth in stature, involve fairly gradual and predictable progress toward adult characteristics. When developmental change is discontinuous, however, researchers may identify not only milestones of development, but related age periods often called stages. A stage is a period of time, often associated with a known chronological age range, during which a behavior or physical characteristic is qualitatively different from what it is at other ages. When an age period is referred to as a stage, the term implies not only this qualitative difference, but also a predictable sequence of developmental events, such that each stage is both preceded and followed by specific other periods associated with characteristic behavioral or physical qualities.[34]

Stages of development may overlap or be associated with specific other aspects of development, such as speech or movement. Even within a particular developmental area, transition into a stage may not mean that the previous stage is completely finished. For example, in Erikson's discussion of stages of personality, this theorist suggests that a lifetime is spent in reworking issues that were originally characteristic of a childhood stage.[35] Similarly, the theorist of cognitive development, Piaget, described situations in which children could solve one type of problem using mature thinking skills, but could not accomplish this for less familiar problems, a phenomenon he called horizontal decalage.[36]

Yorum

Devamlılık boyutunda, sevgi giderek gelişmesi, aşamalar ile Nirvana denilen boyuta ulaşması bir değişim, ilerleme ve buna bağlı bir gelişim boyutudur.

Burada Tanımlanan yaklaşıma göre daha detaylanması olarak taktim edildiği anlaşılmaktadır. Ben daha çok seviyorum diyerek daha pahalı pırlanta almak değil, insanlıkta bir şiir, bir yaklaşım, bir kucaklama olmalıdır.

Amerika'da bir pırlanta almak için dükkâna girdik, mesleğimizin hekim ve profesör olduğunu söyleyince size uygun mücevher yok denildi. Başka bir yere gittik, bize kendimiz hakkında bilgi soruldu, Hollanda'dan taş alınabileceğini, ama eşime sanat eseri 3 taş yüzük almak istediğimi söyledim, anlamını biliyor musunuz dedi, dün, bugün seviyorum, yarın da seveceğim anlamında deyince, esas patron olan geldi, 3 yüzük sundu, birisini beğendik, 1100dolar fatura kesti, ama 330dolar nakit aldı. Getirirseniz 1100 dolar ödemem gerekir dedi. Satıcı bile sanat ile taş almanın farkını algılamaktadır.

Mechanisms

Although developmental change runs parallel with chronological age,[37] age itself cannot cause development.[37] The basic mechanisms or causes of developmental change are genetic factors and environmental factors.[38] Genetic factors are responsible for cellular changes like overall growth, changes in proportion of body and brain parts,[39] and the maturation of aspects of function such as vision and dietary needs.[37] Because genes can be "turned off" and "turned on",[37] the individual's initial genotype may change in function over time, giving rise to further developmental change. Environmental factors affecting development may include both diet and disease exposure, as well as social, emotional, and cognitive experiences.[37] However, examination of environmental factors also shows that young human beings can survive within a fairly broad range of environmental experiences.[36]

Rather than acting as independent mechanisms, genetic and environmental factors often interact to cause developmental change.[37] Some aspects of child development are notable for their plasticity, or the extent to which the direction of development is guided by environmental factors as well as initiated by genetic factors.[37] When an aspect of development is strongly affected by early experience, it is said to show a high degree of plasticity; when the genetic make-up is the primary cause of development, plasticity is said to be low.[40] Plasticity may involve guidance by endogenous factors like hormones as well as by exogenous factors like infection.[37]

One kind of environmental guidance of development has been described as experience-dependent plasticity, in which behavior is altered as a result of learning from the environment. Plasticity of this type can occur throughout the lifespan and may involve many kinds of behavior, including some emotional reactions.[37] A second type of plasticity, experience-expectant plasticity, involves the strong effect of specific experiences during limited sensitive periods of development.[37] For example, the coordinated use of the two eyes, and the experience of a single three-dimensional image rather than the two-dimensional images created by light in each eye, depend on experiences with vision during the second half of the first year of life.[37] Experience-expectant plasticity works to fine-tune aspects of development that cannot proceed to optimum outcomes as a result of genetic factors working alone.[41][42]

In addition to the existence of plasticity in some aspects of development, genetic-environmental correlations may function in several ways to determine the mature characteristics of the individual. Genetic-environmental correlations are circumstances in which genetic factors make certain experiences more likely to occur.[37] For example, in passive genetic-environmental correlation, a child is likely to experience a particular environment because his or her parents' genetic make-up makes them likely to choose or create such an environment.[37] In evocative genetic-environmental correlation, the child's genetically-caused characteristics cause other people to respond in certain ways, providing a different environment than might occur for a genetically-different child:[37] for instance, a child with Down syndrome may be treated more protectively and less challengingly than a non-Down child.[37] Finally, an active genetic-environmental correlation is one in which the child chooses experiences that in turn have their effect:[37] for instance, a muscular, active child may choose after-school sports experiences that create increased athletic skills, but perhaps preclude music lessons. In all of these cases, it becomes difficult to know whether child characteristics were shaped by genetic factors, by experiences, or by a combination of the two.[43]

Yorum

Burada büyüme ve gelişme yaklaşımında, genetik, çevresel faktörler ve beslenme boyutu temel olarak incelenmektedir.

İnsan olmanın gereği bu değil, sevgi, insanlık ve kardeşlik olması beklenir. Çalışma ile katılan değer önemlidir. *Düşünen Adam* heykelini yapan, Rodin, Paris Sanat Akademisine katılmamıştır. Alınmama gerekçesi tahmin edilebilir. Bunun gibi kurallar ve kalıplara uyulması demek, zaten sevgi ve insanlık kavramlarını dışlamaktadır.

Burada kısaca soyut kavramların, insanlık boyutunun dışlandığı görülmektedir.

Asynchronous development

Asynchronous development occurs in cases when a child's cognitive, physical, and/or emotional development occur at different rates. Asynchronous development is common for gifted children when their cognitive development outpaces their physical and/or emotional maturity, such as when a child is academically advanced and skipping school grade levels yet still cries over childish matters and/or still looks his or her age. Asynchronous development presents challenges for schools, parents, siblings, peers,

and the children themselves, such as making it hard for the child to fit or frustrating adults who have become accustomed to the child's advancement in other areas.[44]

Yorum

Her bireye göre büyüme ve gelişme söz konusu olduğuna göre, bireysel ve özel, özgündür. Bu açıdan senkronize olmaması yerine, bireye özgü denilmelidir.

Bir ölçme ve değerlendirmede 6 farklı eşele kullanılıyorsa, eşit değil, birbirinden farklı olmalıdır. Düşüklük varsa, irdelenmelidir. Otizm Sendromlu çocuk el ve dil ile iletişime girmediği için, bir bakması ile çözebilir, bu açıdan buna göre yaklaşım gereklidir. Yoksa sıfır puan alacak, bir başka yaklaşımda da tam puan alabilecektir.

Research issues and methods

What develops? What relevant aspects of the individual change over a period of time?

What are the rate and speed of development?

What are the mechanisms of development – what aspects of experience and heredity cause developmental change?

Are there typical individual differences in the relevant developmental changes?

Are there population differences in this aspect of development (for example, differences in the development of boys and of girls)?

Empirical research that attempts to answer these questions may follow a number of patterns. Initially, observational research in naturalistic conditions may be needed to develop a narrative describing and defining an aspect of developmental change, such as changes in reflex reactions in the first year.[45] This type of work may be followed by correlational studies, collecting information about chronological age and some typical characteristics of development such as vocabulary growth; correlational statistics can be used to state change. Such studies examine the characteristics of children at different ages.[46] These methods may involve longitudinal studies, in which a group of children is re-examined on a number of occasions as they get older, or cross-sectional studies, in which groups of children of different ages are tested once and compared with each other, or there may be a combination of these approaches. Some child development studies examine the effects of experience or heredity by comparing characteristics of different groups of children in a necessarily non-randomized design. Other studies can use randomized designs to compare outcomes for groups of children who receive different interventions or educational treatments.[36]

Yorum

Burada sorulan soruların fiziksel ölçülebilir olmasıdır.

A)- Zaman içinde ne kadar gelişmektedir. Sevgi ve insanlık boyutunda gelişim nasıl incelenecektir?

B)- Gelişme hızı ve oranı konusunda da sevgi ve insanlık boyutunu nasıl irdelenecektir?

C)- Gelişim mekanizması boyutunda da sevginin gelişmesi, bir sevgili ve vatan gibi soyutun somutlaştırması olabilir.

D)- Bireyin algısı ve kavrama boyutu öne çıkmaktadır.

Burada yine somutlar üzerine dönülmektedir.

Milestones

Milestones are changes in specific physical and mental abilities (such as walking and understanding language) that mark the end of one developmental period and the beginning of another.[47] For stage theories, milestones indicate a stage transition. Studies of the accomplishment of many developmental tasks have established typical chronological ages associated with developmental milestones. However, there is considerable variation in the achievement of milestones, even between children with developmental trajectories within the typical range. Some milestones are more variable than others; for example, receptive speech indicators do not show much variation among children with typical hearing, but expressive speech milestones can be quite variable.[48]

A common concern in child development is developmental delay involving a delay in an age-specific ability for important developmental milestones. Prevention of and early intervention in developmental delay are significant topics in the study of child development.[49] Developmental delays should be diagnosed by comparison with characteristic variability of a milestone, not with respect to average age at achievement. An example of a milestone would be eye-hand coordination, which includes a child's increasing ability to manipulate objects in a coordinated manner.

There is a phenomenal growth or exponential increase of child development from the age of 4 to 15 years old especially during the age of 4 to 7 years old based on the Yamana chart [50]). The Heckman's chart shows that the highest return of investment in education is maximum during the early years (age 1 to 3 years old) and decreases to a plateau during the school-aged years and adolescence.[50] There are various child development tables or charts e.g. the PILES table where PILES stands for Physical, Intellectual, Language, Emotional and Social development aspects.[51]

Yorum

Bebeklerde bazı davranışlar mihenk taşı gibi ele alınmaktadır. Bunun minimum ve maksimum boyutları olmaktadır. Oturma sıklıkla 6 ayda desteksiz olacağı söylenir, ancak ortalama 7 aydır, 12 ayda yüzde 90 çocuk oturur. Yüzde 10 civarında 6 ayda oturabilir. Bu nedenle genel kanı ile istatistik uymamaktadır.

Temelde değişim, konuşma olmaktadır, iletişim, ilişki açısından önemlidir. Türkçe çocuklarda kolay olmasına karşın, İngilizce zordur, eklemeli dilin kolaylığı kök bilinirse iletişim doğru boyutta olabilir. Göz, gözlük, gözlükçü yerine, eye, glass ophthalmician gibi farklıdır.

Aspects

Child development is not a matter of a single topic but progresses somewhat differently for different aspects of the individual. Here are descriptions of the development of a number of physical and mental characteristics.[citation needed]

Physical growth

For North American, Indo-Iranian (India, Iran), and European girls	For North American, Indo-Iranian (India, Iran), and European boys
Thelarche (breast development) 11y (8y–13y) Pubarche (pubic hair) 11y (8.5y–13.5y) Growth spurt 11.25y (10y–12.5y) Menarche (first menstrual bleeding) 12.5y (10.5y–14.5y) Wisdom tooth eruption 15y (14y–17y) Adult height reached 15y (14y–17y)	Gonadarche (testicular enlargement) 12y (10y–14y) Pubarche (pubic hair) 12y (10y–14y) Growth spurt 13y (11y–18.5y) Spermarche (first ejaculation) 13.5y (11.5y–15.5y) Wisdom tooth eruption 17y (15y–19y) Completion of growth 17y (15y–19y)

Physical growth in stature and weight occurs over the 15–20 years following birth, as the individual changes from the average weight of 3.5 kg and length of 50 cm at full term birth to full adult size. As stature and weight increase, the individual's proportions also change, from the relatively large head and small torso and limbs of the neonate, to the adult's relatively small head and long torso and limbs.[52] The child's pattern of growth is in a head-to-toe direction, or cephalocaudal, and in an inward to outward pattern (center of the body to the peripheral) called proximodistal.

Development from childhood to the end of puberty, from The Adolescent Period

Yorum

Fiziksel gelişim boyutu, bireyin ruhsal ve sosyal gelişimi üzerine de etkili olabilmektedir. Birçok toplumda adet görmeden sonra evlilik onayı olmaktadır. Genellikle bekleme zamanı 2-4 yıl olduğundan, 12-13 yaşında evlendirilen çocuklar olmaktadır. 18 yaşı bilinç kabul edildiği için, 14 adet gören ülkeler açısından 4 yıl doğaldır.

Burada bedensel değil, bir kişinin ruhsal, sosyal olgunluk boyutu daha öne çıkarılmalıdır, Orta Asya Türk toplumunda erkeklerin 25 yaşında ancak olgunlaştığı belirtilmektedir. Bu bedensel değil, kişilik kazanması, kısaca birisinin adı kişiliğine göre konulmakta, bununda ancak 25 yaşında olduğu kabul edilmektedir. Atatürk'ün adı Mustafa iken okul öğretmeni Kemal adını eklemesi de bu geleneğin bir yansımasıdır. Sıklıkla ikinci ad, sıfatı temsil etmektedir. Bizim Ülkemizde ailenin isteğine göre olmaktadır, bu açıdan birey buna göre zorlandığı gözlenmektedir. Barış içinde olan çocuğa konulmuş Savaş adı bireye uyumsuz olmaktadır. Bana sorulunca barış için savaşıyor kişi olarak algılayın demiştim.

Speed and pattern

The speed of physical growth is rapid in the months after birth, then slows, so birth weight is doubled in the first four months, tripled by age 12 months, but not quadrupled until 24 months.[53] Growth then proceeds at a slow rate until shortly before puberty (between about 9 and 15 years of age), when a period of rapid growth occurs.[54] Growth is not uniform in rate and timing across all body parts. At birth, head size is already relatively near to that of an adult, but the lower parts of the body are much smaller than adult size. In the course of development, then, the head grows relatively little, and torso and limbs undergo a great deal of growth.[52]

Yorum

Hızlı büyüme ötesinde, olgunlaşma öne çıkarılmalıdır. Bir bebekte fazla kilo alma, uygun olmadığı, bunun yerine gelişimin ileri olması önemlidir.

Emzirilen bebek hızlı ölçüm olarak gelişmez, ama bebek daha olgundur.

Mechanisms of change

Genetic factors play a major role in determining the growth rate, and particularly the changes in proportion characteristic of early human development. However, genetic factors can produce maximum growth only if environmental conditions are adequate. Poor nutrition and frequent injury and disease can reduce the individual's adult stature, but the best environment cannot cause growth to a greater stature than is determined by heredity.[52]

Yorum

Aile yapısının önemi belirgindir. Ancak, serbest ve hür yetişen yeni nesil, genellikle 5-10-15cm daha uzun olmaktadır. Bunun tersi, dikta yönetimde ise, polis, asker, öğretmen çocuklarında ise, elbet aile için baskı varsa, 5-15 cm kısa olmakta, güdük olduğu söylenebilmektedir.

Burada genetik olması ötesinde, bireysel özellik öne çıkarılmalıdır.

Individual variation versus disease

Individual differences in height and weight during childhood are considerable. Some of these differences are due to family genetic factors, others to environmental factors, but at some points in development they may be strongly influenced by individual differences in reproductive maturation.[52]

The American Association of Clinical Endocrinologists defines short stature as height more than 2 standard deviations below the mean for age and gender, which corresponds to the shortest 2.3% of individuals.[55] In contrast, failure to thrive is usually defined in terms of weight, and can be evaluated either by a low weight for the child's age, or by a low rate of increase in the

weight.[56] A similar term, stunted growth, generally refers to reduced growth rate as a manifestation of malnutrition in early childhood.

Yorum

Bir çocuğun, kısa, gelişme geriliği, büyüememe, malnutrisyon gibi yaklaşımlar için tanımlamadan daha önemlisi nedenini saptamaktır.

Örnek: Kıdemli olarak Süt Çocuğu Servisinde yatan ve ailenin almadığı, 6 aylık bir bebeğin, oldukça geri olduğu görülmüş, incelenmesi ile bebek ailenin bıraktığı çocuktur. Konu: anne karın ağrısı ile gelmiş, doğum yapmış, dede damadı kabul etmemiş, evlendirmemiş, bu şekilde bebek hastane çocuğu olmuş. Alınır düşüncesi ile Çocuk Esirgemeye verilmemiş. Bebek serviste tüm büyüme, gelişme için gereken beslenmeyi aldığı ve vitamin dahil verildiği gözledik. Yatağa yatırılmayacak, kucakta kalacak kararı verdik. 15 gün içinde %3 altındaki gelişim %50 üzerine çıktı, bebek oturamazken, desteksiz oturmaya başladı.

Burada anne yoksunluğu anne sevgisi yerine başka sevgi konulması ile oluşan değişim baştan ele alınmalıdır.

Motor

Abilities for physical movement change through childhood from the largely reflexive (unlearned, involuntary) movement patterns of the young infant to the highly skilled voluntary movements characteristic of later childhood and adolescence.

Definition

"Motor learning refers to the increasing spatial and temporal accuracy of movements with practice".[57] Motor skills can be divided into two categories: first as basic skills necessary for everyday life and secondly, as recreational skills such as skills for employment or certain specialties based on interest.

Speed and pattern

The speed of motor development is rapid in early life, as many of the reflexes of the newborn alter or disappear within the first year, and slow later. Like physical growth, motor development shows predictable patterns of cephalocaudal (head to foot) and proximodistal (torso to extremities) development, with movements at the head and in the more central areas coming under control before those of the lower part of the body or the hands and feet. Types of movement develop in stage-like sequences:[58] for example, locomotion at 6–8 months involves creeping on all fours, then proceeds to pulling to stand, "cruising" while holding on to an object, walking while holding an adult's hand, and finally walking independently.[58] By middle childhood and adolescence, new motor skills are acquired by instruction or observation rather than in a predictable sequence.[33] There are executive functions of the brain (working memory, timing measure of inhibition and switching) which are important to motor skills. Critiques to the order of Executive Functioning leads to Motor Skills, suggesting Motor Skills can support Executive

Yorum

Başlıca 4 grup,

- 1)- Kaba motor,
- 2)- İnce motor,
- 3)- Dil, konuşma,
- 4)- Zihinsel yapı önemlidir.

Bir başka boyut olarak;

1) PSİKOMOTOR GELİŞİM (Duyu-motor gelişim süreçlerini içerir):

- a) Küçük kasların motor gelişimi (Çocuğun el-parmak kaslarının gelişimini anlatır.)
- b) Büyük kasların motor gelişimi (Çocuğun kol ve bacak kaslarının gelişimini anlatır.)
- c) Beden gelişimi (Çocuğun içinde bulunduğu yaşa göre boy ve kilo ağırlığını belirtir.)

2) BİLİŞSEL GELİŞİM (Zihinsel gelişim süreçlerini içerir):

- a) Algılama,
- b) Kavram gelişimi,
- c) Dil gelişimi.

3) SOSYAL VE DUYGUSAL GELİŞİM,

4) ÖZBAKIM BECERİLERİ.

Burada da yine sevgi, insanlık ve arkadaşlık kavramlarının olmadığı görülmektedir.

[Dilek Kırcaoğlu, Psikolojik Danışman Gelişim basamaklarını değerlendirme \(haberturk.com\)²](http://haberturk.com)

Gelişim basamaklarını değerlendirme

Çocuklarımızı geleceğe en iyi şartlarda hazırlayabilmemiz, onlara okul öncesi dönemden başlayarak iyi bir eğitim vermemizle mümkün olabilir.

En kıymetli varlığımız olan çocuklarımızı geleceğe en iyi şartlarda hazırlayabilmemiz, onlara okul öncesi dönemden başlayarak iyi bir eğitim vermemizle mümkün olabilir. İnsan zekasının %75' inin okul öncesi dönemde kazanıldığı bilinci de bu önemi desteklemektedir.

Okul öncesi dönemde, en iyi şekilde eğitim verilebilmesi için, çocukların gelişim durumlarının, ilgilerinin, ihtiyaçlarının, yeteneklerinin ve içinde bulunduğu çevre şartlarının çok iyi bilinmesi gerekmektedir. Ancak o zaman etkin bir eğitimden söz edilebilir.

Her çocuğun doğal ve farklı bir gelişim süreci vardır. Bir çocuk, gelişim bakımından hazır olmadan bir beceriyi öğrenemez. Bu nedenle çocukla herhangi bir eğitim çalışmasına başlamadan önce, çocuğun gelişim düzeyinin saptanması önemlidir. Okul öncesi eğitimi amaçlı, sistemli ve düzenli bir eğitim ve planlama gerektirir. Bu planlama yapılırken, çocuğun gelişiminde gösterdiği şu özellikler göz önünde tutulmalıdır:

- Çocuk, bedensel, bilişsel, sosyal ve duygusal olarak çok yönlü bir gelişim gösterir.
- Çocuk, her gelişme alanı içerisinde belli becerileri kazanır.
- Çocukların gelişim hızları ve gereksinimleri birbirinden farklıdır. Bu yüzden ayrı bir dikkat ister.
- Çocuk eğitilirken, bireysel özellikleri çok iyi bilinmeli ve o ölçüde eğitime alınmalıdır.

Bu ilkeler doğrultusunda, çocuğunuzun gelişim basamaklarını tespit edebilir, 6' şar aylık periyotlarla durumunu kontrol edebilir, tamamlanmamış bir basamak varsa, uzmana başvurarak, o alanda çocuğu destekleyebilir, çocuğu daha iyi tanıyabilir ve eğitimlerine etkin bir şekilde katkıda bulunabiliriz.

Gelişim değerlendirme kriterleri şu basamaklardan oluşur:

1) PSİKOMOTOR GELİŞİM (Duyu-motor gelişim süreçlerini içerir.)

a) Küçük kasların motor gelişimi (Çocuğun el-parmak kaslarının gelişimini anlatır.)

b) Büyük kasların motor gelişimi (Çocuğun kol ve bacak kaslarının gelişimini anlatır.)

c) Beden gelişimi (Çocuğun içinde bulunduğu yaşa göre boy ve kilo ağırlığını belirtir.)

2) BİLİŞSEL GELİŞİM (Zihinsel gelişim süreçlerini içerir.)

a) Algılama,

b) Kavram gelişimi,

c) Dil gelişimi.

3) SOSYAL VE DUYGUSAL GELİŞİM

4) ÖZBAKIM BECERİLERİ

Gelişim basamaklarını değerlendirmeye başlamadan önce çocukta kendisine sorulacak her şeyi yapmasının beklenmediği asla unutulmamalıdır.

Bu değerlendirmeler yapılırken, her çocuğun farklı bireysel özellikleri ve gelişim süreci olduğu asla unutulmamalı ve çocuklar kesinlikle yapamadıkları beceriler için yargılanmamalıdır. Sonuç değerlendirmesi çocuğun neleri yapıp neleri yapamadığı şeklinde değerlendirilmemeli, çocuğun hangi alanlarda desteklenmesi gerektiği şeklinde yorumlanmalıdır. Ancak böyle davrandığımız zaman çocuklarımızın gelişimlerine ket vurmamış ve onlara gelişmeleri için fırsat vermiş oluruz. Ölçme yapılırken çocuğun fiziksel ve ruhsal durumu dikkate alınmalıdır. Çocuğun ilgi süresi önemlidir. Sıkılıyorsa ölçmeye devam etmemelidir. Bunun profesyonel bir iş olduğu unutulmamalı ebeveynler gelişim konusunda kendileri karar vermemeli, eğer şüphelenecekleri bir durum varsa uzmandan yardım almalıdırlar. Gelişim basamaklarını değerlendirmek, zekâ ölçmek değildir. Ve her çocuk kendi sürecinde değerlendirilir. Bir çocuğun yaptığı davranışı diğeri 5 ay sonra ya da 3 ay önce yapabilir. Bu onun problemlili olduğunu göstermez.

Functioning in the brain.

Mechanisms

The mechanisms involved in motor development involve some genetic components that determine the physical size of body parts at a given age, as well as aspects of muscle and bone strength. The main areas of the brain involved in motor skills are the frontal cortex, parietal cortex and basal ganglia. The dorsolateral frontal cortex is responsible for strategic processing. The parietal cortex is important in controlling perceptual-motor integration and the basal ganglia and supplementary motor cortex are responsible for motor sequences.

According to a study showing the different relationships between limbs of the body and coordination in infants, genetic components have a huge impact on motor development (Piek, Gasson, Barrett, & Case (2002)). Intra-limb correlations, like the strong relationship and distance between hip and knee joints, were studied and proved to affect the way an infant will walk. There are also bigger genetic factors like the tendency to use the left or right side of the body more, predicting the dominant hand early. Sample t-tests proved that there was a significant difference between both sides at 18 weeks for girls and the right side was considered to be more dominant (Piek et al. (2002)). Some factors, like the fact that boys tend to have larger and longer arms are biological constraints that we cannot control, yet have an influence for example, on when an infant will reach sufficiently. Overall, there are sociological factors and genetic factors that influence motor development. [59]

Nutrition and exercise also determine strength and therefore the ease and accuracy with which a body part can be moved.[33] Flexibility is also affected by nutrition and exercise as well.[60] It has also been shown that the frontal lobe develops postero-anteriorly (from back to front). This is significant in motor development because the hind portion of the frontal lobe is known to control motor functions. This form of development is known as "Portional Development" and explains why motor functions develop relatively quickly during typical childhood development, while logic, which is controlled by the middle and front portions of the frontal lobe, usually will not develop until late childhood and early adolescence.[61] Opportunities to carry out movements help establish the abilities to flex (move toward the trunk) and extend body parts, both capacities are necessary for good motor ability. Skilled voluntary movements such as passing objects from hand to hand develop as a result of practice and learning.[33] Mastery Climate is a suggested successful learning environment for children to promote motor skills by their own motivation. This promotes participation and active learning in children, which according to Piaget's theory of cognitive development is extremely important in early childhood rule.

Yorum

Her davranışın beyin ile ilintisi düşünmek, olaya Nöroloji bakış açısıdır. Psikiyatri, Ruh Hastalıklarını mutlaka beyinde bir sorun ile açıklayan görüşlerdir. Kadın, erkek cinsiyet ayırımı boyutunu bile beyin ağırlığı olarak açıklamanın bir anlamı olamaz. İnsanlık ve sevgi kavramının beyin ile alakası yok, algılamak, farkındalık ve düşünmenin beyin işlevi olsa bile, bu ölçülebilir olamaz.

Burada insanlar fiziksel ölçebilecekleri dikkate almakta, ancak sevgi, insanlık konularını dışlamaktadırlar. Buna karşın eğitim denilince insanın kendini bilmesi ve sevgi denilmektedir.

Individual differences

Typical individual differences in motor ability are common and depend in part on the child's weight and build. Infants with smaller, slimmer, and more maturely proportionated builds tended to belly crawl and crawl earlier than the infants with larger builds. Infants with more motor experience have been shown to belly crawl and crawl sooner. Not all infants go through the stages of belly crawling. However, those who skip the stage of belly crawling are not as proficient in their ability to crawl on their hands and knees.[62] After the infant period, typical individual differences are strongly affected by opportunities to practice, observe, and be instructed on specific movements. Atypical motor development such as persistent primitive reflexes beyond 4–6 months or delayed walking may be an indication of developmental delays or conditions such as autism, cerebral palsy, or down syndrome .[33] Lower motor coordination results in difficulties with speed accuracy and trade-off in complex tasks.

Children with disabilities

Children with Down syndrome or Developmental coordination disorder are late to reach major motor skills milestones. A few examples of these milestones are sucking, grasping, rolling, sitting up and walking, talking. Children with Down syndrome sometimes have heart problems, frequent ear infections, hypotonia, or undeveloped muscle mass. This syndrome is caused by atypical chromosomal development. Along with Down syndrome, children can also be diagnosed with a learning disability. Learning Disabilities include disabilities in any of the areas related to language, reading, and mathematics. Basic reading skills is the most common learning disability in children, which, like other disabilities, focuses on the difference between a child's academic achievement and his or her apparent capacity to learn.[63]

Yorum

Özürlü/Engelli çocukları özür demek bile hatalıdır, bu bakış için biz özür dilemeliyiz. Engelli çocuklardır, engellerini çözmek değil, onları dikkate alarak yaklaşım yapılmalıdır. Görmeyene yazı okutmak değil, yazıyı siz okuyup anlamasını sağlamak gereklidir. Zamanımızda birçok kurum Down Sendromlu olgulara iş vermekte ve çok mutlu olmaktadır. Hiç kızmayan ve devamlı gülen, insancıl bir kişi olmasının serviste önemi belirgindir.

Burada bireyleri, yargılama değil, anlama, insanlıkta, kardeşlikte buluşturmak önemlidir.

Population differences

Regardless of the culture a baby is born into, they are born with a few core domains of knowledge. These principals allow him or her to make sense of their environment and learn upon previous experience by using motor skills such as grasping or crawling. There are some population differences in motor development, with girls showing some advantages in small muscle usage, including articulation of sounds with lips and tongue. Ethnic differences in reflex movements of newborn infants have been reported, suggesting that some biological factor is at work. Cultural differences may encourage learning of motor skills like using the left hand only for sanitary purposes and the right hand for all other uses, producing a population difference.[64] Cultural factors are also seen at work in practiced voluntary movements such as the use of the foot to dribble a soccer ball or the hand to dribble a basketball.[33]

Cognitive/intellectual

Cognitive development is primarily concerned with ways in which young children acquire, develop, and use internal mental capabilities such as problem-solving, memory, and language.

Mechanisms

Cognitive development has genetic and other biological mechanisms, as is seen in the many genetic causes of intellectual disability. Environmental factors including food and nutrition, the responsiveness of parents, daily experiences, physical activity and love can influence early brain development of children.[65] However, although it is assumed that brain functions cause cognitive events, it has not been possible to measure specific brain changes and show that they cause cognitive change. Developmental advances in cognition are also related to experience and learning, and this is particularly the case for higher-level abilities like abstraction, which depend to a considerable extent on formal education.[33]

Speed and pattern

The ability to learn temporal patterns in sequenced actions was investigated in elementary-school-age children. Temporal learning depends upon a process of integrating timing patterns with action sequences. Children ages 6–13 and young adults performed a serial response time task in which a response and a timing sequence were presented repeatedly in a phase-matched manner, allowing for integrative learning. The degree of integrative learning was measured as the slowing in performance that resulted when phase-shifting the sequences. Learning was similar for the children and adults on average but increased with age for the children. Executive function measured by Wisconsin Card Sorting Test (WCST) performance as well as a measure of response speed also improved with age. Finally, WCST performance and response speed predicted temporal learning. Taken together, the results indicate that temporal learning continues to develop in pre-adolescents and that maturing executive function or processing speed may play an important role in acquiring temporal patterns in sequenced actions and the development of this ability.[66]

Individual differences

There are typical individual differences in the ages at which specific cognitive abilities are achieved,[33] but schooling for children in industrialized countries is based on the assumption that these differences are not large.[33] Atypical delays in cognitive development are problematic for children in cultures that demand advanced cognitive skills for work and for independent living.[33]

Population differences

There are few population differences in cognitive development.[33] Boys and girls show some differences in their skills and preferences, but there is a great deal of overlap between the groups.[33] Differences in cognitive achievement of different ethnic groups appears to result from cultural or other environmental factors.[33]

Social-emotional

Factors

Newborn infants do not seem to experience fear or have preferences for contact with any specific people. In the first few months they only experience happiness, sadness, and anger.[citation needed] A baby's first smile usually occurs between 6 and 10 weeks.

It is called a 'social smile' because it usually occurs during social interactions.[67] By about 8–12 months, they go through a fairly rapid change and become fearful of perceived threats; they also begin to prefer familiar people and show anxiety and distress when separated from them or approached by strangers.[citation needed]

Separation anxiety is a typical stage of development to an extent. Kicking, screaming, and throwing temper tantrums are perfectly typical symptoms for separation anxiety. Depending on the level of intensity, one may determine whether or not a child has separation anxiety disorder. This is when a child constantly refuses to separate from the parent, but in an intense manner. This can be given special treatment, but the parent usually cannot do anything about the situation.[68]

The capacity for empathy and the understanding of social rules begin in the preschool period and continue to develop into adulthood.[citation needed] Middle childhood is characterized by friendships with age-mates, and adolescence by emotions connected with sexuality and the beginnings of romantic love.[33] Anger seems most intense during the toddler and early preschool period and during adolescence.[33]

Speed and pattern

Some aspects of social-emotional development,[citation needed] like empathy,[citation needed] develop gradually, but others, like fearfulness,[citation needed] seem to involve a rather sudden reorganization of the child's experience of emotion.[33] Sexual and romantic emotions develop in connection with physical maturation.[33]

Mechanisms

Genetic factors appear to regulate some social-emotional developments that occur at predictable ages, such as fearfulness, and attachment to familiar people. Experience plays a role in determining which people are familiar, which social rules are obeyed, and how anger is expressed.[33]

Parenting practices have been shown to predict children's emotional intelligence. The objective is to study the time mothers and children spent together in joint activity, the types of activities that they develop when they are together, and the relation that those activities have with the children's trait emotional intelligence. Data was collected for both mothers and children (N = 159) using self-report questionnaires. Correlations between time variables and trait emotional intelligence dimensions were computed using Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient. Partial correlations between the same variables controlling for responsive parenting were also computed. The amount of time mothers spent with their children and the quality of their interactions are important in terms of children's trait emotional intelligence, not only because those times of joint activity reflect a more positive parenting, but because they are likely to promote modeling, reinforcement, shared attention, and social cooperation.[69]

Population differences

Population differences may occur in older children, if, for example, they have learned that it is appropriate for boys to express emotion or behave differently from girls,[70] or if customs learned by children of one ethnic group are different from those learned in another.[70] Social and emotional differences between boys and girls of a given age may also be associated with differences in the timing of puberty characteristic of the two sexes.[33]

Gender

Gender identity involves how a person perceives themselves as male, female, or a variation of the two. Children can identify themselves as belonging to a certain gender as early as two years old,[71] but how gender identity is developed is a topic of scientific debate. Several factors are involved in determining an individual's gender, including: neonatal hormones, postnatal socialization, and genetic influences.[72] Some believe that gender is malleable until late childhood,[72] while others argue that gender is established early and gender-typed socialization patterns either reinforce or soften the individual's notion of gender.[73] Since most people identify as the gender that is typically associated to their genitalia, studying the impact of these factors is difficult. Evidence suggests that neonatal androgens, male sex hormones produced in the womb during gestation, play an important role. Testosterone in the womb directly codes the brain for either male or female-typical development. This includes both the physical structure of the brain and the characteristics the person expresses because of it. Persons exposed to high levels of testosterone during gestation typically develop a male gender identity while those who are not or those who do not possess the receptors necessary to interact with these hormones typically develop a female gender identity.[72][74] An individual's genes are also thought to interact with the hormones during gestation and in turn affect gender identity, but the genes responsible for this and their effects have not been precisely documented and evidence is limited.[74] It is unknown whether socialization plays a part in determining gender identity postnatally. It is well documented that children actively seek out information on how to properly interact with others based on their gender,[73] but the extent to which these role models, which can include parents, friends, and TV characters, influence gender identity is less clear and no consensus has been reached.

Race

In addition to the course of development, previous literature has looked at how race, ethnicity, and socioeconomic status has affected child development. Some studies seem to speak to the importance of adult supervision of adolescent youth.[75] Literature suggested that African Americans child development was sometimes differentiated on the basis of cultural socialization and racial socialization. Further, a different study found that immigrant youth tended to choose majors focusing on the fields of science and math more often than not.

Language and communication

Mechanisms

Language serves the purpose of communication to express oneself through a systematic and traditional use of sounds, signs, or written symbols.[76] There are four subcomponents in which the child must attain in order to acquire language competence. They include phonology, lexicon, morphology and syntax, and pragmatics.[77] These subcomponents of language development are combined to form the components of language, which are sociolinguistics and literacy.[76] Currently, there is no single accepted theory of language acquisition but various explanations of language development have been accumulated.

Components

The four components of language development include:

Phonology is concerned with the sounds of language.[78] It is the function, behavior, and organization of sounds as linguistic items.[79] Phonology considers what the sounds of language are and what the rules are for combining sounds. Phonological acquisition in children can be measured by accuracy and frequency of production of various vowels and consonants, the acquisition of phonemic contrasts and distinctive features, or by viewing development in regular stages in their own speech sound systems and to characterize systematic strategies they adopt.[80]

Lexicon is a complex dictionary of words that enables language speakers to use these words in speech production and comprehension.[81] Lexicon is the inventory of a language's morphemes. Morphemes act as minimal meaning-bearing elements or building blocks of something in language that makes sense. For example, in the word "cat", the component "cat" makes sense as does "at", but "at" does not mean the same thing as "cat". In this example, "ca" does not mean anything.

Morphology is the study of form or forms. It is the mental system involved in word formation or to the branch of linguistics that deals with words, their internal structure and how they are formed.[82]

Pragmatics is the study of relationships between linguistic forms and the users of those forms.[83] It also incorporates the use of utterance to serve different functions and can be defined as the ability to communicate one's feelings and desires to others.[84]

Children's development of language also includes semantics which is the attachment of meaning to words. This happens in three stages. First, each word means an entire sentence. For example, a young child may say "mama", but the child may mean "Here is Mama", "Where is Mama?", or "I see Mama." In the second stage, words have meaning but do not have complete definitions. This stage occurs around age two or three. Third, around age seven or eight, words have adult-like definitions and their meanings are more complete.[85]

A child learns the syntax of their language when they are able to join words together into sentences and understand multiple-word sentences said by other people. There appear to be six major stages in which a child's acquisition of syntax develops.[86] First, is the use of sentence-like words in which the child communicates using one word with additional vocal and bodily cues. This stage usually occurs between 12 and 18 months of age. Second, between 18 months to two years, there is the modification stage where children communicate relationships by modifying a topic word. The third stage, between two and three years old, involves the child using complete subject-predicate structures to communicate relationships. Fourth, children make changes on basic sentence structure that enables them to communicate more complex relationships. This stage occurs between the ages of two and a half years to four years. The fifth stage of categorization involves children aged three and a half to seven years refining their sentences with more purposeful word choice that reflects their complex system of categorizing word types. Finally, children use structures of language that involve more complicate syntactic relationships between the ages of five years old to ten years old.[86]

Milestones

Infants begin with cooing and soft vowel sounds. Shortly after birth, this system is developed as the infants begin to understand that their noises, or non-verbal communication, lead to a response from their caregiver.[87] This will then progress into babbling around 5 months of age, with infants first babbling consonant and vowel sounds together that may sound like "ma" or "da".[88] At around 8 months of age, babbling increases to include repetition of sounds, such as "da-da" and infants learn the forms for words and which sounds are more likely to follow other sounds.[88] At this stage, much of the child's communication is open to interpretation. For example, if a child says "bah" when they're in a toy room with their guardian, it is likely to be interpreted as "ball" because the toy is in sight. However, if you were to listen to the same 'word' on a recorded tape without knowing the context, one might not be able to figure out what the child was trying to say.[87] A child's receptive language, the understanding of others' speech, has a gradual development beginning at about 6 months.[89] However, expressive language, the production of words, moves rapidly after its beginning at about a year of age, with a "vocabulary explosion" of rapid word acquisition occurring in the middle of the second year.[89] Grammatical rules and word combinations appear at about age two.[89] Between 20 and 28 months, children move from understanding the difference between high and low, hot and cold and begin to change "no" to "wait a minute", "not now" and "why". Eventually, they are able to add pronouns to words and combine them to form short sentences.[87] Mastery of vocabulary and grammar continue gradually through the preschool and school years.[89] Adolescents still have smaller vocabularies than adults and experience more difficulty with constructions such as the passive voice.[89]

By age 1, the child is able to say 1–2 words, responds to its name, imitates familiar sounds and can follow simple instructions.[88] Between 1–2 years old, the child uses 5–20 words, is able to say 2-word sentences and is able to express their wishes by saying words like "more" or "up", and they understand the word "no".[88] During 2 and 3 years of age, the child is able to refer to itself as "me", combine nouns and verbs, has a vocabulary of about 450 words, use short sentences, use some simple plurals and is able to answer "where" questions.[88] By age 4, children are able to use sentences of 4–5 words and has a vocabulary of about 1000 words.[88] Children between the ages of 4 and 5 years old are able to use past tense, have a vocabulary of about 1,500 words, and ask questions like "why?" and "who?".[88] By age 6, the child has a vocabulary of 2,600 words, is able to form sentences of 5–6 words and use a variety of different types of sentences.[88] By the age of 5 or 6 years old, the majority of children have mastered the basics of their native language.[88] Infants, 15 month-olds, are initially unable to understand familiar words in their native language pronounced using an unfamiliar accent.[90] This means that a Canadian-English speaking infant cannot recognize familiar words pronounced with an Australian-English accent. This skill develops close to their second birthdays.[90] However, this can be overcome when a highly familiar story is read in the new accent prior to the test, suggesting the essential functions of underlying spoken language is in place before previously thought.[90]

Vocabulary typically grows from about 20 words at 18 months to around 200 words at 21 months.[89] From around 18 months the child starts to combine words into two-word sentences.[89] Typically the adult expands it to clarify meaning.[89] By 24–27 months the child is producing three or four-word sentences using a logical, if not strictly correct, syntax.[89] The theory is that children apply a basic set of rules such as adding 's' for plurals or inventing simpler words out of words too complicated to repeat like "choskit" for chocolate biscuit.[89] Following this there is a rapid appearance of grammatical rules and ordering of sentences.[89] There is often an interest in rhyme, and imaginative play frequently includes conversations. Children's recorded monologues give insight into the development of the process of organizing information into meaningful units.[89]

By three years the child begins to use complex sentences, including relative clauses, although still perfecting various linguistic systems.[89] By five years of age the child's use of language is very similar to that of an adult.[89] From the age of about three children can indicate fantasy or make-believe linguistics, produce coherent personal stories and fictional narrative with beginnings and endings.[89] It is argued that children devise narrative as a way of understanding their own experience and as a medium for communicating their meaning to others.[89] The ability to engage in extended discourse emerges over time from regular conversation with adults and peers. For this, the child needs to learn to combine his perspective with that of others and with outside events and learn to use linguistic indicators to show he is doing this. They also learn to adjust their language depending on to whom they are speaking.[89] Typically by the age of about 9 a child can recount other narratives in addition to their own experiences, from the perspectives of the author, the characters in the story and their own views.[89]

Sequential skill in learning to talk

Child Age in Months	Language Skill
0–3	Vocal play: cry, coo, gurgle, grunt
3–	Babble: undifferentiated sounds
6–10	Babble: canonical/reduplicated syllables
9–	Imitation
8–18	First words

13–15	Expressive jargon, intonational sentences
13–19	10-word vocabulary
14–24	50-word vocabulary
13–27	Single-word stage and a few sentences, two-to-three-word combinations, Articles: a/the, Plural: -s
23–24	Irregular past: went, modal and verb: can/will, 28 to 436-word vocabulary, 93–265 utterances per hour
25–27	Regular past: -ed, Auxiliary "be": -'m, -'s
23–26	Third-person singular: -s, 896 to 1 507-word vocabulary, 1 500 to 1 700 words per hour

[91]

Theories

Although the role of adult discourse is important in facilitating the child's learning, there is considerable disagreement among theorists about the extent to which children's early meanings and expressive words arise. Findings about the initial mapping of new words, the ability to decontextualize words, and refine meaning of words are diverse.[8] One hypothesis is known as the syntactic bootstrapping hypothesis which refers to the child's ability to infer meaning from cues, using grammatical information from the structure of sentences.[92] Another is the multi-route model in which it is argued that context-bound words and referential words follow different routes; the first being mapped onto event representations and the latter onto mental representations. In this model, parental input has a critical role but the children ultimately rely on cognitive processing to establish subsequent use of words.[93] However, naturalistic research on language development has indicated that preschoolers' vocabularies are strongly associated with the number of words addressed to them by adults.[94]

There is no single accepted theory of language acquisition. Instead, there are current theories that help to explain theories of language, theories of cognition, and theories of development. They include the generativist theory, social interactionist theory, usage-based theory (Tomasello), connectionist theory, and behaviorist theory (Skinner). Generativist theories refer to Universal Grammar being innate where language experience activates innate knowledge.[95] Social interactionist theories define language as a social phenomenon. This theory states that children acquire language because they want to communicate with others; this theory is heavily based on social-cognitive abilities that drive the language acquisition process.[95] Usage-based theories define language as a set of formulas that emerge from the child's learning abilities in correspondence with its social cognitive interpretation and understanding of the speakers' intended meanings.[95] Connectionist theories is a pattern-learning procedure and defines language as a system composed of smaller subsystems or patterns of sound or meaning.[95] Behaviorist theories define language as the establishment of positive reinforcement, but is now regarded a theory of historical interest.[95]

Language

Communication can be defined as the exchange and negotiation of information between two or more individuals through verbal and nonverbal symbols, oral and written (or visual) modes, and the production and comprehension processes of communication.[96] According to First International Congress for the Study of Child Language, "the general hypothesis [is that] access to social interaction is a prerequisite to normal language acquisition".[97] Principles of conversation include two or more people focusing on one topic. All questions in a conversation should be answered, comments should be understood or acknowledged, and any form of direction should, in theory, be followed. In the case of young, undeveloped children, these conversations are expected to be basic or redundant. The role of a guardians during developing stages is to convey that conversation is meant to have a purpose, as well as teaching them to recognize the other speaker's emotions.[97] Communicative language is nonverbal and/or verbal, and to achieve communication competence, four components must be met. These four components of communication competence include: grammatical competence (vocabulary knowledge, rules of word sentence formation, etc.), sociolinguistic competence (appropriateness of meanings and grammatical forms in different social contexts), discourse competence (knowledge required to combine forms and meanings), and strategic competence (knowledge of verbal and nonverbal communication strategies).[96] The attainment of communicative competence is an essential part of actual communication.[98]

Language development is viewed as a motive to communication, and the communicative function of language in-turn provides the motive for language development. Jean Piaget uses the term "acted conversations" to explain a child's style of communication that rely more heavily on gestures and body movements, rather than words.[86] Younger children depend on gestures for a direct statement of their message. As they begin to acquire more language, body movements take on a different role and begin to complement the verbal message.[86] These nonverbal bodily movements allow children to express their emotions before they can express them verbally. The child's nonverbal communication of how they're feeling is seen in babies 0 to 3 months who use wild, jerky movements of the body to show excitement or distress.[86] This develops to more rhythmic movements of the entire body at 3 to 5 months to demonstrate the child's anger or delight.[86] Between 9–12 months of age, children view themselves as joining the communicative world.[76] Before 9–12 months, babies interact with objects and interact with people, but they do not interact with people about objects. This developmental change is the change from primary intersubjectivity (capacity to share oneself with others) to secondary intersubjectivity (capacity to share one's experience), which changes the infant from an unsociable to socially engaging creature.[76] Around 12 months of age a communicative use of gesture is used. This gesture includes communicative pointing where an infant points to request something, or to point to provide information.[76] Another gesture of communication is presented around the age of 10 and 11 months where infants start gaze-following; they look where another person is looking.[76] This joint attention result in changes to their social cognitive skills between the ages of 9 and 15 months as their time is spent increasingly with others.[76] Children's use of non-verbal communicative gestures foretells future language development. The use of non-verbal communication in the form of gestures indicate the child's interest in communication development, and the meanings they choose to convey that are soon revealed through the verbalization of language.[76]

Language acquisition and development contribute to the verbal form of communication. Children originate with a linguistic system where words they learn, are the words used for functional meaning.[95] This instigation of speech has been termed pragmatic bootstrapping. According to this, children view words as a means of social construction, and that words are used to connect the understanding of communicative intentions of the speaker who speaks a new word.[95] Hence, the competence of verbal communication through language is achieved through the attainability of syntax or grammar. Another function of communication through language is pragmatic development.[99] Pragmatic development includes the child's intentions of communication before he/she knows how to express these intentions, and throughout the first few years of life both language and communicative functions develop.[95]

When children acquire language and learn to use language for communicative functions (pragmatics), children also gain knowledge about the participation in conversations and relating to past experiences/events (discourse knowledge), and how to use language appropriately in congruence with their social situation or social group (sociolinguistic knowledge).[95] Within the first two years of life, a child's language ability progresses and conversational skills, such as the mechanics of verbal interaction, develop. Mechanics of verbal interaction include taking turns, initiating topics, repairing miscommunication, and responding to lengthen or sustain dialogue.[95] Conversation is asymmetrical when a child interacts with an adult because the adult is the one to create structure in the conversation, and to build upon the child's contributions. In accordance with the child's developing conversational skills, asymmetrical conversation between adult and child modulate to an equal temperament of conversation. This shift in balance of conversation suggests a narrative discourse development in communication.[95] Ordinarily, the development of communicative competence and the development of language are positively correlated with one another,[95] however, the correlation is not flawless.

Individual differences

Delays in language is the most frequent type of developmental delay. According to demographics 1 out of 5 children will learn to talk or use words later than other children their age. Speech/language delay is three to four times more common in boys than in girls. Some children will also display behavioral problems due to their frustration of not being able to express what they want or need.

Simple speech delays are usually temporary. Most cases are solved on their own or with a little extra attribution from the family. It's the parent's duty to encourage their baby to talk to them with gestures or sounds and for them to spend a great amount of time playing with, reading to, and communicating with their baby. In certain circumstances, parents will have to seek professional help, such as a speech therapist.

It is important to take into considerations that sometimes delays can be a warning sign of more serious conditions that could include auditory processing disorders, hearing loss, developmental verbal dyspraxia, developmental delay in other areas, or even an autism spectrum disorder (ASD).

Environmental causes

There are many environmental causes that are linked to language delays, and they include situations such as, the child is having their full attention on other skills, such as walking perfectly, rather than on language. The child may have a twin or a sibling in which their age is relatively close and may not be receiving the parent's full attention. Another circumstance could be a child that is in a daycare that provides few adults to be able to administer individual attention. Perhaps the most obvious component would be a child that suffers from psychosocial deprivation such as poverty, malnutrition, poor housing, neglect, inadequate linguistic stimulation, or emotional stress.

Neurological causes

Language delay can be caused by a substantial number of underlying disorders, such as intellectual disability. Intellectual disability takes part for more than 50 percent of language delays. Language delay is usually more rigorous than other developmental delays in intellectually disabled children, and it is usually the first obvious symptom of intellectual disability. Intellectual disability accounts to global language delay, including delayed auditory comprehension and use of gestures.

Impaired hearing is one of the most common causes of language delay. A child who cannot hear or process speech in a clear and consistent manner will have a language delay. Even the most minimum hearing impairment or auditory processing deficit can considerably affect language development. Essentially, the more the severe the impairment, the more serious the language delay. Nevertheless, deaf children that are born to families who use sign language develop infant babble and use a fully expressive sign language at the same pace as hearing children.

Developmental Dyslexia is a developmental reading disorder that occurs when the brain does not properly recognize and process the graphic symbols chosen by society to represent the sounds of speech. Children with dyslexia may encounter problems in rhyming and separating sounds that compose words. These abilities are essential in learning to read. Early reading skills rely heavily on word recognition. When using an alphabet writing system this involves in having the ability to separate out the sounds in words and be able to match them with letter and groups of letters. Because they have trouble in connecting sounds of language to the letter of words, this may result difficulty in understanding sentences. They have confusion in mistaking letters such as "b" and "d". For the most part, symptoms of dyslexia may include difficulty in determining the meaning of a simple sentence, learning to recognize written words, and difficulty in rhyming.

Autism and speech delay are usually correlated. Problems with verbal language are the most common signs seen in autism. Early diagnosis and treatment of autism can significantly help the child improve their speech skills. Autism is recognized as one of the five pervasive developmental disorders, distinguished by problems with language, speech, communication and social skills that present in early childhood. Some common autistic syndromes are the following, being limited to no verbal speech, echolalia or repeating words out of context, problems responding to verbal instruction and may ignore others who speak directly.

Risk factors

Malnutrition, maternal depression, and maternal substance use are three of these factors which have received particular attention by researchers, however, many more factors have been considered.[100][101][102]

Postnatal depression

Although there are a large number of studies contemplating the effect of maternal depression and postnatal depression of various areas of infant development, they are yet to come to a consensus regarding the true effects. There are numerous studies indicating impaired development, and equally, there are many proclaiming no effect of depression on development. A study of 18-month-olds whose mothers suffered depressive symptoms while they were 6 weeks and/or 6 months old indicated that maternal depression had no effect on the child's cognitive development at 18 months.[103] Furthermore, the study indicates that maternal depression combined with a poor home environment is more likely to have an effect on cognitive development. However, the authors conclude that it may be that short term depression has no effect, whereas long term depression could cause more serious problems. A further longitudinal study spanning 7 years again indicate no effect of maternal depression on cognitive development as a whole, however it found a gender difference in that boys are more susceptible to cognitive developmental issues when their mothers suffer depression.[101] This thread is continued in a study of children up to 2 years old.[104] The study reveals a significant difference on cognitive development between genders, with girls having a higher score, however this pattern is found regardless of the child's mother's history of depression. Infants with chronically depressed mothers showed significantly lower scores on the motor and mental scales within the Bayley Scales of Infant Development,[104] contrasting with many older studies.[101][103] A similar effect has been found at 11 years: male children of depressed mothers score an average of 19.4 points lower on an Intelligence Quotient IQ test than those with healthy mothers, although this difference is much lower in girls.[105] 3 month olds with depressed mothers show significantly lower scores on the Griffiths Mental Development Scale, which covers a range of developmental areas including cognitive, motor and social development.[106] It has been suggested that

interactions between depressed mothers and their children may affect social and cognitive abilities in later life.[107] Maternal depression has been shown to influence the mothers' interaction with her child.[108] When communicating with their child, depressed mothers fail to make changes to their vocal behaviour, and tend use unstructured vocal behaviours.[109] Furthermore, when infants interact with depressed mothers they show signs of stress, such as increased pulse and raised cortisol levels, and make more use of avoidance behaviours, for example looking away, compared to those interacting with healthy mothers.[107] The effect of mother-infant interaction at 2 months has been shown to affect the child's cognitive performance at 5 years.[110] Recent studies have begun to identify that other forms of psychopathology that may or may not be co-morbidly occurring with maternal depression can independently influence infants' and toddlers' subsequent social-emotional development through effects on regulatory processes within the child-parent attachment.[111] Maternal interpersonal violence-related post-traumatic stress disorder (PTSD), for example, has been associated with subsequent dysregulation of emotion and aggression by ages 4–7 years.[112]

Maternal drug use Cocaine

Research has provided conflicting evidence regarding the effect of maternal substance use during and after pregnancy on children's development.[102] Children exposed to cocaine weigh less than those not exposed at numerous ages ranging from 6 to 30 months.[113] Furthermore, studies indicate that the head circumference of children exposed to cocaine is lower than those unexposed.[113][114] On the other hand, two more recent studies found no significant differences between those exposed to cocaine and those who were not in either measure.[115][116] Maternal cocaine use may also affect the child's cognitive development, with exposed children achieving lower scores on measures of psychomotor and mental development.[117][118] However, again there is conflicting evidence, and a number of studies indicate no effect of maternal cocaine use on their child's cognitive development.[119][120] Motor development can be impaired by maternal cocaine use.[121][122] As is the case for cognitive and physical development, there are also studies showing no effect of cocaine use on motor development.[113][116]

Other

The use of cocaine by pregnant women is not the only drug that can have a negative effect on the fetus. Tobacco, marijuana, and opiates are also the types of drugs that can affect an unborn child's cognitive and behavioral development. Smoking tobacco increases pregnancy complications including low birth rate, prematurity, placental abruption, and intrauterine death. It can also cause disturbed maternal-infant interaction; reduced IQ, ADHD, and it can especially cause tobacco use in the child. Parental marijuana exposure may have long-term emotional and behavioral consequences. A ten-year-old child who had been exposed to the drug during pregnancy reported more depressive symptoms than fetuses unexposed. Some short-term effects include executive function impairment, reading difficulty, and delayed state regulation. An opiate drug, such as heroin, decreases birth weight, birth length, and head circumference when exposed to the fetus. Parental opiate exposure has greater conflicting impact than parental cocaine exposure on the infant's Central Nervous System and autonomic nervous system. There are also some negative consequences on a child that you wouldn't think of with opiates, such as: less rhythmic swallowing, strabismus, and feelings of rejection.[123]

Malnutrition

Poor nutrition early in life contributes to stunting, and by the age of two or three can be associated with cognitive deficits, poor school achievement, and poor social relationships later in life [124]Malnutrition is a large problem in developing nations, and has an important effect on young children's weight and height. Children suffering malnutrition in Colombia weighed less than those living in upper class conditions at the age of 36 months (11.88 kg compared to 14 kg), similarly, malnourished children were shorter than well-nourished children, again at 36 months (85.3 cm in malnourished children; 94 cm in well-nourished children [100] Malnutrition has been indicated as a negative influence on childhood Intelligence Quotient IQ.[125][126] Although it is now suggested that this effect is nullified when parental IQ is considered, implying that this difference is genetic.[127]

Nutrients

The effect of low iron levels on cognitive development and IQ is a subject still to reach consensus.[128] Some evidence suggests that well-nourished children with lower levels of iron and folate (although not at such a level to be considered deficient) have a lower IQ than those with higher levels of iron and folate.[129] Furthermore, anaemic children perform worse on cognitive measures than non-anaemic children.[130] These nutrients have been strongly implicated in brain development, along with iodine and zinc.[131] Iodine is required for the generation of thyroid hormones necessary for brain development.[132] Iodine deficiency may reduce IQ by an average of 13.5 points compared to healthy individual.[133] Zinc deficiency has also been shown to slow childhood growth and development.[134][135] Zinc supplementation appears to be beneficial for growth in infants under six months old.[136]

Socioeconomic status

Socioeconomic status is measured primarily based on the factors of income, educational attainment and occupation.[137] Current investigations into the role of socioeconomic factors on child development repeatedly show that continual poverty is more harmful on Intelligence Quotient IQ,[138] and cognitive abilities[139] than short-lived poverty. Children in families who experience persistent financial hardships and poverty have significantly impaired cognitive abilities compared to those in families who do not face this issue.[139] Low income poverty can cause a number of further issues shown to effect child development, such as poor academic success, less family involvement, iron deficiency, infections, a lack of stimulation,[140] malnutrition and lead poisoning due to lead paint found on the walls of some houses.[141] Child blood levels of lead increase as income decreases.[142] Income poverty is associated with a 6–13 point reduction in IQ for those earning half of the poverty threshold compared to those earning twice the poverty threshold.[138] That being said, children coming from households featuring continual or temporary poverty still perform lower than children in middle-class families.[139]

Parental educational attainment is the most significant socioeconomic factor in predicting the child's cognitive abilities.[143] those with a mother with high IQ are likely to have higher IQs themselves.[127][144] Similarly, maternal occupation is associated with better cognitive achievement. Those whose mothers' job entails problem-solving are more likely to be given stimulating tasks and games, and are likely to achieve more advanced verbal competency.[145]

Mother's employment is associated with slightly lower test scores, regardless of socioeconomic status. However, those whose working mother is of a higher socioeconomic status experience more disadvantages because they are being removed from a more enriching environment than a childcare. Obviously, the quality of childcare is a factor to be considered. Low income children tend to be cared for by grandparents or extended family[146] and therefore form strong bonds with family. High income children tend to be cared for in a childcare setting or in home care such as a nanny. If the mother is highly educated, this can be a disadvantage to the child. Even with quality of care controlled for, studies still found a negative correlation between full-time work within the first year and child development.[146] Children whose mothers work are also less likely to receive regular well-baby

doctor visits and less likely to be breastfed,[147] which has been proven to improve developmental factors. Effects are felt more strongly when women resume full-time work within the first year of the child's life.[148][149] These effects may be due in part to pre-existing differences between mothers who return to work and those who do not such as differences in character or reason for returning to work.[150]

Low-income families are less likely to provide a stimulating home learning environment to their children due to time constraints and financial stress.[151] Compared to two-parent households, children with a single-parent generally don't have better social, behavioral, educational, or cognitive outcomes than those with two parents because of economic vulnerability and a lack of parental involvement.[152] A child's academic achievement is influenced by parents' educational attainment, parenting style, and parental investment in their child's cognitive and educational success. Upper-income families are able to afford learning opportunities inside and outside of the classroom.[153] Poverty-stricken children are subjected to fewer stimulating recreational activities, often missing out on trips to libraries or museums, and are unable to access a tutor to help with problematic academic areas.[154]

A further factor in a child's educational attainment involves the school environment, more specifically teacher expectations and attitudes.[155] It has been argued that teachers perceive low-SES children as being less academically able and as such provide them with less attention and reinforcement.[155] On the other hand, it has been found that when schools make an effort to increase family and school involvement, children perform better on state tests.[156]

Parasites

Diarrhea caused by the parasitic disease Giardiasis is associated with lower IQ.[157] Parasitic worms (helminths) are associated with nutritional deficiencies that are known to be a risk to child development.[158] In particular, intestinal parasitism being one of the most neglected tropical diseases in the developed world. Harboring of this parasite could adverse several health implications in children affecting childhood development and morbidity. Reducing the prevalence of the parasite can be a benefit in child growth, development, and educational outcome.[159]

Poisoning

High levels of lead in the blood is associated with attention deficits,[160] while arsenic poisoning has a negative effect on verbal and full Intelligence Quotient IQ.[160] Manganese poisoning due to levels in drinking water is also associated with a reduced IQ of 6.2 points between the highest and lowest level of poisoning.[161] Prenatal exposure to various pesticides including organophosphates,[162] and chlorpyrifos[163] has also been linked to reduced IQ score. Organophosphates have been specifically linked to poorer working memory, verbal comprehension, perceptual reasoning and processing speed.[162]

Other

Cognitive development is related to childhood exposure to violence and trauma, including spousal abuse between the parents and sexual abuse.[164][165] Intrauterine growth retardation is associated with learning deficits in childhood, and as such, is related to lower IQ.[166]

Neglect

When a child is unable to meet their developmental goals, because they have not been provided with the correct amount of care, stimulation or nutrition this situation is commonly referred to as child neglect. It is the most widespread form of child abuse. Neglect accounted for 78% of all child abuse cases in the United States in 2010 alone. Scientific studies show that exposure to child neglect can have lifelong consequences for children.[167]

Yorum

9 ay boyunca gebelikte sembiyotik yaşamdan sonra bebeğin doğması, emzirme ve benzer boyutu ile anne bakmaktan çekinebilir, kendisinde yetersizlik hissedebilir, devamlı ağlamasını yetersizlik olarak hissedebilir veya gerçekten yetersiz süt yapımı olabilir veya daha doğrusu hissedebilir. Aile destek olmak yerine, yapamadın diye suçlayabilir. Bu açıdan annenin sevgi boyutu ile çözüm konusu önerilmeli, ancak genel tıbbi yaklaşım tam ters olmaktadır. Bir bebeğe kremi hekim aile ile sürmedikçe tarif üzere başarı kazanılmaz.

Anne sevgi noksanlığı boyutu ile Endojen yerine Eksojen dıştan alma ve bağımlı olmaya giderler. Bu açıdan emzirirken mutlu olmayı öğrenmelidirler.

Malnutrisyon anne sütü alırken tanımlanması nadirdir, ancak ikiz çocuklar dahil, memeden emzirme yerine mama verilmesi ile sütün kesilmesi beklenebilir.

Sosyo-ekonomik yapı toplum tutumuna bağlı olmaktadır. Bir köy taramasında ailelerin bebeklerine bakılıyor ve öneriler verilirken, Ağanın kızı; *“ben niye anne sütü vereyim dedi. Yurtdışından mama geliyor onu veriyorum dedi. Orta gelirli hayvandan, alt gelirli anne sütü verirler”* dedi. Bebeklerde sorunlar diye sorunca, *“hayret onlarınkinde sorun olmuyor, bizim çocuklarda devamlı sorun oluyor”* dedi. Anne sütünden bahsedince, *“birisini bulayım, o bebeğimi beslesin”* dedi, bu arada memeden süt geldiğini de izledik.

Giardia dahil, birçok sorun annenin yoğurt yemesi, bebeklerin de yoğurt suyu alması ile çözülebilmektedir.

Tarım ve Gıda Bakanlığı ruhsat izni olmayan besinleri tüketmemek gereklidir. Bu açıdan piyasadan alınan, doğrudan satılan pazarlarda satılanlarda böcek zehri vardır, İhraç olanlarda bulunamaz.

Ülkemizde herhangi bir çocuk bakım ve yaklaşımda sorun şüphelenilmesi ile derhal Çocuk Koruma Yasasının 5. Maddesi gereği çocuk alınır, Aile Mahkemesi kararına göre sonuçlandırılır. Bu açıdan uyanık olunmalıdır. Komşumuz, bir evlat edindi, bana Çocuk Korumadan gelen telefon ile, “sizin çocuk hekimi olduğunuzu biliyoruz, haklar konusunda da hassasiyetinizi biliyoruz, size dayanarak onay verdik, bilginiz olsun” dediler.

Assessing and identifying

Assessing and identifying neglect pose a number of challenges for practitioners. Given that neglect is a dynamic between the child's development and levels of nurturance, the question in identifying neglect, becomes one of where do you start, with the child's development or with the levels of nurturance?

Development focused methods

Some professionals identify neglect by measuring the developmental levels of a child, for if those developmental levels are normal, one can, by definition, conclude that a child is not being neglected. Areas of development that could be measured include weight, height, stamina, social & emotional responses, speech and motor development. All these features go up to make a medical assessment of whether a child is thriving, so that a professional looking to start an assessment of neglect, might reasonably start with information collected by a doctor. Infants are often weighed and measured when seen by their physicians for well-baby check-ups. The physician initiates a more complete evaluation when the infant's development and functioning are found to be delayed. What this suggests is that social work staff could consult medical notes to establish if the baby or child is failing to thrive, as a first step in a pathway towards identifying neglect. If developmental levels are subnormal, then the identification of neglect then requires the professional establish if those subnormal levels of development can be put down to the level of nurturance experienced by the child. One needs to discount that the developmental delay was caused by some genetic condition or disease, which do not have their basis in a lack of nurturance.

Starting the assessment

Another way of starting a process for identifying neglect is to identify if the child in question is experiencing a level of nurturance lower than that considered necessary to support normal development.[168] In part this requires a knowledge of the level of nurturance required by the child to sustain normal development, which might be particular to his or her age, gender and other factors.[168] However quite how one ascertains what a particular child needs, without referring back to their level of development, is not something theory and policy on neglect is clear about. Furthermore, ascertaining whether a child is getting the requisite level of nurturance needs to take into account not just the intensity of the nurturance, but also, given that the intensity of certain forms of nurturance can vary across time, the duration and frequency of the nurturance. It is acceptable for a child to experience varying and low levels of certain types of nurturance across a day and from time to time, however, the levels of nurturance should never cross thresholds of intensity, duration and frequency. For this reason, professionals are minded to keep detailed histories of care provision, which demonstrate the duration to which the child is exposed to periods of subnormal exposure to care, stimulation, and nutrition.

Starting the assessment

It is most common for guidance to suggest professionals should focus on the levels of nurturance provided by the carers of the child, where neglect is understood as an issue of the parents' behaviour towards the child.[169] Some authors feel that establishing the failure of parents and caregivers to provide care would be sufficient to conclude that neglect was occurring.[170] Action for Children [171] state that, "A child experiences neglect when the adults who look after them fail to meet their needs" clearly defining neglect as a matter of parental performance. This raises the question about what level of nurturance, a carer or parent needs to fall under, to provoke developmental delay, and how one goes about measuring that accurately.

The method, which focuses on the stimulation provided by the carer, can be subject to critique. Neglect is about the child's development being adversely affected by the levels of nurturance, but the carers' provision of nurturance is not always a good indicator of the level of nurturance received by the child. Neglect may be occurring at school, outside of parental care. The child may be receiving nurturance from siblings or through a boarding school education, which compensates for the lack of nurturance provided by the parents.

Linking to stimulation

Neglect is a process whereby children experience developmental delay owing to experiencing insufficient levels of nurturance. It has been argued that in principle, this means that when starting an assessment of neglect by identifying developmental delay one needs to then check the levels of nurturance received by the child. Certainly, where guidance on identifying neglect does urge for practitioners to measure developmental levels, some guidance urges practitioners to focus on how developmental levels can be attributed to parental behaviour.[172] However, the narrow focus on parental behaviour can be criticised for unnecessarily ruling out the possible effect of institutionalised neglect, e.g. neglect at school.

If one starts by concluding that the levels of nurture received by the child are insufficient, one then needs to consider the developmental levels achieved by the child.

Further challenges arise, however. Even when one has established developmental delay and exposure to low levels of nurture, one needs to rule out the possibility that the link between the two is coincidental. The developmental delay may be caused by a genetic disorder, disease or physical, sexual or emotional abuse. The developmental delay may be caused by a mixture of underexposure to nurture, abuse, genetics, and disease.

Practical tools for measuring

The Graded Care Profile Tool is a practice tool which gives an objective measure of the quality of care in terms of a parent/carer's commitment. It was developed in the UK.[173]

The North Carolina Family Assessment Scale is a tool that can be used by a practitioner to explore whether neglect is taking place across a range of family functioning areas.[174]

Intervention programs for addressing

Early intervention programs and treatments in developed countries include individual counselling, family, group counselling and social support services, behavioural skills training programs to eliminate problematic behaviour and teach parents "appropriate" parenting behaviour.

Parenting programs

Video interaction guidance is a video feedback intervention through which a "guider" helps a client to enhance communication within relationships. The client is guided to analyse and reflect on video clips of their own interactions.[175][176] Video Interaction

Guidance has been used where concerns have been expressed over possible parental neglect in cases where the focus child is aged 2–12, and where the child is not the subject of a child protection plan.[177]

The SafeCare programme is a preventive programme working with parents of children under 6 years old who are at risk of experiencing significant harm through neglect. The programme is delivered in the home by trained practitioners, over 18 to 20 sessions and focuses on 3 key areas: parent-infant/child interaction; home safety and child health.[178]

Triple P (Parenting Program) is a positive parenting program. It is a multilevel, parenting and family support strategy. The idea behind it is that if parents are educated on "proper" parenting and given the appropriate resources, it could help decrease the number of child neglect cases. When deciding whether to leave a child home alone, caregivers need to consider the child's physical, mental, and emotional well-being, as well as state laws and policies regarding this issue.[179]

Yorum

Bebek Dostu Hastaneler, Çocuk Hakları, Bebek Hakları boyut olan yaklaşımlar açısından bu konular daha organize olarak hizmet sunulmaktadır. Her doğum, bu imkânı olan yerlere olanak sağlanmaktadır.

7 of the Best-Known Theories of Child Development (verywellmind.com)³

THEORIES DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY, Issues in Developmental Psychology

Child Development Theories and Examples By Kendra Cherry, Medically reviewed by Amy Morin, LCSW, at Verywell / JR Bee

Child development theories focus on explaining how children change and grow over the course of childhood. Such theories center on various aspects of development including social, emotional, and cognitive growth.

The study of human development is a rich and varied subject. We all have personal experience with development, but it is sometimes difficult to understand how and why people grow, learn, and act as they do.

Why do children behave in certain ways? Is their behavior related to their age, family relationships, or individual temperaments? Developmental psychologists strive to answer such questions as well as to understand, explain, and predict behaviors that occur throughout the lifespan.

In order to understand human development, a number of different theories of child development have arisen to explain various aspects of human growth.

Background

Theories of development provide a framework for thinking about human growth and learning. But why do we study development? What can we learn from psychological theories of development? If you have ever wondered about what motivates human thought and behavior, understanding these theories can provide useful insight into individuals and society.

How Our Understanding Has Changed

Child development that occurs from birth to adulthood was largely ignored throughout much of human history. Children were often viewed simply as small versions of adults and little attention was paid to the many advances in cognitive abilities, language usage, and physical growth that occur during childhood and adolescence.

Interest in the field of child development finally began to emerge early in the 20th century, but it tended to focus on abnormal behavior. Eventually, researchers became increasingly interested in other topics including typical child development as well as the influences on development.

How We Come to Understand Changes

Why is it important to study how children grow, learn and change? An understanding of child development is essential because it allows us to fully appreciate the cognitive, emotional, physical, social, and educational growth that children go through from birth and into early adulthood.

Some of the major theories of child development are known as grand theories; they attempt to describe every aspect of development, often using a stage approach. Others are known as mini theories; they instead focus only on a limited aspect of development such as cognitive or social growth.

There are many child development theories that have been proposed by theorists and researchers. More recent theories outline the developmental stages of children and identify the typical ages at which these growth milestones occur.¹

Freud's Psychosexual Developmental Theory

Psychoanalytic theory originated with the work of Sigmund Freud. Through his clinical work with patients suffering from mental illness, Freud came to believe that childhood experiences and unconscious desires influenced behavior.

According to Freud, conflicts that occur during each of these stages can have a lifelong influence on personality and behavior. Freud proposed one of the best-known grand theories of child development.

According to Freud's psychosexual theory, child development occurs in a series of stages focused on different pleasure areas of the body. During each stage, the child encounters conflicts that play a significant role in the course of development.

His theory suggested that the energy of the libido was focused on different erogenous zones at specific stages. Failure to progress through a stage can result in fixation at that point in development, which Freud believed could have an influence on adult behavior.

So, what happens as children complete each stage? And what might result if a child does poorly during a particular point in development? Successfully completing each stage leads to the development of a healthy adult personality.

Failing to resolve the conflicts of a particular stage can result in fixations that can then have an influence on adult behavior.

While some other child development theories suggest that personality continues to change and grow over the entire lifetime, Freud believed that it was early experiences that played the greatest role in shaping development. According to Freud, personality is largely set in stone by the age of five.

Freud's Stages of Psychosexual Development

Erikson's Psychosocial Developmental Theory

Psychoanalytic theory was an enormously influential force during the first half of the twentieth century. Those inspired and influenced by Freud went on to expand upon Freud's ideas and develop theories of their own. Of these neo-Freudians, Erik Erikson's ideas have become perhaps the best known.

Erikson's eight-stage theory of psychosocial development describes growth and change throughout life, focusing on social interaction and conflicts that arise during different stages of development.

While Erikson's theory of psychosocial development shared some similarities with Freud's, it is dramatically different in many ways. Rather than focusing on sexual interest as a driving force in development, Erikson believed that social interaction and experience played decisive roles.

His eight-stage theory of human development described this process from infancy through death. During each stage, people are faced with a developmental conflict that impacts later functioning and further growth.

Unlike many other developmental theories, Erik Erikson's psychosocial theory focuses on development across the entire lifespan. At each stage, children and adults face a developmental crisis that serves as a major turning point.

Successfully managing the challenges of each stage leads to the emergence of a lifelong psychological virtue.

Erikson's Stages of Psychosocial Development

Behavioral Child Development Theories

During the first half of the twentieth century, a new school of thought known as behaviorism rose to become a dominant force within psychology. Behaviorists believed that psychology needed to focus only on observable and quantifiable behaviors in order to become a more scientific discipline.

According to the behavioral perspective, all human behavior can be described in terms of environmental influences. Some behaviorists, such as John B. Watson and B.F. Skinner, insisted that learning occurs purely through processes of association and reinforcement.

Behavioral theories of child development focus on how environmental interaction influences behavior and is based on the theories of theorists such as John B. Watson, Ivan Pavlov, and B. F. Skinner. These theories deal only with observable behaviors. Development is considered a reaction to rewards, punishments, stimuli, and reinforcement.

This theory differs considerably from other child development theories because it gives no consideration to internal thoughts or feelings. Instead, it focuses purely on how experience shapes who we are.

Two important types of learning that emerged from this approach to development are classical conditioning and operant conditioning. Classical conditioning involves learning by pairing a naturally occurring stimulus with a previously neutral stimulus. Operant conditioning utilizes reinforcement and punishment to modify behaviors.

Piaget's Cognitive Developmental Theory

Cognitive theory is concerned with the development of a person's thought processes. It also looks at how these thought processes influence how we understand and interact with the world.

Theorist Jean Piaget proposed one of the most influential theories of cognitive development.

Piaget proposed an idea that seems obvious now but helped revolutionize how we think about child development: Children think differently than adults.²

His cognitive theory seeks to describe and explain the development of thought processes and mental states. It also looks at how these thought processes influence the way we understand and interact with the world.

Piaget then proposed a theory of cognitive development to account for the steps and sequence of children's intellectual development.

Sensorimotor Stage: A period of time between birth and age two during which an infant's knowledge of the world is limited to his or her sensory perceptions and motor activities. Behaviors are limited to simple motor responses caused by sensory stimuli.

Pre-Operational Stage: A period between ages 2 and 6 during which a child learns to use language. During this stage, children do not yet understand concrete logic, cannot mentally manipulate information and are unable to take the point of view of other people.

Concrete Operational Stage: A period between ages 7 and 11 during which children gain a better understanding of mental operations. Children begin thinking logically about concrete events but have difficulty understanding abstract or hypothetical concepts.

Formal Operational Stage: A period between age 12 to adulthood when people develop the ability to think about abstract concepts. Skills such as logical thought, deductive reasoning, and systematic planning also emerge during this stage.

Piaget's Four Stages of Development

Bowlby's Attachment Theory

There is a great deal of research on the social development of children. John Bowlby proposed one of the earliest theories of social development. Bowlby believed that early relationships with caregivers play a major role in child development and continue to influence social relationships throughout life.³

Bowlby's attachment theory suggested that children are born with an innate need to form attachments. Such attachments aid in survival by ensuring that the child receives care and protection. Not only that, but these attachments are characterized by clear behavioral and motivational patterns.

In other words, both children and caregivers engage in behaviors designed to ensure proximity. Children strive to stay close and connected to their caregivers who in turn provide a safe haven and a secure base for exploration.

Researchers have also expanded upon Bowlby's original work and have suggested that a number of different attachment styles exist. Children who receive consistent support and care are more likely to develop a secure attachment style, while those who receive less reliable care may develop an ambivalent, avoidant, or disorganized style.

Understanding Attachment Theory

Bandura's Social Learning Theory

Social learning theory is based on the work of psychologist Albert Bandura. Bandura believed that the conditioning and reinforcement process could not sufficiently explain all of human learning.

For example, how can the conditioning process account for learned behaviors that have not been reinforced through classical conditioning or operant conditioning? According to social learning theory, behaviors can also be learned through observation and modeling.

By observing the actions of others, including parents and peers, children develop new skills and acquire new information. Bandura's child development theory suggests that observation plays a critical role in learning, but this observation does not necessarily need to take the form of watching a live model.⁴

Instead, people can also learn by listening to verbal instructions about how to perform a behavior as well as through observing either real or fictional characters displaying behaviors in books or films.

What a Social Learning Theory Works
Vygotsky's Sociocultural Theory

Another psychologist named Lev Vygotsky proposed a seminal learning theory that has gone on to become very influential, especially in the field of education. Like Piaget, Vygotsky believed that children learn actively and through hands-on experiences.⁵

His sociocultural theory also suggested that parents, caregivers, peers and the culture at large were responsible for developing higher-order functions. In Vygotsky's view, learning is an inherently social process. Through interacting with others, learning becomes integrated into an individual's understanding of the world.

This child development theory also introduced the concept of the zone of proximal development, which is the gap between what a person can do with help and what they can do on their own. It is with the help of more knowledgeable others that people are able to progressively learn and increase their skills and scope of understanding.

Sociocultural Theory: Examples and Applications

A Word from Verywell

As you can see, some of psychology's best-known thinkers have developed theories to help explore and explain different aspects of child development. While not all of these theories are fully accepted today, they all had an important influence on our understanding of child development.

Today, contemporary psychologists often draw on a variety of theories and perspectives in order to understand how kids grow, behave, and think. These theories represent just a few of the different ways of thinking about child development.

In reality, fully understanding how children change and grow over the course of childhood requires looking at many different factors that influence physical and psychological growth. Genes, the environment, and the interactions between these two forces determine how kids grow physically as well as mentally.

Yorum

İki Makale birlikte aşağıda sunulmaktadır. Sosyal, ruhsal ve zekâ gelişimi boyutu yanında sevgi, insanlık gibi kavramların olmadığı, kurala uymak ile arkadaşlık boyutunu oluşacağı düşünülmektedir.

5 Theories of Child Development (onlinepsychologydegree.info)⁴

Theories of Child Development

Child Development: Five Important Theories

Erikson's Psychosocial Developmental Theory

Bowlby's Attachment Theory

Freud's Psychosexual Developmental Theory

Bandura's Social Learning Theory

Piaget's Cognitive Developmental Theory

Experts in medicine and science have marveled for decades over the ways in which children develop. This fascinating area of study continues to yield many questions: "What affects child development?", "At which ages is development most susceptible to external effects", "What all can be done to maximize child growth and minimize detriments to it?", and many more like these. In response to such questions, many theories have abounded. The following five child development theories are among some of the most expertly recognized and utilized today.

1. Erikson's Psychosocial Developmental Theory

Erik Erikson was an important figure in the fields of psychoanalytics and psychological development. He was also the famous coiner of the popular phrase "identity crisis". Central to much of his work was his theory on psychosocial development. As it became known, Erikson's Psychosocial Developmental Theory produced a framework for organizing human growth, through all stages of life, into eight distinct stages. Key to the outcomes of the child stages as well as those afterward are the principles of social interaction and experience.

2. Bowlby's Attachment Theory

John Bowlby was another groundbreaking psychologist and theorist in matters of development. He also crafted one of the earliest known child development theories which still sees prominent use and citation today. In Bowlby's Attachment Theory, he asserted that much of child development is based on the innate need of children to form attachments. These attachments may involve any number of people, places, or things and ultimately have a substantial effect on onward development patterns throughout life.

Bağlanma teorisi (Wikipedia)⁶

Bağlanma teorisi veya **bağlanma kuramı** (*İngilizce: attachment theory*), **psikolojide bireyin**, başka bir kişiden yakınlık bekleme eğilimi ve bu kişi yanında olduğunda bireyin kendisini güvende hissetmesidir.

Bağlanma, genelde **çocuk** ile **yetişkin** bir birey -çoğu zaman anne- arasındaki olumlu bağı ifade etmek için kullanılan bir terimdir. Bağlanma kuramı **hayvan** gözlemleri ve deneyleri sonucunda gelişmiş bir kuramdır. Bağlanma ile ilgili ilk araştırmaları **John Bowlby** ve arkadaşları yapmışlardır.^[1]

Bağlanma kuramı insanların sosyal varlıklar olduklarını, diğer insanları yalnızca temel ihtiyaçlarını karşılayacak araçlar olarak algılamadıklarını kabul eder.^[2] Bu yönüyle **Nesne İlişkileri Kuramı**'na benzemektedir.^[3]

Bazı bağlanma kuramcılarına göre, bir kişinin erişkinlikte başka insanlarla kuracağı ilişkinin niteliği ve insanlardan beklentileri, bu kişinin küçüklüğünde annesiyle kuracağı bağlanma ilişkisi ile belirlenir. Anne ve çocuk arasındaki sıcak duygular, özellikle korku ve stres anlarında birbirlerine sağladıkları rahatlık ve destek bağlanmayı oluşturur.^[4] Bağlanma iki taraflı bir ilişkidir ve her iki tarafın da birbirinin ihtiyaçlarını karşılaması

ile gelişir. Yeni doğan bir bebek beslenmek, temizlenmek, ısınmak, korunmak, kısaca yaşayabilmek için anneye ya da başka bir bakıcıya muhtaçtır. Ancak anneler, babalar ya da çocuğa bakmakla yükümlü diğer yetişkinler çocuğun bakımını sadece bir görev olarak algılamazlar, bundan mutluluk ve tatmin de sağlarlar. Çocukla yaşadıkları etkileşimin sonucunda onunla aralarında hissettikleri bağ giderek güçlenir. Bu bağlanmanın oluşmasında bebeklerin bir takım davranış özellikleri etkili olur. Bebeğin, ana-babasıyla iletişimde kullandığı ve hayatının ilk dokuz ayında geliştirdiği davranışlarına *bağlanma davranışları* denir. Emme, sokulma/uzanma, bakış, gülümseme, ağlama bebeğin başlıca bağlanma davranışlarıdır.

Bağlanma davranışları

Emme

Çocuklar yalnızca **süt** emmek için annelerini emmezler, aç olmadıklarında da stresten uzaklaşmak için sürekli annelerini emmek isterler.^[5] Modern toplumlarda bu isteği yerine getirmek mümkün olmadığından bebekler parmaklarını ya da emziklerini, emilebilecek her türlü nesneyi emmeye alışırlar.

Sokulma/uzanma (Temas)

Bütün memeli türlerinde yavruların anneye yüz yüze gelmeye ve ona dokunmaya yönelik refleksleri vardır.^[6] Örneğin maymunlar, doğar doğmaz annelerinin üzerine tırmanır. İnsan yavruları doğduklarında kendi kendilerine ayakta duramaz ve yetişkinlerin ellerinde taşınmak zorundadırlar. Ancak onlar da kaskatı durmak yerine vücutlarını kendilerini taşımakta olan yetişkine kolaylık sağlayacak bir biçimde gevşek ve şekillendirebilir bir biçimde tutarlar. Bazı kalıtsal beyin hasarları nedeniyle bu özelliği gösteremeyen bebekler, kendilerini ellerinde tutan yetişkinler tarafından pek sevecen olmayan bebekler olarak tanımlanmışlardır.

Bakış

Çok küçük bebekler bile anne ile göz kontağı ararlar ve bu arayışa anneden bir karşılık gelmezse ağlayıp huysuzlanarak tepki gösterirler. Bir araştırmada öncelikle annelerin bebekleriyle yüz yüze iletişimi gözlenmiş ve şöyle bir iki yönlü etkileşim saptanmıştır: Annelerin bebeklerine yaklaştıklarında genellikle gülümseyip yumuşak ve yüksek perdeden seslerle konuşmaya başlarlar, Bebekler buna karşılık olarak gülümseyip el ve ayaklarını çırpırlar. Anneler çocuklarını yumuşak dokunuşlarla sever. Bebekler de kendilerine has sesler ile yanıt verirler. Gerçekten de bu tarz iki- taraflı etkileşim olup olmadığını anlamak için araştırmacılar annelerden bebeklerinin yanında ifadesiz bir yüzle durmalarını istemişler ve bebeklerin anneye olan tepkilerinde bir farklılık olup olmadığını gözlemişlerdir.^[7] Bu durumda bebekler, önce annelerini her zamanki gibi karşılamış fakat anneden hiçbir tepki (gülümseme, değişik bir yüz ifadesi) gelmeyince artık anneye bakmaz olmuşlardır.^[8] Arada bir küçük bir gülümsemeyle anneye bakıp onun halen ifadesiz olan yüzünü görünce başlarını yeniden başka taraflara çevirmişlerdir. Annelerin çoğunluğu çocuğun iletişim davetine karşılık vermeden durmanın çok zor olduğunu söylemiş, 3 dakika boyunca bebekleri yanında ifadesiz bir yüzle durmaya dayanmamışlardır. Dayanabilenler ise 3 dakikanın sonunda bebeklerinden özür dileyip ‘Ben tekrar eski benim, her şey yolunda, bana yeniden güvenebilirsin...’ gibi sözler sarf etmişlerdir. Bu deney bebeklerin anneye bakışının ondan bir tepki almaya yönelik bir davranış olduğunu, anne tepki vermezse çocuğun rahatsız olduğunu ve anneye bakmaktan vazgeçtiğini ortaya koymuştur.

Gülümseme

Bebek gülümsemesi, insanlar için genellikle mutluluk vericidir ve pek çok insan bebekleri güldürmeye çalışır. Doğumlarından itibaren ilk 1 ay içinde bebekler yüksek seslere gülümseyerek karşılı verirler. Bunu keşfeden yetişkinler, bebeklerle yüksek sesle konuşur. 5 haftalıktan itibaren sesler değil, görüntüler önem kazanmaya başlar. Bebekler yüzlere, özellikle de hareket halindeki yüzlere gülümserler. Hareket eden bir maske bile bebekte gülümseme davranışını doğurur. 3 aylıktan itibaren bebekler aralarında özel bir bağ kurdukları anne, baba gibi kişiler kendilerine yaklaşıp gülümsemeye başlarlar ve bunun bağlanma açısından önemi çok büyüktür. Bu gülümseyişler anne, baba ve çocukla ilgilenen diğer kişiler için büyük birer ödüldür ve çocukla daha çok zaman geçirme arzusu yaratır.

Ağlama

Çocuklar acıktıklarında, üşüdüklerinde, acı duyduklarında ağlarlar ve bu ağlama sesi yetişkinleri çok rahatsız eder. Ağlama, bebeklerin yetişkin ilgisine ve yardımına ihtiyaç duyduklarında kullandıkları bir sinyaldir. Bir iddiaya göre bebeklerin acıktıklarında, üşüdüklerinde, acı duyduklarında kullandıkları ağlama sesleri niteliksel farklılık gösterir. Bir Afrika kabilesinde gözlem yapan bir araştırmacı, bir bebek acı ifade eden ağlama sesini kullanırsa bütün kabile üyelerinin bebeğe koştuğunu, ama acıkmayı ifade eden ağlama sesini kullanırsa sadece annesinin ona koştuğunu iddia etmiştir.^[9] Sonraki çalışmalar, bebeklerin ağlama seslerini birbirinden ayıran şeyin niteliksel farklılıklar değil, şiddet farklılığı ve aniden ya da yavaş yavaş artarak ortaya çıkmasının getirdiği bir fark olduğunu göstermişlerdir.^[10] Eğer çocuk aniden ve şiddetli ağlarsa yetişkinler ağlamanın acıdan kaynaklandığını düşünürler. Yavaş başlayıp giderek yükselen bir ağlama sesi ise açlıktan, altını değiştirmek gerekmesinden, uykudan kaynaklanıyor olarak algılanır.^[9]

Yavru maymunların annelerine bağlanması

1958’de^[11] Bowlby’nin İngiltere’deki çalışmalarından henüz haberdar olmayan^[12] Harry Harlow tarafından yavru **rhesus makakları** üzerinde gerçekleştirilen bir dizi deney, bağlanmanın açık ve benzeri temel gereksinimleri karşılamaya yönelik basit bir tepkiden ibaret olmadığını göstermiştir. Bu deneylerde, doğumdan hemen sonra anne maymun ayrılan yavru maymunlara her biri gerçek annenin farklı özelliklerinden bir tanesini sunan yapay anne maymun modelleri sunulmuştur: Yumuşak ve tüylü bir oyuncak maymun (süt verme ve hareket etme kabiliyeti yok), metal tellerden yapılmış, bir süt şişesi bağlanmış yapay maymun (süt, yumuşaklık, sıcaklık sunma kabiliyeti yok) ve hareket edebilen fakat süt ve yumuşaklık-sıcaklık sağlayamayan maymun modeli. Yavru maymunların sadece besin sağlayan anne maymun modeline değil, hareket ve yumuşaklık sunan anne maymun modellerine de ilgi gösterip zamanlarını onlarla geçirdikleri görülmüştür. Besin sağlasa da pasif olan anne maymun modeli yavrularda güven hissi uyandırmamış, gerçek anneyi modellemeye tek başına yeterli olamamıştır. Gerçek maymunlarla iletişim kurmadan yetişen yavru maymunlar anormal davranışlar göstermiştir: Başka maymunlarla ilk karşılaşmalarında korkmuş ya da saldırganca davranmışlardır. Cinsel davranışlarında da anormallik görülmüştür. Bütün bunlar, erken yaşlarda anne ile kurulan bağın yavruların sosyal gelişimi için önemini göstermektedir.

Bağlanmanın ölçülmesi

[Mary Ainsworth](#) adlı gelişim psikoloğu, bir çocuk ile temel bakıcısı arasındaki bağlanma ilişkisini gözlemlemek üzere [Yabancı Durum Testi](#) denilen gözlem prosedürünü geliştirmiştir. Bu prosedüre göre 11-17 aylık bir çocuk, yirmi dakika boyunca bir oyun odasında gözlemlenir. Bu arada çocuğun bakıcısı (genelde annesi) ile bir yabancı (araştırmacının bir yardımcısı) belirli aralıklarla odaya girip çıkarlar. Odada yaşanan durumlara (yabancıların varlığı, annenin yokluğu...) çocuğun verdiği tepkiler videoya kaydedilir. Oyun odasında çocuğa yaşatılan deneyim şu şekilde gelişir:

1. Anne ve çocuk gözlem odasına alınır.
2. Anne ve çocuk odada yalnız bırakılır. Çocuk odayı keşfederken anne ona katılmaz.
3. Yabancı girer, anneye selamlaşır, çocuğa yaklaşır.
4. İlk ayrılık: Anne sessizce odadan çıkar, çocuk ve yabancı odada kalır.
5. İlk birleşme: Anne gelip çocuğu rahatlatır, sonra yine çıkar.
6. İkinci ayrılık: Çocuk odada tek başınadır.
7. İkinci birleşme: Yabancı içeri girer, anne ise halen yoktur.
8. İkinci birleşme: Anne girer, çocukla ilgilenir, yabancı sessizce çıkar.

Bu olaylar sırasında çocuğun iki davranışı gözlenir: a. Çocuğun keşif davranışı (yeni oyuncaklarla oynaması.vb.) b. Çocuğun, annesinin gidiş ve dönüşlerine verdiği tepki.

Mary Ainsworth'ın geliştirdiği Yabancı Durum Testi'nin ardından, 18 aylıktan daha büyük bireylerde bağlanma değerlendirilmesi yapmak üzere çeşitli ölçüm araçları geliştirilmiştir.

Bağlanma tarzları

Yabancı Durum Testleri'ndeki davranışlarına göre çocuklar üç sınıfa ayrılırlar. Çocuğun yabancıya tepkileri, anneye bağlanma düzeyine göre değişir. [Anneye güvenli bağlanan](#) 1 yaşındaki çocuklar, etrafta bağımsızca dolaşır, ara sıra annesinin yanına dönerler. Anne odadan ayrılınca üzülürler, geri gelince sevinirler. [Kaygılı bağlanan](#) 1 yaşındaki çocuklar anne içerideyken bile huzursuzdurlar. Anne gidince ağlarlar, gelince anneni yanına koşarlar fakat anneye vurma ve tekmeleme gibi davranışlar gösterirler. [Kaçınan bağlanan](#) 1 yaşındaki çocuklar anne yokken ağlamaz, anne gelince kaçar ve anneye öfkeli görünürler. Kaçınan bağlanmaya "A tipi bağlanma", güvenli bağlanmaya "B tipi bağlanma", kaygılı bağlanmaya "C tipi bağlanma" da denilmektedir.

Çocukların 1 yaşında iken ne tür bir bağlanma gösterdikleri, ilerideki yaşamlarını önemli ölçüde etkiliyor olabilir. Örneğin bir çalışma, 1 yaşında iken güvenli bağlanma geliştirdiği saptanan erkek çocuklarının büyüdüklerinde kaygılı ve kaçınan bağlanmalara göre daha az sıklıkta psikolojik güçlüklerden şikayetçi olduklarını göstermiştir.

Yetişkinlerde bağlanma

Bağlanma Kuramı'na göre, çocuk bebeklikten itibaren annesi ile yaşadığı deneyimleri ve onunla geliştirdiği ilişkisini ilerleyen yaşlarda her türlü yakın ilişkisinde model olarak kullanır ^[kaynak belirtilmeli]; kişinin *benlik modeli* ile *başkaları modeli* bu sayede gelişir. Benlik modeli (self-esteem), kişinin ne ölçüde kendini sevgiye layık, değerli bir birey olarak gördüğüdür. Başkaları modeli (interpersonal trust) ise kişinin diğer insanları ne ölçüde güvenilir, ilgi ve sevgi sunmaya hazır bireyler olarak algıladığıdır. Bebekliklerinde annelerine her ihtiyaç duyduklarında gecikmeden annelerinden ilgi gören ve bu sayede güvenli bağlanan bireyler, olumlu birer benlik ve başkaları modeli geliştirirler. Duygu ve düşüncelerini başkalarına açmaktan, ihtiyaçlarını ifade etmekten çekinmezler ve kolaylıkla yakın ilişkiler kurabilirler. Öte yandan, bireylerin benlik ve başkaları modellerinden birisinin ya da her ikisinin birden olumsuz olması mümkündür. Dört farklı yetişkin bağlanma modeli vardır:

Güvenli Bağlanma (Secure Attachment)

Bu bağlanma tarzına sahip bireyler hem kendilerin hem de başkalarını olumlu görme eğilimindedirler. Yakın ilişkilere değer verirler, bu tür ilişkileri başlatmakta ve sürdürmekte başarılıdırlar. Ancak bu ilişkiler sırasında kişisel özerkliklerini yitmemeyi de başarırlar.

Kaçınan Bağlanma (Dismissing-Avoidant Attachment)

Bu bağlanma tarzına sahip bireyler, kendilerini olumlu başkalarını ise olumsuz görme eğilimindedirler. Kimse ile kolay kolay yakın ilişki geliştirmezler. Başkalarına duydukları gereksinimi ve yakın ilişkilerin önemini reddederler.

Bu yapı çocukluk yıllarında gelişir. Çocuk ihtiyaç duyduğu güven, sığınak ve de şefkati anneden göremeyince, bu ihtiyaç duygusunu içinde en düşük dereceye indirmeyi başarır. Bu nedenle bu çocuklar sonraki yıllarda kimşenin ilgisine güvenemez ve de kimse ile kolay yakın ilişki geliştirmezler. Ne bağlanırlar ne de birilerinin kendilerine bağlanmalarına tahammül ederler.

Kaygılı Bağlanma (Preoccupied Attachment)

Bu bağlanma türüne sahip bireyler kendilerine güvenmezlerken başkalarına güvenirler. Bunun nedeni ise başkalarının kendinden daha üstün olarak ve kendilerini daha değersiz görmeleridir.

Korkulu/kaçınan Bağlanma (Fearful-Avoidant Attachment)

Bu bağlanma tarzına sahip olanlar hem benlik hem de başkaları modeli olumsuz olan bireylerdir. Kendilerine de başkalarına da güvenmezler.

Bireyin; çocukluk yıllarında annesine aşırı bağıllığından kaynaklanan psikolojik bir problemdir. Çocuk annesinin sevgi, güven ve şefkatine ihtiyaç duyduğu durumlarda annenin sabit ve sürekli bir güven alanı kurmadığından kaynaklanır. Çocuk annenin şefkatinden yoksun kalacağı korkusuyla annesine aşırı bağıllık duyar.

Sosyal duygusal gelişim (Wikipedia)⁶

Sosyal duygusal gelişim, [çocuk gelişiminin](#) bir alanını kapsamaktadır. Çocukların duyguları anlama, deneyimleme, ifade etme ve yönetme becerilerini içeren bir gelişim alanıdır. Başkalarıyla anlamlı ilişkiler geliştirmesi kendisini daha iyi tanıyabilmesi ve daha iyi kararlar verebilmesi sosyal duygusal gelişimiyle birlikte gelişen becerilerdir. Kapasiteleri doğrultusunda kazandıkları gelişim öğelerini aşamalı olarak hayatlarına geçirdikleri bütünleştirici bir süreçtir.^[1] Bununla birlikte sosyal duygusal gelişim birçok ögeyi içeren fakat bunlarla sınırlı olmayan çok çeşitli beceri ve yapıları kapsamaktadır. Bahsedilen bu öğelerden bazıları şunlardır: [öz farkındalık](#), ortak dikkat, [oyun](#), zihin teorisi, öz saygı, duygu düzenleme, arkadaşlıklar ve kimlik gelişimi.

Sosyal duygusal gelişim, çocukların diğer gelişimsel becerileri daha sağlıklı yürütebilmeleri için bir temel oluşturmaktadır. Örneğin, zor bir ev işini tamamlamak için bir çocuğun kardeşinden yardım alma becerisine ihtiyacı olabilmektedir. Bir kavradan sonra romantik bir ilişki sürdürmek için bir partnerin duygularını ifade edebilmesi ve çatışmayı başarılı bir şekilde çözmek için diğer partnerin bakış açısını alması gerekebilir. Bununla birlikte sosyal duygusal gelişim aynı zamanda diğer gelişimsel alanlarla ilişkili ve bunlara bağlantılıdır.^[2]

Majör depresif bozukluk, anksiyete bozuklukları, sınırda kişilik bozukluğu, madde kullanım bozuklukları ve yeme bozuklukları dahil olmak üzere birçok akıl sağlığı bozukluğu en belirgin olarak duygu düzenleme olmak üzere sosyal duygusal gelişim odağında tanımlanmaktadır.^[3] Otizm spektrum bozukluğunun temel bulgularının çoğu, ortak dikkat^[4] dahil olmak üzere sosyal duygusal gelişim alanlarındaki anormallikleri yansıtmaktadır.

Erken çocukluk dönemi (doğumdan 3 yaşına kadar)

Bağlanma

Bağlanma, bireylerin yaşamlarındaki diğer insanlarla kurdukları güçlü bağı ifade etmektedir. Evli partnerler gibi yetişkinlikte önemli diğer kişilerle bağlanma ilişkilerimiz olabilmektedir. Yine de bağlanmanın temeli ve en etkili şekli bebeklik döneminde birincil bakıcıyla olan bağlanma şekliyle oluşmaktadır. John Bowlby ve Mary Ainsworth bağlanma teorisini ilk olarak bir deneyle birincil bakıcıya duygusal bağların hayatta kalmak için kullanıldığı bir süreç olarak tanımlamış ve test etmişlerdir.^[5] Bu deneyde, bebek sekiz dakika boyunca bir yabancıyla annesinden ayrı bir odada yalnız kalmaktadır. Bu süreçte iki an çok önem arz etmektedir; anneden ayrılma ve anneye buluşma anı. Bu iki anda verilen tepkiye göre bebek iki ana bağlanma tarzından birine dahil edilmektedir; güvenli ya da güvensiz. Güvensiz bağlanma da kararsız (ikircikli/iki değerli) ve kaçınan olarak ikiye ayrılmaktadır. Güvenli bağlanmaya sahip çocuklar anne giderken normal bir gerilim yaşarken anne geri döndüğünde ise mutlu ve sevinçli bir karşılama içine girmektedirler. Kararsız bağlanma tarzındaki çocuk ise anne giderken aşırı bir üzüntü ve ayrılama davranışı gösterirken anne geri döndüğünde anneye öfkeli ve reddedici davranmaktadır. Kaçınan çocuklarda ise, ayrılış anı sakın ve neredeyse tepkisizken buluşma anı anneye reddedici ve uzaklaştırıcı özelliktedir.^[6]

Duygusal deneyimler

Duygusal ifadelerden gülümseme, bebeklikte bilinçsiz olarak başlamaktadır. Sonrasında çevresindekilerle etkileşime girdikçe sosyal gülümsemeye doğru ilerler ve büyüdükçe daha bilinçli hale gelmektedir. Doğumdan başlayarak yenidoğanlar, ağrı, açlık, dış çıkarma gibi uyaranlara ve bedensel durumlara yanıt olarak genelleştirilmiş bir sıkıntıyı işaret etme kapasitesine sahiptir.^[7] Bu sıkıntıları genellikle ağlayarak ifade etmektedirler.

Sosyal etkileşimler de ise 3 ila 6 aylık bebekler, genellikle çevresindekiler ile basit karşılıklı alışverişe başlamaktadırlar. Bu alışveriş sözcüklerden değil gülümsemeler veya diğer yüz ifadeleri ile bedensel hareketlerini -kolları kaldırma gibi- kullanmasıyla oluşmaktadır.^[8]

Okul öncesi dönemi (3-6 yaş)

Benlik kavramı

Kişinin kim olduğunu tanımlarken tanımladığı nitelikler, yetenekler, tutumlar ve değerler birikimini ifade etmektedir.^[9] Temel öz farkındalık ve cinsiyetlerini kendi kendine etiketleme dahil olmak üzere benlik kavramını destekleyen bazı başlangıçlar bu dönemden önce meydana gelse de, bu dönem bazı ilerlemeleri içermektedir. Çocuklar bu dönemde çevresindekilere hangi oyunu iyi oynayabildiğini, hangisini sevdiğini ve nasıl oynayabildiklerini anlatarak kim olduğunu da anlatmaya çalışmaktadırlar.

Başkalarını anlama

Okul öncesi çağındaki çocuklar zihin teorisinin temellerini veya başkalarının bakış açısını anlama ve taklit etme becerisini gösterebilmektedirler. Bununla birlikte bu beceri, çocukların yanlış olsa bile düşüncelerin ve inançların davranışı nasıl etkilediğine dair sınırlı anlayışıyla oluşmaktadır.^[10]

Sosyal etkileşimler kurma

Çocuk için sosyal etkileşimin en yüksek olduğu anlar oyun oynadıkları anlardır. Aynı zamanda oyun zamanları genellikle çocukların gelişiminin merkezi bir yapı taşı olarak gösterilmektedir. Öyle ki tüm çocukların bir insan olarak hakları olduğunu belirtmektedir.^[11] Oyunun karmaşıklığı ve çeşitliliği okul öncesi yıllarda muazzam bir şekilde artmaktadır. En önemlisi çocukların ortak bir hedef için çalıştıkları iş birliği içindeki oyunların sayısı da drama oyunlarıyla başlamaktadır.^[12]

Orta çocukluk dönemi (7-12)

Cinsiyet kimliği oluşturma

Orta çocukluk döneminde erkek ve kızlar cinsiyete göre akran grupları oluşturmaktadırlar. Önceden öğrenilmiş cinsiyet davranışlarını sürdürebilmek için de taklit yeteneklerini kullanabilmektedirler. Okul çağındaki çocuklar sosyal hayattaki karşılaştırmaları kullanarak cinsiyet kimliklerine ne kadar ait olduklarına ilişkin kendileri ve arkadaşları üzerinde gözlemlere başlamaktadırlar.^[13]

Kurallara uyma

Duyguları sergileme kuralları bireylerin duygularını ne zaman, nasıl ve kiminle ifade edebileceğini belirleyen kültüre bağlı normlardır. Buna göre, sergileme kurallarını hayata geçirme yeteneği çocukların duygusal ifade ve duygu düzenleme kapasitelerine bağlı olmaktadır. Bu sergileme kurallarına yönelik sosyalleşme bebeklik döneminde başlar ve çocuklar okul öncesi dönemde bir miktar kapasite gösterebilmektedir. Bununla birlikte, ilkokulda çocukların sergileme kurallarını kullanması ve bunların değerini anlama giderek daha karmaşık hale gelebilmektedir.^[14]

Duygu düzenleme

Okula başladıktan sonra çocukların duygu düzenleme birikimi giderek daha çeşitli hale gelmektedir.^[15] Çünkü çocuk ebeveynleriyle etkileşimleri dışında da sosyal ortamlara girerek yeni birikimler oluşturmaya başlamaktadır. Orta çocukluk döneminde, çocuklar daha karmaşık yolları seçmeye ve öğrenmeye başlamaktadırlar. Örneğin problem çözme becerilerini geliştirmek ve olumluya odaklanmaya çalışmak daha önemli hale gelmektedir.^[16]

Ergenlik (13-18 yaş)

Arkadaşlık kurma

Ergenlik arkadaşlık ilişkilerinin giderek daha önemli ve sık görüşmelerin yapıldığı hale geldiği bir zamandır. Bu dönemde ergenlerin akranlarıyla geçirdikleri süre ebeveynleriyle geçirdikleri sürenin çok daha fazlası olarak gözlemlenmiştir.^[12] Aynı zamanda bu dönemde arkadaşlıkların yapılarında gelişimsel bazı değişiklikler ortaya çıkmaktadır.^[13] Ergenlik öncesi dönemde arkadaşlıklar oyun temelli kurulurken bu dönemde bir değişim söz konusu olmaktadır. Ergenlerin arkadaşlıkları artan duygusal destek ihtiyacı, yakınlık kurma, bağlılık oluşturma ve sadakat isteme ihtiyaçlarına hizmet etmektedir.

Kabul Görme

Bu dönemde ortaya çıkan onaylanma ve kabul görme ihtiyacı da sosyal duygusal gelişimin bir parçası haline gelmektedir. Ergenler akranları ve ebeveynleri tarafından onaylanmak ve kabul görmek için bazı davranışlar ortaya koyabilmektedirler. Bu davranışlar bazen bir spor dalıyla uğraşmak gibi faydalı faaliyetler olurken bazen de olumsuz davranışları barındırabilmektedir.

Yorum

Tanımlanan yaklaşımlarda sevgi, arkadaşlık ve insanlık kavramının soyut yerine, “*öz farkındalık, ortak dikkat, oyun, zihin teorisi, öz saygı, duygu düzenleme, arkadaşlıklar ve kimlik gelişimi*” şeklinde ele alınmaktadır. Yaratılış kavramı soyut boyuttan somuta taşınması, yemeğin besin ötesinde lezzet ve mutluluk olması gibi boyuta taşınması gerekirken, somutta kaldığı görülerek üzülmektedir. Nesne ile olan ilişkiler ile de karşılaştırılmaktadır. Hayvanlar ile oluşan ilişki nesne ile olan yaklaşım olamaz. Amerika Başkanlık seçimlerinde anketlerde belirgin ileri olan çevre korumacı aday, pantolon paçası ile oynayan Labrador retriever köpeğini iteklediği için kazanamamıştır. Serviste de özellikle prematüre bebeklere bakım yaparken, onu severek yapan, okşayan hemşireleri saygı ile anarım.

Emme: Bebeklerin sadece beslenme dışında sürekli emmek istemelerinden söz edilmektedir. Bunu bulamazlarsa parmaklarını emdikleri belirtilmektedir. Burada emme, doymanın ötesinde yalancı emzik olarak kullanılabilir. Ama gerçek sevgi gören bebeklerin sonradan emme duygusu olmamakta, bir yoksunluğu yatıştırma boyutu olabilmektedir. Refleks boyutu ve bunun geliştirilmesi ile duygusal zorunluluk kavramları karıştırılmamalıdır.

Sokulma/uzanma (Temas): Cilt, cilde temas ve bunun açık faydası, prematürelerin annelere verilmesi, kucagında olması, kanguru metodu ile belirgin farklılık gözlenmektedir.

Bakış: Bir bakış, insanın içine kadar işler, bir gülümseme, kalpten ise tüm kapıları açar. Bazı çalışmalarda bir görüntü gösterilerek emzirilmiş, yuvarlak olan kareye göre farklı, insan yüzü olan balon gibi olandan farklı olumlu etki gözlenmiş. Bu açıdan, ben ilk defa bana beslemek için bebek verenlere, *11 kişiyiz, niye beni tercih ettiniz dedim. Sizin bakışlarınız insanca, onlar ise görev yaparlar* dedi. Bir açıdan pediatri asistanlık için bir nevi test yapılmakta imiş.

Gülümseme: Bebekler doğumdan itibaren sesleri algıladıkları için, anne karnında iken bile eğer onu severek konuşan kardeşleri olursa, onlar doğumdan sonra farklı yaklaşırlar. Bu açıdan bir radyo ile, kadın sesi olan spikerlere daha güzel yanıt verirler, beslenmeleri 10-20mL daha fazla olur. 5 haftalık görüntü öne çıkar denilse bile, görüntü ses ile tamamlanmalıdır. Hemşirelerin gülümsemeyen kişinin bebek servisinde bakmadığı bilinmelidir. Kaka kötü kokarsa, yeterli Probiyotik almamış demektir, her seferinde sindirim kontrol edilir. Pis aman diyen hemşire çalışmamalıdır. Bir keresinde bağırsak tıkanıklığı nedeniyle intravenöz sıvı takarken tüm vücudumu kaka ile fişkirir şekilde bulaştırdımca mutluluktan zıpladım, gelenler *kaka ile sıvanmışsın niye mutlusun* dediler, ben *bebek ameliyattan kurtuldu* dediğimi hatırlıyorum.

Ağlama: Bebeklerin ağlama yapıları farklıdır. Ancak ana yoksunluğu da olsa, bir süre sonra tümünden farksız olur. Bir neden de bizim hekimlerin yaptığıdır. Gaz sancısı olunca, sıklıkla bağırsak yapısı itibariyle oluşur, bu açıdan kabızlık yapan, inek sütü ve mama verilmemelidir. Damlalar bağırsak genişleticidir, gaz çıkmadığı için daha sonra ağrı şiddetlenir. Ayrıca niye susmuyor diyerek aile daha şiddetli ve bebeğe kızar olur. Bu etkileşim de bebeği ters boyuta çeker. Anne sütü, zeytin yağı gibi bir şeyi, ağızdan bir kahve kaşığı verince, oral-anal refleks uyarılırsa bağırsak çalışır, gaz ve kaka yapar. Şeker, doyma hissi yanında, bağırsaktaki bakterilerin üremesine sebep olması, kan şekeri oluşturması ile insülin salınır, arkasından besin gelmediği için metabolizma alt-üst olur.

Önce konuş, tatlı sesin ile bebek alışsın, sonra kucağındaki sıcaklığı hissetsin, elin ile karnına yaptığın masaj ile bağırsak hareketini sağlamak tüm sorunlara çözüm olabilmektedir. Hastane dışında birçok komşu sorunlarını da bu şekilde çözmüşümdür.

Anne yoksunluğu olan çocuk ağlamaz, bu açıdan yemek bile talep etmediği için malnutrisyon da gözlenebilir.

Bağlanmanın ölçülmesi: Burada ölçme için bir yere ve bir yaklaşım ötesinde izlem yeterli olmaktadır. Bir hemşire çok başarılı olsa da ben bağlanma sorunu yaşıyorum diyerek Yenidoğan Servisinden ayrıldığımı hatırlarım.

1. *Anne ve çocuk gözlem odasına alınır.* Bebeğe yapılan bakım, temizlik ve tüm yaklaşımlar yeterli ve uygun yerlerdir, özel odaya almak, çocuklarda tedirginlik yaratır.
2. *Anne ve çocuk odada yalnız bırakılır. Çocuk odayı keşfederken anne ona katılmaz.* Yenidoğan odasında bebek anneyi kokusundan tanır, diğer boyutlarda da çocuk anne emin görürse onun kucağındadır, yok değil ise bir köşede saklanır, büzüşür.
3. *Yabancı girer, anneyle selamlaşır, çocuğa yaklaşır.* Her yaklaşımda annenin rızası zaten alınmalıdır, selamlaşma kaçırıcı etkidir, sıklıkla büyük çocuklar iğne yapılacak sanırlar. Ben doğrudan kan alınacak, acıtılmamaya çalışacağım derim, acıtmayacağım demek yalan anlamındadır. Kısaca selam, gülümseme ile daha önemli kazanç sağlanabilir.
4. *İlk ayrılık: Anne sessizce odadan çıkar, çocuk ve yabancı odada kalır.* Gerek yok, güvensiz çocuk ağlar, tepinir, güvenli olan bile endişelenir. Bu nedenle özellikle 2-5 yaş grubunda olumsuzluk, iticilik çocuklarda gözlenen doğal bir davranıştır. Eğer doğrudan kabul etmesi bile bir sorundur, yabancı ile birlikte olmamayı öğrenmelidir.
5. *İlk birleşme: Anne gelip çocuğu rahatlatır, sonra yine çıkar.* Anne çocuğu aldatma yoluna gideceği için, artık anneden de soğumaktadır.
6. *İkinci ayrılık: Çocuk odada tek başınadır.* Oyuncak ile baş başa bırakılırsa, rahat oynamak için çocuk ailenin çıkmasını ister, güven temel duygu olmaktadır.
7. *İkinci ayrılığın devamı: Yabancı içeri girer, anne ise halen yoktur.* Yabancı olmamak için çocuk hekimleri beyaz önlük değil, normal kıyafetler giymelidir. Ben takım elbise yerine, çok renkli elbise ile beğeni kazanmak isterim.
8. *İkinci birleşme: Anne girer, çocukla ilgilenir, yabancı sessizce çıkar.* Gerek yoktur, burada ilgilenen kişinin davranışı önemlidir. Bir çocuk adölesan olunca, *ben doktor abiyi hatırladım, bana çikolata verirdi ama acı idi demiştir.*

Bu ölçüm metodu çocuğu değil, yaklaşım hekimi ölçtüğünü söyleyebilirim.

Bağlanma tipleri: a) Güvenli, b) Güvensiz, c) Kaçingari: Güvenlide rahat, anne gelecektir, güvensiz anne gidince rahatsız olur, son kısımda ise anne gelince anneye kızar.

Burada çocuğu yapılan açıklamalar, onun rızasını almak önemlidir. Aynı şekilde çocuğa anlatmadan yapılan yaklaşımlarda reaksiyon doğal olacaktır, bu çocukları suçlama gerekçesi olamaz. Erişkine, anne dahil, güven duymamış ise tepki doğaldır. Belirli zamanda beslenmeyi görev edinen anne, çocuk ağlasa bile vermez, bu bebekte bir travma yaratır, yaratacaktır.

- **Güvenli Bağlanma:** Kendine güvenen başkasına da güvenir, ama bilimde kalmalı, insanlıkta olmalıdır. Sildiği kişiyi ise dışlar.
- **Kaçingan Bağlanma:** Kendileri olumlu, diğerleri olumsuzdur. Hekim çocukları olumsuz görmeye başlaması boyutudur. Tedavi için iğne yapmalıdır, ancak çocuğa anlatsa, zorunlu olduğunu söylese, çocuk gösterişte ağlar ama izin verir.
- **Kaygılı Bağlanma:** Başkası üstün olduğu için bağlanırlar. Ancak, tanrı gibi görür ise, yanılması onun hayalini yıkar. Çok ağrıyacak derken, ağrısız iğne yapmak bir mucize olmaktadır.

- **Korkulu Bağlanma:** Güvensiz ortamdadır, Yaratılışa da kızarlar. Güven kazanmak neredeyse olanaksız olmaktadır. Büyü, masal ve fanteziye inanan ve Plaseboya yatkın olanlar çıkabilir.

Bir başka Makalede **Bağlanma Tüpleri:** Bunların tüm yaşlarda olacağı algılanmalıdır.

- **Duygusal Deneyim:** İnsan olduğumuz için duygusal olmak olağandır, empati şeklinde olmalı, sempati olmamalıdır, sempatide duygusallık, acıma duygusu vardır.
- **Benlik Kavramı:** Burada belirtildiği gibi 3-6 yaş değil, daha emerken, bir haftalık iken, meme ucu ile kendi ayırımını fark etmeye başlar, onunla bir bakıma oyun da oynar, emme ile onu kontrol ettiğini sanır. Kaç yaşında olursa olsun, benlik ifadesi farklıdır, bu kişiliği oluşturur.
- **Başkalarını anlama:** Emerken bile başkası meme ucudur, bunu anlama bir bebeklik yaklaşımıdır. Yalancı meme ise bu anlamayı bozmaktadır. İki yaşlarında zaten emzigi benliğin oluşması ile atacaktır.
- **Sosyal Etkileşim Kurma:** Emzirirken bile meme ile sosyal etkileşim kurmak ister.
- **Cinsiyet Kimliği Oluşması:** Bir çocuk kız olsa da pantolon da giydiği için, bir yaz tatilinde kızımız çişini altına yapar oldu, ablamın erkek çocukları ayakta çiş yaptığı için o da onları kopyalamakta imiş. Ben çişimi tutuyorum dedi, sorduğumuzda gerekçesini söylemişti.
- **Kurallar Uyma:** İnsanı benliğinden çıkarma, kul, köle yapmak, kurala uymak, topluma uy, kamu vicdanı yaklaşımı ile itirazı önlemeye çalışılmaktadır. Bizim aile ve sülale olarak Yassıada boyutunda Babam idamlık idi, sonra müebbet olsa da burada Radyoda olan yayınlara karşı çıkmak, benliğin korunması açısından önemli olmuştur. Bu yapı nedeni ile tüm yaklaşımlarda da kurala uyma değil itiraz etme metodu yaşamsal bir boyut oluşmuştur. **Örneğin:** Hocamız Şinasi Özsoylu, İntörn iken Amerika'ya gitti, asistan olunca da geldi, ilk Hematoloji vizite olarak benim olduğum servise hastama geldi. Konsültan servisten hemen gitti, kıdemli ise korkudan titriyordu, bana *niye çekinmiyorsun* dedi, *soracağı varsa cevabını da alır* dedim. Lenfdeniti vardı. Anlattım, periferik yaymada toksik granülasyonu var dedim. *Emin misin* deyince *evet* dedim, diğer granülasyonlardan söz ettim ve lökositlerin fagosite ettiğini söyledim. *Gördün mü* dedi, *hematoloji atlasından baktım* dedim. *Yayma yapmak gerekir* dedi, ben de *sonda ile boğaza girdim, yayma yaptım Gram pozitif koklar var* dedim. *Kimseye göstermedin değil mi* dedi. *Niye gösterecekmişim, ben Tıp Fakültesi okudum, deklöre etmeyi elbet bilirim, lökositler ile anlaşılır* dedim. *Stafilokok mu, Streptokok mu* deyince, *canlı olguda taze yaymada belli olmaz, sadece Gram pozitif veya negatif, kok veya basil denir* dedim. Daha sonra Hematoloji Teknisyeni gelip, kan tetkiki alarak, toksik granülasyonu doğruladılar. Sabah mikrobiyolojiden çıkarken rastladım, nöbet bitmiş ama, *bana üreme var mı* dedi, *tek koloni ekilmiş mi* deyince, *üreme yok, ben tek koloni düşürmeden ekim yapmam ki* dedim. Tüm hekimlik boyutunda bir daha bana soru sormadı, sadece fikirlerimi almış ve hürmet göstermiştir. Kalıba uyulmaz, prensiplere uyulur, tümünde de dayanak ve gerekçeler önemlidir demekteyim. Hatıralarını yazarken, *öğrencilerim bana çok şey öğrettiler* diye belirtmiş.
- **Duygu Düzenleme:** Çocuklar birçok kültürde, üst, orta ve alt kültür olarak tanımlanmakta, bunların simgeleri ile çocukların çatışması bir neden oluşturulmaktadır. Eskiden şapka sosyal sınıfı belirlemede de gruplandırma, yaklaşım farklılığı açısından önemli simge iken, sonra kaldırıldı, şapka kanunu, daha sonra okullarda zorunlu giyilen siyah önlük ile tüm insanlar eşit kavramı getirildi, daha sonra bir askeri algıdır kavramı oluşunca, sosyal algı boyutu gelince, sade giysi olarak yerleşmiştir. Duygu gelişiminde kıyafet önemli yer tutmaktadır.

- **Arkadaşlık Kurma:** En ufak bir boyutta bile arkadaşlık oluşabilmektedir. Eğer kurmada sorun varsa, ortak bir ilgi ile birleştirilebilir. Bir oyuncak köpek arkadaşlık ilişkisini oluşturabilir. Kavga olmaması için sıra ile kullanmaları öğretilmelidir.
- **Kabul Görme:** Çocuk kabul görmesi önemsenmeli, zorlama yapılmamalıdır. Mecburi olunursa da gerekçesi söylenmelidir. Hasta olmak, iğne ile iyileşir boyutu yerine ilaç içme gereksinimi olmalıdır.

ÖZET: Hacettepe Dahiliyede 6 ay intörnlik yaptım, 4 aya ayrıca 2 ay elektif ekledim. Burada farklı yakınlıklar gördüm, daha sonra ziyaret ettim, bazı örnekler:

1) Kanser hastası, sık kanıyordu, kan takıyorduk, damar bulmak zordu. Hasta ile konuşarak yapıyordum, hatta acımaması için lokal yerel lidokain bile sürdürdüm oldu. Ayrılınca hastalarını ziyaret ettim, burnu tamponlu idi. Ayaktan kan takarken ağrımış, otomatik tekme atıyor diye doktor kalkıp yumruk atıp, burnunu kırmış. Bana *hoca ol, hekim yetiştirirken hastayı sevmeyi öğret* dedi, rahmetlerle.

2) Kanser hastası bir yüksek düzeyde görevli bir mühendis, ağrısı nedeni ile alınan biyopsi ile kanser çıktı. 1970 yılında sitostatik az olduğundan yurtdışından getirdik, ben verdim, kalp adalesinde toksik etki yaptı veremedik. Ziyarete gittiğimden, vizite bile gelinmediğini, giderek çıktüğünü söyledi. Kanser olduğunu, tedaviye cevap vermediğini söyledim, ölüme hazırlık yapayım dedi, tüm şirket ile bağlarını dengeledi. Daha sonra eşi gelip anlattı, bana sevgilerini ilettiler. Örnekler çoğaltılabilir.

Child development (Wikipedia)¹

3. Freud's Psychosexual Developmental Theory

According to Encyclopedia Britannica, Sigmund Freud "may justly be called the most influential intellectual legislator of his age." While creating the modern field of psychoanalytics, Freud also went on to make many other significant contributions to the sciences including the assertion of multiple, important theories. Freud's Psychosexual Developmental Theory was one of these important products in which Freud explained that child experiences, experienced at different ages in childhood, directly go on to dictate personality and behavior patterns in the later adult. This general theory has since birthed virtually countless studies, disciplines, and other academic and business establishments.

4. Bandura's Social Learning Theory

Albert Bandura's Social Learning Theory is commonly relied upon today across many industries and professions. This theory states that while much child learning and development does come from direct experience, much also comes from modeling and simple observations. Bandura himself is another important and very pioneering figure in psychology who is currently the Professor Emeritus at Stanford University.

5. Piaget's Cognitive Developmental Theory

Piaget's Cognitive Developmental Theory states that children, quite simply, think differently than adults. While this may seem obvious to some, this was a revolutionary theory that went on to provide the foundations for several other theories to come. Essentially, this theory divided the child life into four separate categories, or stages, each of which carries its own important qualities and vulnerabilities. Jean Piaget, the theory's author was a notable psychologist and scientist of his time.

Related Resource: 10 Most Affordable Online Developmental Psychology Online Programs

The study of child development is a vastly important one that helps us today to understand the greater human development process itself. Just like in many other scientific disciplines, theories themselves are some of the critical pillars of the science and study of child development. These five above-mentioned theories are among some of the most pertinent in the field to date.

Yorum

5 farklı gelişimsel teori sunulmaktadır. Bunlar;

1. **Erikson Psikososyal Gelişim Teorisi:** Kimlik krizi kavramı tanımında önemli yeri bulunmaktadır. İnsanın büyümesi açısından önemli aşamaları sosyal ilişki ve uygulama deneyleri ile tanımlamaktadır.
2. **Bowlby Bağlanma Teorisi:** Çocukların sevgi ve bağlanması ile alakalı olarak, çocuğun gelişimine etkisi irdelemektedir.
3. **Freud Psikoseksüel Gelişim Teorisi:** Freud cinsellik ile açıklamış olsa da Adam ve Havva'nın Cennetten çıkarılması, a) cinsiyeti algılamaları, b) ölümsüzlük için çaba harcamalarıdır. Bir toplantıda eğer ilişkilerde cinsellik girerse, o toplantı biter, insanlar ayrılırlar, tüm iletişimi bozar.
4. **Bandura Sosyal Öğreneme Teorisi:** Hekimlikte olduğu gibi, uygulanmayan bilgi, havada kalmaktadır, aynı zamanda uyarılma ile yerine oturmalıdır, bir bakıma terzilik yapmalıdır.

Tıp bilimi her bireye göre özellik ve değişimi öngörür, hekim buna göre yetiştirilmelidir. Gözleme bile bir uygulama yaklaşımı içindedir.

5. **Piaget Zekâ Gelişim Teorisi:** Yaşa göre yapılan testlere göre bilincin gelişimi ölçülmektedir.

ÖZET: Burada test sonuçlarının bireye oturtulması gerekir, bunda uyumsuzluk varsa, başka yöntemlerin kullanılması gündeme gelmelidir.

Lawrence Kohlberg's stages of moral development (Wikipedia)⁷

Lawrence Kohlberg's stages of moral development constitute an adaptation of a psychological theory originally conceived by the Swiss psychologist Jean Piaget. Kohlberg began work on this topic while being a psychology graduate student at the University of Chicago in 1958 and expanded upon the theory throughout his life.[1][2][3]

The theory holds that moral reasoning, a necessary (but not sufficient) condition for ethical behavior,[4] has six developmental stages, each more adequate at responding to moral dilemmas than its predecessor.[5] Kohlberg followed the development of moral judgment far beyond the ages studied earlier by Piaget, who also claimed that logic and morality develop through constructive stages.[6][5] Expanding on Piaget's work, Kohlberg determined that the process of moral development was principally concerned with justice and that it continued throughout the individual's life, a notion that led to dialogue on the philosophical implications of such research.[7][8][2]

The six stages of moral development occur in phases of pre-conventional, conventional and post-conventional morality. For his studies, Kohlberg relied on stories such as the Heinz dilemma and was interested in how individuals would justify their actions if placed in similar moral dilemmas. He analyzed the form of moral reasoning displayed, rather than its conclusion and classified it into one of six stages.[2][9][10][11]

There have been critiques of the theory from several perspectives. Arguments have been made that it emphasizes justice to the exclusion of other moral values, such as caring; that there is such an overlap between stages that they should more properly be regarded as domains or that evaluations of the reasons for moral choices are mostly post hoc rationalizations (by both decision makers and psychologists) of intuitive decisions.[12][13]

A new field within psychology was created by Kohlberg's theory, and according to Haggbloom et al.'s study of the most eminent psychologists of the 20th century, Kohlberg was the 16th most frequently cited in introductory psychology textbooks throughout the century, as well as the 30th most eminent.[14] Kohlberg's scale is about how people justify behaviors and his stages are not a method of ranking how moral someone's behavior is; there should be a correlation between how someone scores on the scale and how they behave. The general hypothesis is that moral behaviour is more responsible, consistent and predictable from people at higher levels.[15]

Stages

Kohlberg's six stages can be more generally grouped into three levels of two stages each: pre-conventional, conventional and post-conventional.[9][10][11] Following Piaget's constructivist requirements for a stage model, as described in his theory of cognitive development, it is extremely rare to regress in stages—to lose the use of higher stage abilities.[16][17] Stages cannot be skipped; each provides a new and necessary perspective, more comprehensive and differentiated than its predecessors but integrated with them.[16][17]

Kohlberg's Model of Moral Development

Level 1 (Pre-Conventional)

1. Obedience and punishment orientation

(How can I avoid punishment?)

2. Self-interest orientation

(What's in it for me?)

(Paying for a benefit)

Level 2 (Conventional)

3. Interpersonal accord and conformity

(Social norms)

(The good boy/girl attitude)

4. Authority and social order maintaining orientation

(Law and order morality)

Level 3 (Post-Conventional)

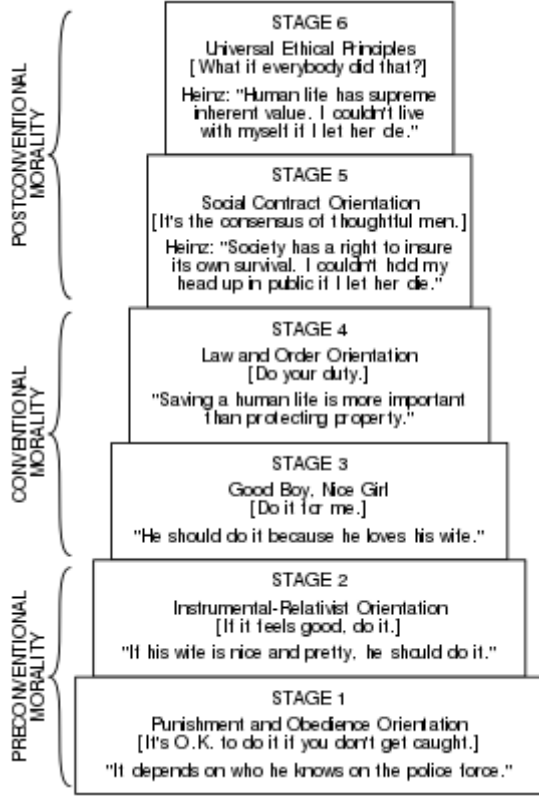
5. Social contract orientation

6. Universal ethical principles

(Principled conscience)

The understanding gained in each stage is retained in later stages but may be regarded by those in later stages as simplistic, lacking in sufficient attention to detail.

Yorum

Etik başlıca 4 alt başlıktadır, kabaca; a) doğru nedir ve b) doğru olarak ne yapmalıyım sorguları temel alınmaktadır. Doğru her boyuta göre uzmanlar tarafından bir ilkeler oluşturulur, bunlar bir kural değil, ilke boyutudur. Zararımızın dokunmaması ilk kuraldır. Zarar ve zulüm ise belirgindir, açıklamaya gerek olmaz, kanıta dayalı, objektif oluşan durumdur. Ceza kapsamındadır. Etik ise prensip olarak doğru boyutunda olmakta, ikinci aşama uygulama, her boyuta göre olmaktadır. Burada kişilik öne çıkmaktadır. Bir boyut bilgi verilmesi ile rıza boyutu ile yaklaşım yapılabileceği kabul görmelidir. Evlenme, onay değil, rıza ile iki kişinin karşılıklı bağımsız bir eylemidir.

Burada aşamalarından söz edilmektedir.

Gelenek Öncesi, 1. Düzey:

1.—Emre uymak/Cezadan kaçınmak: Cezadan nasıl kaçırım değil, doğru boyutu nasıl yaparım olmalıdır. Suç ve ceza zaten bellidir. Doğal davranışlardan kaçınmak olamaz. Bu yaklaşım, dini inançlarda da vardır. Günah işleme, niye işlesin ki derim. Bilerek ve isteyerek suç işlemek günah denilebilir. Toplumda zarar sınırlanır, uygunlar sınırlandırılmaz, helal gıda kavramı doğru değil, açıklamaya gereksinimi vardır. Çocuklarda, otur, kalk ve kural çerçevesinde büyütme kavramı bizim aile/sülalede olmadığı için, yapma veya yap denilince, daima neden, niçin sorularını sorardık ve açıklamak zorundalar ve yapılmaz ise kurala uymazdık. Nitekim TCK göre de düzenlemelere uymamak suç değildir. Annem, yaptıklarına kızmaz, neden böyle yaptın veya yapmadın diye sorardı.

2.—Kendi ilgi çekme uyarlaması: Bana faydası nedir, bana etkisi var mıdır? Bizde öğretilen tüm her boyut hepimizindir, paylaşım esastır, ancak çalışan hak edebilir. Doğal haklar istenmeden verilmelidir. Bir giysi alınacak ise, tüm aile birlikte karar vermesi gerekir, size alınsın sık söylenen söz olmuştur. Bana fayda değil, önce toplum, sonra gereken ve başkası idi.

Gelenek, 2. Düzey:

3.—Kişiler arası ilişkiler, tanımlamalar: Sosyal boyut olarak zarar olmuyorsa karışılmaz, ancak öğüt, öneri ve bilgi verilmelidir. Her birimiz birbirimize öğüt verir ama karışmayız. Sen

bilirsin, sen çekersin deriz. İyi çocuk değil, ne yapıyorsun denildi, hiçbir farklılık değil, zarar olursa af dilenir ve telafiye çalışılırdı. Çikolata eve gelince yer, anne ben yedim denir, o da afiyet olsun derdi, kardeşlerin hakkını da gözettik derdik. Onlar yerken ben yemezdim, hakkımı yemiş olurum. Zaten bu nedenle çikolata ve tatlı, şekerler ortada olurdu.

4.—Otorite ve ortak akıl ile uyarlamayı sağlamak: Aile ve sülale Yassıada suçlamaları içinde olduğu için, otorite kabul edilmiyor, doğrudan insanın benliği ve doğru gerçek anlamda ele alınmakta idi. Bu Memleket bizim, yaratılış genel boyutta eşit davranıyor, insanlar ise algıları ile hata yapabilir, bunlara isyan etmek yerine, onlardan uzak durmak, ancak genel felsefe anlamlarını, gerçek hukuk, bireyin hakları ve bağımsızlığı ile, eşitlik kavramları ile kardeşliği öne çıkarmak yaşanarak öğrenilmiştir. Sevmek, şeytanı bile sevmeliyiz, şeytan bize kötülüğü gösteriyor ise, ona kızma ve taşlama yerine, dinlemek ve dediğini en azından yapmamak gerekir. Bize söyledikleri içinde teşekkür etmeliyiz. Şeytan dışta değil, içimizden gelen nefret, kırgınlık ve isyan duygularıdır. Yasa insanların yaptığı değil, yaratılışın boyutu önemlidir. Örneğin yerçekimi tüm insanlara aynı etkiler, tedbir alan sorun yaşamaz bir otorite ve uyarlamadır. Karşı çıkmak değil, yerçekimine karşı çıkmak için, uçağa binmelidir.

Gelenek Sonrası, 3. Düzey:

5.—Sosyal anlaşma kurulması: Toplum içinde belirli kurallar oluşabilir. Bu dikkate alınması değil, bize ailede öğretilen biz kendimizdir. İstemediğimiz yemek yenilmez, zorlanmaz. Bir ara banya yemeğini sümüklü olduğu için sevmiyordum, kimse neden diye sormadı, sonra yemeğe başladım, kimse neden başladın diye sormadı. Topluma uyma değil, toplum bize uymalı, uymuyorsa ilişki kurmamak öğretilmiştir. Suç ise, zaten ceza gerektirir bu açıdan af dilemek, bağışlanmak, cezayı ödemek ile olur, söylenirse karşı taraf affedebilir yaklaşımı verilmiştir.

6.—Üniversal Etik Prensipler: Uluslararası Etik İlkeler zarar oluşturmuyorsa dikkate alınabilir. Aşılma konusu da her bireyin kendi rızasına göre yapılmalı ama; a) çocuklar için aile kabul etmiyorsa, çocuk koruma aileye verilmeli, b) Toplumda yaygın ise, ya izole olmalı, sokağa çıkmamalıdır veya aşı zorunlu olmalıdır. Bilgilendirme ve rıza boyutu zararda olamaz. Evlilik akit yapılması sırasında *bize evlenmek için başvurduğunuz, biz inceledik, yasal bir engel olmadığına onay verdik, hiçbir baskı altında olmadan kendi rızanız için kabul ediyor musunuz, şahitler ve imza ile hukuki bağ kurulmaktadır* denilmektedir. Onay sadece başvurunun kanuna uygunluğu için yapılmaktadır, kanuna uyma, aykırılık bakılmaktadır, başka kişi ile evli olmak aykırılıktır. Prensiplere, ilke bir dayanağı olmalı, kural ile karıştırılmamalıdır. Zamanımızda “*Evet*” yeterli iken, İngilizce de “*Yes I do*”, denilmeli, bazı yerlerde de ortaya meydana çıkıp el sıkışmaları da geçerli olmaktadır. Toplum hukuki baği oluşturmamalıdır.

ÖZET: Burada, başkasının yaptığı bizi bağlamamalıdır, biz ayrı, bağımsız isek, sorumlu isek, akıl ve mantık ile, gönül ile bütünleştirerek yapılmalıdır. Bir yaptığımızı tekrar aynı şekilde yapmak zorunda değiliz. İyiler örnek, zararlar ibret olarak derstir, örnek aynen değil, zaman ve şartlara göre uyumu gerekli kılar.

Türk Ticaret Kanunu'nda helalleşme kavramı vardır, haklar dengelenmelidir, eğer uygun değilse, antlaşmalar batıl kabul edilir, geçersiz olur. Etik prensipler ötesinde de alış, veriş kavramı da yasalarımızda haklara uyum gerekli ve itiraz bile olmadan iptal edilebilmektedir.

Pre-conventional

The pre-conventional level of moral reasoning is especially common in children and is expected to occur in animals, although adults can also exhibit this level of reasoning. Reasoners at this level judge the morality of an action by its direct consequences. The pre-conventional level consists of the first and second stages of moral development and is solely concerned with the self in an egocentric manner. A child with pre-conventional morality has not yet adopted or internalized society's conventions regarding what is right or wrong but instead focuses largely on external consequences that certain actions may bring.[9][10][11]

In Stage one (obedience and punishment driven), individuals focus on the direct consequences of their actions on themselves. For example, an action is perceived as morally wrong because the perpetrator is punished. "The last time I did that I got spanked, so I will not do it again." The worse the punishment for the act is, the more "bad" the act is perceived to be.[18] This can give rise to an inference that even innocent victims are guilty in proportion to their suffering. It is "egocentric", lacking recognition that others' points of view are different from one's own.[19] There is "deference to superior power or prestige".[19]

An example of obedience and punishment driven morality would be a child refusing to do something because it is wrong and that the consequences could result in punishment. For example, a child's classmate tries to dare the child to skip school. The child would apply obedience and punishment driven morality by refusing to skip school because he would get punished. Stage two (self-interest driven) expresses the "what's in it for me" position, in which right behavior is defined by whatever the individual believes to be in their best interest, or whatever is "convenient," but understood in a narrow way which does not consider one's reputation or relationships to groups of people. Stage two reasoning shows a limited interest in the needs of others, but only to a point where it might further the individual's own interests. As a result, concern for others is not based on loyalty or intrinsic respect, but rather a "You scratch my back, and I'll scratch yours" mentality,[5] which is commonly described as *quid pro quo*, a Latin term that means doing or giving something in order to get something in return. The lack of a societal perspective in the pre-conventional level is quite different from the social contract (stage five), as all actions at this stage have the purpose of serving the individual's own needs or interests. For the stage two theorist, the world's perspective is often seen as morally relative.

Conventional

The conventional level of moral reasoning is typical of adolescents and adults. To reason in a conventional way is to judge the morality of actions by comparing them to society's views and expectations. The conventional level consists of the third and fourth stages of moral development. Conventional morality is characterized by an acceptance of society's conventions concerning right and wrong. At this level an individual obeys rules and follows society's norms even when there are no consequences for obedience or disobedience. Adherence to rules and conventions is somewhat rigid, however, and a rule's appropriateness or fairness is seldom questioned.[9][10][11]

In Stage three (good intentions as determined by social consensus), the self enters society by conforming to social standards. Individuals are receptive to approval or disapproval from others as it reflects society's views. They try to be a "good boy" or "good girl" to live up to these expectations,[5] having learned that being regarded as good benefits the self. Stage three reasoning may judge the morality of an action by evaluating its consequences in terms of a person's relationships, which now begin to include things like respect, gratitude, and the "golden rule". "I want to be liked and thought well of; apparently, not being naughty makes people like me." Conforming to the rules for one's social role is not yet fully understood. The intentions of actors play a more significant role in reasoning at this stage; one may feel more forgiving if one thinks that "they mean well".[5]

In Stage four (authority and social order obedience driven), it is important to obey laws, dicta, and social conventions because of their importance in maintaining a functioning society. Moral reasoning in stage four is thus beyond the need for individual approval exhibited in stage three. A central ideal or ideals often prescribe what is right and wrong. If one person violates a law, perhaps everyone would—thus there is an obligation and a duty to uphold laws and rules. When someone does violate a law, it is morally wrong; culpability is thus a significant factor in this stage as it separates the bad domains from the good ones. Most active members of society remain at stage four, where morality is still predominantly dictated by an outside force.[5]

Post-conventional

The post-conventional level, also known as the principled level, is marked by a growing realization that individuals are separate entities from society, and that the individual's own perspective may take precedence over society's view; individuals may disobey rules inconsistent with their own principles. Post-conventional moralists live by their own ethical principles—principles that typically include such basic human rights as life, liberty, and justice. People who exhibit post-conventional morality view rules as useful but changeable mechanisms—ideally rules can maintain the general social order and protect human rights. Rules are not absolute dictates that must be obeyed without question. Because post-conventional individuals elevate their own moral evaluation of a situation over social conventions, their behavior, especially at stage six, can be confused with that of those at the pre-conventional level.[20][citation needed]

Some theorists have speculated that many people may never reach this level of abstract moral reasoning.[9][10][11]

In Stage five (social contract driven), the world is viewed as holding different opinions, rights, and values. Such perspectives should be mutually respected as unique to each person or community. Laws are regarded as social contracts rather than rigid edicts. Those that do not promote the general welfare should be changed when necessary to/that meet "the greatest good for the greatest number of people".[10] This is achieved through majority decision and inevitable compromise. Democratic government is ostensibly based on stage five reasoning.

In Stage six (universal ethical principles driven), moral reasoning is based on abstract reasoning using universal ethical principles. Laws are valid only insofar as they are grounded in justice, and a commitment to justice carries with it an obligation to disobey unjust laws. Legal rights are unnecessary, as social contracts are not essential for deontic moral action. Decisions are not reached hypothetically in a conditional way but rather categorically in an absolute way, as in the philosophy of Immanuel Kant.[21] This involves an individual imagining what they would do in another's shoes, if they believed what that other person imagines to be true.[22] The resulting consensus is the action taken. In this way action is never a means but always an end in itself; the individual acts because it is right, and not because it avoids punishment, is in their best interest, expected, legal, or previously agreed upon. Although Kohlberg insisted that stage six exists, he found it difficult to identify individuals who consistently operated at that level.[17] Touro College Researcher Arthur P. Sullivan helped support the accuracy of Kohlberg's first five stages through data analysis, but could not provide statistical evidence for the existence of Kohlberg's sixth stage. Therefore, it is difficult to define/recognize as a concrete stage in moral development.

Further stages

In his empirical studies of individuals throughout their life, Kohlberg observed that some had apparently undergone moral stage regression. This could be resolved either by allowing for moral regression or by extending the theory. Kohlberg chose the latter, postulating the existence of sub-stages in which the emerging stage has not yet been fully integrated into the personality.[10] In particular Kohlberg noted a stage 4½ or 4+, a transition from stage four to five, that shared characteristics of both.[10] In this stage the individual is disaffected with the arbitrary nature of law and order reasoning; culpability is frequently turned from being defined by society to viewing society itself as culpable. This stage is often mistaken for the moral relativism of stage two, as the individual views those interests of society that conflict with their own as being relatively and morally wrong.[10] Kohlberg noted that this was often observed in students entering college.[10][17]

Kohlberg suggested that there may be a seventh stage—Transcendental Morality, or Morality of Cosmic Orientation—which linked religion with moral reasoning.[23] Kohlberg's difficulties in obtaining empirical evidence for even a sixth stage,[17] however, led him to emphasize the speculative nature of his seventh stage.[8]

Theoretical assumptions (philosophy)

Kohlberg's stages of moral development are based on the assumption that humans are inherently communicative, capable of reason and possess a desire to understand others and the world around them. The stages of this model relate to the qualitative moral reasonings adopted by individuals and do not translate directly into praise or blame of any individual's actions or character.

Arguing that his theory measures moral reasoning and not particular moral conclusions, Kohlberg insists that the form and structure of moral arguments is independent of the content of those arguments, a position he calls "formalism".[2][9] Kohlberg's theory follows the notion that justice is the essential characteristic of moral reasoning. Justice itself relies heavily upon the notion of sound reasoning based on principles. Despite being a justice-centered theory of morality, Kohlberg considered it to be compatible with plausible formulations of deontology[21] and eudaimonia. Kohlberg's theory understands values as a critical component of "the right". Whatever the right is, for Kohlberg, it must be universally valid among societies (a position known as "moral universalism");[9] there can be no relativism. Morals are not natural features of the world; they are prescriptive. Nevertheless, moral judgments can be evaluated in logical terms of truth and falsity. According to Kohlberg, someone progressing to a higher stage of moral reasoning cannot skip stages. For example, an individual cannot jump from being concerned mostly with peer judgments (stage three) to being a proponent of social contracts (stage five).[17] On encountering a moral dilemma and finding their current level of moral reasoning unsatisfactory, an individual will look to the next level. Realizing the limitations of the current stage of thinking is the driving force behind moral development, as each progressive stage is more adequate than the last.[17] The process is therefore considered to be constructive, as it is initiated by the conscious construction of the individual and is not in any meaningful sense a component of the individual's innate dispositions or a result of past inductions.

Formal elements

Progress through Kohlberg's stages happens as a result of the individual's increasing competence, psychologically and in balancing conflicting social-value claims. The process of resolving conflicting claims to reach an equilibrium is called "justice operation". Kohlberg identifies two of these justice operations: "equality", which involves an impartial regard for persons and "reciprocity", which means a regard for the role of personal merit. For Kohlberg, the most adequate result of both operations is "reversibility", in which a moral or dutiful act within a particular situation is evaluated in terms of whether or not the act would be satisfactory even if particular persons were to switch roles within that situation (also known colloquially as "moral musical chairs").[2]

Knowledge and learning contribute to moral development. Specifically important are the individual's "view of persons" and their "social perspective level", each of which becomes more complex and mature with each advancing stage. The "view of persons" can be understood as the individual's grasp of the psychology of other persons; it may be pictured as a spectrum, with stage one having no view of other persons at all, and stage six being entirely socio-centric.[2] The social perspective level involves the understanding of the social universe, differing from the view of persons in that it involves an appreciation of social norms.

Examples of applied moral dilemmas

	View of Persons	Social Perspective Lvl
6	Sees how human fallibility and frailty are impacted by communication	Mutual respect as a universal principle
5	Recognize that contracts will allow persons to increase welfare of both	Contractual perspective
4	Able to see abstract normative systems	Social systems perspective
3	Recognize good and bad intentions	Social relationships perspective
2	Sees that a) others have goals and preferences, b) either conform to or deviate from norms	Instrumental egoism
1	No VOP: only self & norm are recognized	Blind egoism

Kohlberg established the Moral Judgement Interview in his original 1958 dissertation.[7] During the roughly 45-minute tape recorded semi-structured interview, the interviewer uses moral dilemmas to determine which stage of moral reasoning a person uses. The dilemmas are fictional short stories that describe situations in which a person has to make a moral decision. The participant is asked a systemic series of open-ended questions, like what they think the right course of action is, as well as justifications as to why certain actions are right or wrong. The form and structure of these replies are scored and not the content; over a set of multiple moral dilemmas an overall score is derived.[7][11]

A dilemma that Kohlberg used in his original research was the druggist's dilemma: Heinz Steals the Drug in Europe. Other stories on moral dilemma that Kohlberg used in his research were about two young men trying to skip town, both steal money to leave town but the question then becomes whose crime was worse out of the two. A boy, Joe, saving up money for camp and must decide whether to use his money for camp or give it to his father who wants to use the money to go on a trip with his friends. And a story about Judy and Louise, two sisters, and whether Louise should tell their mother the truth about Judy telling a lie to their mother, that she didn't have money to spend on clothes because she went to a concert.[8]

Critiques

Androcentrism

A critique of Kohlberg's theory is that it emphasizes justice to the exclusion of other values and so may not adequately address the arguments of those who value other moral aspects of actions. Carol Gilligan, in her book *In a Different Voice*, has argued that

Kohlberg's theory is excessively androcentric.[12] Kohlberg's theory was initially based on empirical research using only male participants; Gilligan argued that it did not adequately describe the concerns of women.[24] Kohlberg stated that women tend to get stuck at level 3, being primarily concerned with details of how to maintain relationships and promote the welfare of family and friends. Men are likely to move on to the abstract principles and thus have less concern with the particulars of who is involved.[25] Consistent with this observation, Gilligan's theory of moral development does not value justice above other considerations. She developed an alternative theory of moral reasoning based on the ethics of caring.[12] Critics such as Christina Hoff Sommers argued that Gilligan's research is ill-founded and that no evidence exists to support her conclusion.[26][page needed]

Cross-cultural generalizability

Kohlberg's stages are not culturally neutral, as demonstrated by its use for several cultures (particularly in the case of the highest developmental stages).[1][27] Although they progress through the stages in the same order, individuals in different cultures seem to do so at different rates.[28] Kohlberg has responded by saying that although cultures inculcate different beliefs, his stages correspond to underlying modes of reasoning, rather than to beliefs.[1][29] Most cultures do place some value of life, truth, and law, but to assert that these values are virtually universal requires more research.[27] While there had been some research done to support Kohlberg's assumption of universality for his stages of moral development, there are still plenty of caveats and variations yet to be understood and researched. Regarding universality, stages 1, 2, and 3 of Kohlberg's theory can be seen as universal stages cross culturally, only until stages 4 and 5 does universality begin to be scrutinized.[30] According to Snarey and Kelio, Kohlberg's theory of moral development is not represented in ideas like *Gemeinschaft* of the communitive feeling.[31] While there had been criticism directed towards the cross-cultural universality of Kohlberg's theory, Carolyn Edwards argued that the dilemma interview method, the standard scoring system, and the cognitive-development theory are all valid and productive in teaching and understanding of moral reasoning across all cultures.[32]

Inconsistency in moral judgments

Another criticism of Kohlberg's theory is that people frequently demonstrate significant inconsistency in their moral judgements.[33] This often occurs in moral dilemmas involving drinking and driving and business situations where participants have been shown to reason at a subpar stage, typically using more self-interested reasoning (stage two) than authority and social order obedience reasoning (stage four).[33][34] Kohlberg's theory is generally considered to be incompatible with inconsistencies in moral reasoning.[33] Carpendale has argued that Kohlberg's theory should be modified to focus on the view that the process of moral reasoning involves integrating varying perspectives of a moral dilemma rather than simply fixating on applying rules.[34] This view would allow for inconsistency in moral reasoning since individuals may be hampered by their inability to consider different perspectives.[33] Krebs and Denton have also attempted to modify Kohlberg's theory to account for conflicting findings but eventually concluded that the theory cannot account for how most individuals make moral decisions in their everyday lives.[35]

Reasoning vs. intuition

Other psychologists have questioned the assumption that moral action is primarily a result of formal reasoning. Social intuitionists such as Jonathan Haidt argue that individuals often make moral judgments without weighing concerns such as fairness, law, human rights or ethical values. Thus the arguments analyzed by Kohlberg and other rationalist psychologists could be considered post hoc rationalizations of intuitive decisions; moral reasoning may be less relevant to moral action than Kohlberg's theory suggests.[13]

Apparent lack of postconventional reasoning in moral exemplars

In 1999, some of Kohlberg's measures were tested when Anne Colby and William Damon published a study in which the development was examined in the lives of moral exemplars that exhibited high levels of moral commitment in their everyday behavior.[36] The researchers utilized the moral judgement interview (MJI) and two standard dilemmas to compare the 23 exemplars with a more ordinary group of people. The intention was to learn more about moral exemplars and to examine the strengths and weaknesses of the Kohlberg measure. They found that the MJI scores were not clustered at the high end of Kohlberg's scale; they ranged from stage 3 to stage 5. Half landed at the conventional level (stages 3, 3/4, and 4) and the other half landed at the postconventional level (stages 4/5 and 5). Compared to the general population, the scores of the moral exemplars may be somewhat higher than those of groups not selected for outstanding moral behaviour. Researchers noted that the "moral judgement scores are clearly related to subjects' educational attainment in this study". Among the participants that had attained college education or above, there was no difference in moral judgement scores between genders. The study noted that although the exemplars' scores may have been higher than those of nonexemplars, it is also clear that one is not required to score at Kohlberg's highest stages in order to exhibit high degrees of moral commitment and exemplary behaviour.[37] Apart from their scores, it was found that the 23 participating moral exemplars described three similar themes within all of their moral developments: certainty, positivity, and the unity of self and moral goals. The unity between self and moral goals was highlighted as the most important theme as it is what truly sets the exemplars apart from the 'ordinary' people. It was discovered that the moral exemplars see their morality as a part of their sense of identity and sense of self, not as a conscious choice or chore. Also, the moral exemplars showed a much broader range of moral concern than did the ordinary people and go beyond the normal acts of daily moral engagements.

Rather than confirm the existence of a single highest stage, Larry Walker's cluster analysis of a wide variety of interview and survey variables for moral exemplars found three types: the "caring" or "communal" cluster was strongly relational and generative, the "deliberative" cluster had sophisticated epistemic and moral reasoning, and the "brave" or "ordinary" cluster was less distinguished by personality.[38]

Continued relevance

Kohlberg's body of work on the stages of moral development has been utilized by others working in the field. One example is the Defining Issues Test (DIT) created in 1979 by James Rest,[39] originally as a pencil-and-paper alternative to the Moral Judgement Interview.[40] Heavily influenced by the six-stage model, it made efforts to improve the validity criteria by using a quantitative test, the Likert scale, to rate moral dilemmas similar to Kohlberg's.[41] It also used a large body of Kohlbergian theory such as the idea of "post-conventional thinking".[42][43] In 1999 the DIT was revised as the DIT-2:[40] the test continues to be used in many areas where moral testing is required,[44] such as divinity, politics, and medicine.[45][46][47]

William Damon's contribution to Kohlberg's moral theory

The American psychologist William Damon developed a theory that is based on Kohlberg's research. Still, it has the merit of focusing on and analysing moral reasoning's behavioural aspects and not just the idea of justice and rightness. Damon's methodology was experimental, using children aged between 3 and 9 who were required to share toys. The study applied the sharing resources technique to operationalise the dependent variable it measured: equity or justice.[48]

The results demonstrated an obvious stage presentation of the righteous, just behaviour.

According to William Damon's findings, justice, transposed into action, has 6 successive levels:[49]

Level 1 – nothing stops the egocentric tendency. The children want all the toys without feeling the need to justify their preference. The justice criterion is the absolute wish of the self.
Level 2 – the child wants almost all of the toys and justifies his choice in an arbitrary or egocentric manner (e.g., "I should play with them because I have a red dress", "They are mine because I like them!").
Level 3 – the equality criterion emerges (e.g., "We should all have the same number of toys").
Level 4 – the merit criterion emerges (e.g., "Johnny should take more because he was such a good boy").
Level 5 – necessity is seen as the most important selection criterion (e.g., "She should take the most because she was sick", "Give more to Matt because he is poor").
Level 6 – the dilemmas begin to come up: can justice be achieved, considering only one criterion? The consequence is the combining of criteria: equality + merit, equality + necessity, necessity + merit, equality = necessity + merit.
The final level of Damon's mini theory is an interesting display, in the social setting, of the logical cognitive operationalisation. This permits decentration and the combination of many points of view, favouring allocentrism.

Yorum

W. Damon yaklaşım boyutlarında:

Düzye 1 – Çocuklukta bile bencillik esastır, bu nedenle paylaşım olmalıdır. Pizza yerken, 5 kişi isek 4 adet alınır, farklı seçilir ve paylaşılır. Paylaşma sırası gerektelidir, acele işi olması da öne çıkar. Her bir oyunda paylaşımın olmasına dikkate ederim. Talep etmeyen olur değil, cesaret etmeyen olabilir diye bakılmalıdır. İstese de istemese de hak tanınmalıdır. Sevmediği ise, diğerinden yer.

Düzye 2– Her bireyi eşit tutmak gereklidir. Hak ediş, ayrıcalığın gerekçesi bilimsel olmalıdır. Para bu açıdan ödeyen değil, toplam toplanandan ödenir. Eşit haklıdırlar.

Düzye 3 – Eşitlik, eşit sayıda oyuncak olması değildir, gereksinime göredir. Daha az yiyecek paylaşım ve tam doymamak, uykunun gelmemesi içindir. İsteyen ekstra isteyebilir, bunun parasını da kendisi öder.

Düzye 4 – Hak ediş, somut olmalıdır, iyi çocuk geçerli olamaz. Noel Baba iyi çocuklara veriyor, değil, Noel Baba bağışlayıcıdır şeklinde yorumlanmasının daha anlamlı olarak görülmektedir.

Düzye 5 –Hasta ve engelli olmanın da gerekli ise öne alınmaktadır. Burada öne alınması, onun rahatsız olmasına neden olmamalıdır.

Düzye 6 – Gereke olmadan tüm toplum, eşit hak verilmelidir. Askıda ekmek, isteyen, istediği kadar ekmek alır, sorgu olmaz, ücret ödenmez, sıra ile alırlar. Yazıda alınması için gerekçe: **eşitlik + ahlak + eşitlik = gereklilik + ahlak** şeklinde tanımlanmaktadır. Bu nasıl sağlanacaktır? Bizde olan ekmek dışarı konur, isteyen istediği gibi alır, haklara razı olur. Burada da bağış ve sevginin sınırlanması, etik ilkelerde de bir düzenleme görülmektedir.

Kaynaklara Yorum

Etik, Felsefenin bir alt dalı olarak, ahlak felsefesidir, ahlak değildir. Ahlak toplumun bir kuralları olmakta, örf, adet ve gelenek ile kamu vicdanı olarak da sunulmaktadır. Bu açıdan Batı Ülkelerinde kamu vicdanı olarak jüriler kurulmakta bunlar mahkemelerde karar vermektedir. Ülkemizde ancak kanun yoksa Medeni Kanunda, Sosyal olaylarda, geleneklere başvurulabilmekte, bunun Medeni Kanunda yeri vardır. Ceza Kanununda gelenekler cezayı ağırlaştırıcı nedendir.

Genel incelendiğinde, sevgi ve arkadaşlık, insanlık kavramlarının soyut değil, somut kaldığı görülmektedir. Yardım için, içimden geldiği gibi yaptım, daha fazla imkânım olsa da yaparım denir. Oran %2,5 olarak tanımlansa bile, bunun yüzde 10 civarına ulaştığı da bilinmelidir. Öncelikle yakındaki, komşuya, çocuklara, sonra akraba ve büyüklere, küçüklere ve daha sonra da muhtaçlara yapılması beklenir. Dedemler ceplerinde şeker taşırlardı, o zamanlarda şeker çok kıymetli idi.

Kişisel Örnekler

Her bireyin kendi yaşamı olduğuna göre, Yazar kendi yaşamından örnek vererek konuyu irdelemesi daha anlamlı ve katkı sağlayacağı düşünülerek bu eklemeler yapılmıştır.

Bazı yaşanan konularda örnekler sunulacaktır.

Bu nedir?

Çocuğum ile bahçede çiçeklere bakarken bana sorular sorardı. Bir keresinde bu nedir diye burnunu gösterdi. Burun olduğunu biliyordu ama ne işe yarıyor, koku almanın ötesinde işlevi olmalı dedi. İleri çıkık ve farklı yapıda olabiliyor dedi.

Temelde giren havanın kolay girmesi için yapıldığı, burada nemlendiği, temizlendiğini belirttim. Ağızdan nefes alma ile filtre tam olmadığını söyledim. Sümük, kirin atılması olduğu, ayrıca yıkayarak temizlenmesinin gerektiği belirttim.

Ben sümükten nefret ederdim, demek faydalı imiş, şimdi sever oldum dedi. Bana biyolojinin fayda temelinde yapılandığını kavramam açısından katkısı olmuştur.

Sorgulama Boyutu

Bir kişi öğrencilik zamanında da İlkokulda da sevgili Öğretmenim Makbule Hocam, bir konuyu bana anlatırken gerekçesini de sunar. Bana “*arif olan Arif öğrencim*” derdi. Bu doğrudan oluşan yapı olmadığı, Yassıada sürecinde tüm yayınlarda suçlanmasına karşın, biz doğrudayız diye ayakta kalabilmenin bir çözümü olmuştur. Sülaleden de bazı örnekler sunulmalıdır.

Örnek 1: Dedemin dedesi, Atalarının kurduğu Medrese eski yapısını kaybedince, bazı öneriler ile İstanbul Fatih Medresesi, Enderun’a gitmeye karar vermiş. Yola çıkmış, 3 defa gece yolda rüyasında evine dön, orayı düzenle denilmiş, düşünmüş ve kendi kararı ile geri dönmüş. Temelde Selçuk ve Osmanlı yaklaşımında, önce bir Medrese açılır. Bu din adamı değil, öğretmen yetiştirmek içindir. İslam’da din adamı kavramı yoktur. Zamanımızda da hiçbir üniversite mezunu savaşlarda teslim olmamıştır.

Örnek 2: Dedem İstanbul Yönetimi tarafından İstiklal Savaşında Kuvayı Milliye’yi vatan haini ilan eden fetvasına karşı bir fetva çıkararak, Tarihte yerini almıştır. Bu fetva nedeniyle 4 ay kadar dağlarda da saklanmıştır.

Örnek 3: Babam Yassıada da idam ile yargılanmış, bir celsede burada 15 kişinin imzası var, ben atmadım diyorlar, siz Grup Reis Vekili olarak ne diyorsunuz deniliyor, onlara sorun diye cevap veriliyor. Kısaca zorlama bile olsa hiçbir zaman bilinen doğrudan sapılmamıştır.

Örnek 4: Çocukluk çağında da gizlice sinemaya gitmeye kalkınca, onlara engel olurdu, niye beni götürmüyorsunuz, sebebini söyleyin bırakayım dedim. Erkek olmam bir neden olamaz demişimdir. Kısaca yaşam boyutu, çocukluğun sevgi, insanlık ve kardeşliğin, bilim, yaratılış üzerine olmasına önem vermekteyim. Gereksiz eylemi de kabul etmek zordur.

Bu zararlı olduğu için mi temizliyoruz?

Bahçede bazı bitkileri çimlerin arasında temizlerken, oğlum, bunlar zararlı olduğu için mi kökünden söküyoruz dedi.

Ben doğada olanı koruduğumuzu, ektiğimiz çimlerin ise zayıf olduğundan korumaktayız demiştim.

Sevgi, Kardeşlik, güven ve Suça göre Ceza Kavramları

Amerika’da torun ile bahçede sadece ben oynuyordum. Ailelere çevrede kanepede oturup dinleniyor ve seyrediyorlardı. İçlerinden birisi, Çocuk Psikoloji Doktora öğrencisi imiş, benim davranışlarını inceliyor ve sonra nedeni, gerekçesini ve amacımı sormakta idi. Amerika örneği vermemin nedeni, kültürel farklılığı sunmak açısından. Çocuklarım benim davranışlarımdan korkuyorlar, bir markette birisi kızacak ve dövecek diye uyarılarda bulunuyorlar.

Başlıca yaklaşımlarım:

Olay 1: Bahçede oyun oynanması için, uçurtma aldım, farklı renkli ve desenli olanların hepsini aldım, 4 adet idi. Çocukları torunum çağırdı, tereddütler olduğu için bir iki kişi geldi, uçurtma

verilip, oyun bahçesinde iki tur atması sonrası diğerini alçakları belirtildi. İlk seferden sonra uygulanınca, bir bedel ödenmediği üzerine kalabalık olarak katıldılar, sıraya girdiler. Bir süre sonra, irice bir çocuk geldi ve ben güçlüyüm, ben alırım dedi ve kaptı. Çocuk ağladı, annesine gitti, onunla kavga et, döv ve elinden al dedi. Çocuk bana geldi, hemen gittim, zorla alamazsın, sıraya gir dedim ve çocuğa uçurtmayı vererek turu tamamla dedim. Koşarken, daha doğrusu kaçarken, ağaca taktı ve yırtıldı. Annesine gitti, annesi bedelini ve cezayı ödeyeyim dedi. Ben olur böyle olaylar, çocuklar dedim ve plaster ve yapıştırıcı ile yapıştırdım ve tekrar çocuğa verdim, turu tamamla, ama açık meydanda uçur dedim. Diğer çocuk sırasına uyararak oyun, uçurtmayı diğerleri ile yapmaya başladı. İrice çocuk hemen vaz geçmesi beklenmez, onu dışlamadan, içeride ilgide tutuyordum, yine bir oyun sırasında ben aslan oldum, torunumu korumak için bana atladı, beni tekmeledi, yüzümü korudum ve hırsını alınca bıraktı. Kızmadım ama 12 saat akut batın gibi ağrım oldu, kimseye söylemedim, şimdi iletiyorum ve bir daha bu tür yaklaşımı olmadı, bana sevecen yaklaştı.

Annenin soruları: A) Niye 4 adet aldın? Bir ekip olsunlar, oyun oynanması, çeşitlenmesi, oyun kuralına uymaları, kardeşlik ve uyum dedim. Bu açıdan bir tane tatmin etmez, farklı olanların tümü alındı, 4 adet idi, 5 olsa idi hepsini alacaktım. B) Hata yapan, ceza olarak sıraya ve kurala uymasını öğrendi, buna uydu, ceza şiddet değil, anlayış üzere olmalı, kurala uymak olmalıdır, yasak terbiye olamaz dedim. C) İstmeden olsa da zarar oluşabilir, bu kızma değil, düzeltme ile karşılanacağını öğrenmeliler, ceza değil, korumak ve gözetmek önemlidir, bu kavranmalı dedim. C) Seyredenler uzakta değil, çocuklarla birlikte olmalı, onlarda sevgiye katılmalı dedim.

Olay 2: Bahçede bir çocuk tekerlekli arabasını getirdi, babasından rica etti, tek başına bindi, baba gezdirdi, ama sıkıldı ve terk etti. Babası da kızdı. Bana geldi. Ben aldım, çocuğu bindirdim, yakın ağaca gittim, orada bakan çocuklara bu tren dedim, binin dedim, 3 kişi alarak, 4 kişi oldu. Bir başka yere kadar sürdüm, sonra orada dedim, istasyona geldik, inin dedim, hepsi indi, yok bazıları insin dedim, ikisi indi. Dolaştım, ikisi indi, arabanın sahibi çocukta inmek istedi, diğer ikisi bindi. Babası aldı, turlamaya başladı. Bu şekilde 8 çocuk, indi ve bindi.

Babanın soruları: A) Niye başkasını aldın? Kardeşlik, paylaşma ve başkasına da kullanımına izin verme dedim. B) Çocuğum niye inmek istedi? Tam kendisi binmesi yerine, başkasının da binmesi onu mutlu kıldı. Ayrıca benimle ucundan tutarak çekmeye yardım etti dedim. C) Kural ötesi, tren gibi yan yana oturarak, birbirlerine selam vermek, onlarla paylaşmak, huzurlu olmak, kıpırdarsa araba devrileceğini fark ederek, sessiz oturmak öğrendiler. Kıpırdamak isteyince de durakta inmekte dedim. Sen bize de bir şeyler öğretmeyi amaçladım, Öğretim Üyesi bir Hekim olduğunu gösterdin dedi.

Olay 3: Bahçede kaydırakta kayarken, yanında duruyordum. Karışmıyor, çocuğu tutmuyordum.

Doktora öğrencisi olan Annenin soruları: A) Niye duruyorsun, bu çocuğa müdahale etmek olmaz mı? Çocukla konuşuyorum, onların sevgi ve destek sunuyorum. Zarar oluşmadan, korunmak ve gözetme öne alınmalıdır, ona tehlike boyutunu anlatarak öneriyorum dedim. B) Kayma değil, bir eylem yaptığını, bundan mesut ve mutlu olmasını teşvik ediyorum dedim. Başkalarının ters kaydığı ve nasıl tehlike atlattıklarını da gösteriyorum, onu örnek almamalı diyorum dedim. Ağzımdan gördüğün gibi, yap, yama veya sakın, doğru, güzel gibi yorum olmadığını da belirttim. Sadece bilgi veriyorum, rıza, karar kendisinde diyorum. C) Yanında olunca tehlikeli yaklaşımlar yapıyor dedi. Dikkate edersen, bu durumda beni çağırıyor, benim elimi o tutarak yapıyor dedim. Kendini güvenli, emniyete alarak yapıyor dedim.

Olay 4: Amerika'da oyun sırasında büyük çocuk, kardeşinin üzerine yürüdü, elindeki plastik kürek ile vurdu ve kanadı. Hemen gidip, oraya pansuman yapıp, önemli değildir, gözde bir sorun yoktu. Morarma bile olmamıştı, plastik bandaj bile gerekmedi, ama örttüm. Çocuğu kucakladım, sevdim, ağabeyi de üzüldü, onunla da sarıldım, kardeş, ben ve ağabeyi sarılarak özür diledik.

Anne koşarak geldi soruları: A) Niye müdahale ettin? Ben hekimim olay olunca yardım ederim, beklemem dedim. B) Polise haber verip vermeyeceğimi sordu. Suç ceza kavramında olmadığını, oyunda olabileceği, polis kavramında olmadığını belirttim. Mahallede buna benzer daha önce olay olmuş, birçok sorunlar çıkarılmış, başka ailede olmuş ve ailenin sorgulandığını da öğrendim. C) Bedeli ne kadar diye sordu. Ben de teşekkür bile fazla dedim, geçmiş olsun dedim, gözüne de gelebilirdi, ucuz kurtulmuş dedim.

Olay 5: Amerika'da kızımın evine giderken, kısa yol, tarladan geçiyordu, eşim ile yürürken, karşıdan 50 yaşlarında bir kadın geldi, aynı toprak yol üstünde idi, hello dedim. Bir iki adım attıktan sonra döndü, bana niye selam verdin, ben seni tanımıyorum, sen tanıyor musun dedi. İnsanlar birbiri ile kardeştir dedim. İnsan Hakları öyle diyor ama takan kim dedi. Kıyafet, papyon ve fötrü şapkası olduğu için, nerelisin dedi, Türkiye deyince, Doğu kökenliler böyle oluyor dedi. Mesleğimi sordu, doktor deyince, Türkler pratisyen olmaz, üst eğitimimi sordu, Yenidoğan profesörü deyince, kendisi de ebe hemşire imiş. Şimdi oldu dedi. Özür dilemedi, teşekkür etmedi, arkasını döndü gitti.

Olay 6: Amerika'da Üniversite kampus içinde bir göl var, onun etrafında yürüyüş yapıyoruz. Biz çocuklar ve torun ile saat yönü yürürken, Amerikalı ters yönde yürüyorlar. Karşılaşınca çaktırmadan gülümseme, ikincide merhaba deme, üçüncüde ise, yanlarında olan köpeğe veya çocuğa, sevgi gösterisi. Dört veya beşincide biz sizi tanıyor gibiyiz derler. Bazıları merak eder, bazıları ise bakar, adeta kaçar.

Bir keresinde yağmur, kum ile çiçekleri gömmüş, adam ne yapacağım diye bakarken, Succulent'ler için geçmiş olsun dedim. Baktı, bir güzel bu bitkiler hakkında konuştuk. Çamur ve su içinde boğulmadıkları için, sadece kumlar temizlenecek dedim. Büyük sevinç içinde oldu. Teşekkür etmedi.

Olay 7: Yılbaşı alışverişinde, dükkân sahibi olduğumu sandığım kişi, veznede paketlere yardım ediyordu. Her alışveriş yapana bir şikâyetiniz, arzunuz var mı diye robot gibi soruyordu. Hepsi teşekkür ediyor, paketleri alıyor ayrıca," *Marry Christmas*" demekte idi. Benin bir sözüm var dedim, ilk planda anlamadı, geri durdu, tekrar sordu, var dedim, yazı ile şikâyetinizi yazar mısınız ilgileneceğim dedi. Şikâyet değil dedim, yılbaşınızı kutlarım dedim. Belki 3 defa söyledim. Algılamadı, birden durdu, birden her memura adı ile seslendi, yılbaşınız kutlu olsun dedi. Bir kahkaha attı, bugün yılbaşı, bir sevgi günü dedi. Çok mutlu oldu. Bana teşekkür ettiğini hatırlamıyorum.

Olay 8: İngiltere'de Cerrahi intörnlük yaptım, Prof. Dr. Guy Blackburn, ameliyata üçüncü kişi olarak alıyor ve doğrudan sorular soruyor, sonra her bireye sorup, onların bilemediklerini bana soruyordu. Bir ayrıcalık tanımıştır. Bir hastam, safra taşı nedeniyle T tüpü takılmış, yatağa bağlı idi. Bana seninle sohbet edebilir miyim diye sordu. Sabah ve Akşam 3 saat kadar gidip konuşuyordum. İngilizce Edebiyat öğretmeni imiş, *artık kimse gelip konuşmuyor, torunlar bile konuşmuyorlar* dedi. İnsanlık, yaratılış, müzelerdeki eserler olmak üzere çok şeyler konuştuk. *Bana çok şeyler öğrettin* dedi, *bende siz de öğrettiniz dedim. Babam, Cerrah olmamı istiyor, kendisi Dahiliye Uzmanı ama, ben hastayı ameliyat ediyoruz ama ilişki ve insanlık bağı kurmuyoruz dedim. Bir bakıma bize tanrı gibi bakıyorlar ama iletişim olmuyor dedim. İletişim olan bir dal istiyorum diyerek, Pediatriye eğilmemi sağladınız dedim. Onlarla oyun oynanabilir, kucağa alınabilir sevebilir, birlikte olunabilir dedim.*

İtirazın Var mı?

1) **İtirazlarım:** Benim itirazlarım bilinmektedir.

Örnek 1: Anatomi sözlü zaman süreli zil ile olan kadavra üzerindeki işaretli olanın bilinmesi sonrası sözlü sınav yapılmakta idi. 3 gün sonra gece 20:00 sırasında sıra bana gelmişti. Doğan Taner ne yapıyorsunuz diyerek sordu. Ben sıcak olduğu, gezme olanağı da olmadığı, birbirimize bakarak hangi adaleler çalışıyor diye soruyoruz dedim. Yumruk atınca hangi

adaleler çalışıyor dedi. Ben fleksiyon ve ekstansiyon adalelerini saydım. Kendi gövdem de ders anlatır gibi anlatıyordum. Ben mi sınav oluyorum dedi. Durdum, hoşuma gitti dedi. Tüm adaleler çalışır diyerek çıktım. Arkadaşlara, ben Doğan Taner Hocayı sınav yaptım dedim.

Örnek 2: Pediatri Asistanlık Sınavında sözlü yapılıyordu. Doğramacı'da katıldı, ama soru sormadı. Tahsin Tuncalı Hoca bir EKG gösterdi, ben fibrilasyon dedim. Hayır flutter dedi. Ben itiraz ettim, fibrilasyon durumunda kalp atmaz, bu açıdan arada birkaç fibrilasyon var, klinikte bu öne alınmalıdır dedim. Serviste olsam önemli olan fibrilasyondur. Ben seni monitör başına oturtacağım dedi, Dahiliyede Servisinde 12 saat devamlı izlediğim oldu dedim.

Örnek 3: Sınav devamında abdominal sıvı soruldu, pürülan, seröz konusu sorulmakta, ancak hasta, olgu sunulmadan neye göre söylenecek, dalak ve portal hipertansiyon veya karında kitle var mı şeklinde sunulmalıdır. Bunun üzerine bizi sınav yapıyor dediler. Başka sorumuz yok denildi, ben sınav olmadım ama dedim.

Örnek 4: Hacettepe Staj sınavları sözlü yapılmakta idi. Staj sınavlarında hocaların soruları yerine, benim sorduğumu fark ettim. Göz Stajında Posner Schlossman Sendromu sorulunca bildim, benim bilmem normal hastam olduğu için, bir stajyer yoksa nasıl bilebilir diye cevap vermiştim. Sana torpil mi yapıyoruz deyince de bilemem dedim.

Normalde hoca kızar ama; ben bir eksiği tamamladığım, bilmediğimi sorduğum için, memnun olurlardı.

- 2) **Pediyatriyi seçmem:** A) Üniversite sınavında Erzurum Tıp Fakültesini 6. Sırada kazanınca, o dönemde Hacettepe Üniversitesi yoktu, Ankara Üniversitesi Hacettepe Tıp Fakültesi vardı, bu şekilde kayıt yaptırılıyordu. Daha sonra Ankara Tıp Fakültesine kaydımı naklettim, sonra Hacettepe Tıp Fakültesi adım çıkınca bir hafta içinde de naklettim. 1966 yılında 5 Tıp Fakültesi vardı, ben 6 tercihte, ek olarak Tıbbi Teknoloji Bölümünü de seçmiştim. Hacettepe Ankara Üniversitesine bağlı idi, Çocuk Sağlığı ve Enstitüsü, Fakülte boyutunda, Erzurum buna dahil idi. Daha sonra Sivas, Eskişehir de katılmıştır. Aynı Üniversite içinde kayıt aktarması olmuştur.

Kayıtta sekreter olan memurun çok büyük ilgisi olmuştu, hayret etmiştim. Doğramacı doğrudan Kolej (TED Ankara Koleji) mezunlarına özel alınmasını belirttiği sonradan öğrendim. 35 kişi girmişti. 7 Yıllık Tıp Fakültesini 6 yıl okuyacak idik. Fakat İngilizce Bölüm Başkanı, 59 soruluk bir sınavda ben 56 puan almışım, 57 ve üstü olanları geçer kabul etmiş, 3 kişi dışında 32 kişi 7 yıl okuyacak denildi. Doğramacı bunu kabul etmedi, sözel sınav yapıldı, hepimiz geçtik. Anatomi Hocası Doğan Taner beni tanıdığına şaşırđım. Kısaca takip edildiğimi fark ettim.

B) İlk sene boş zamanda Çocuk Alerji Laboratuvarını tercih ettim, hemen aşı yaptırıldık, 3 sorum oldu: a) Bilmeden, gerekçesi tıbbi anlatılmadan yapmam, b) Tecrübe kazanmalıyım, c) Sorunda ne yapılacak diye sordum, d) Hastalara da bizleri taktim ediniz diye ekledim.

Bunun dışında;

C) Stajyer iken hemşireler bizim grupta 11 kişi varken, bana bebek beslenmesi için çocuk verildi. Yedek elbisem olup olmadığı soruldu, gidip evden aldım ve besledim. Bebeğin sıcaklığı, doyması, gaz çıkarması ile çiş ve kaka yapması, başını dayayıp uyuduğu için, vermek istemedim.

D) İntörlük te kıdemli gibi yetki verildi, prematürede çalışmama izin verildi.

E) Asistan sınavı için başvurmadım, son gün Başasistanlar geldi, niye başvurmadığımı sordular. Söylediklerim; a) Olgu sunumunda (Torasik Nöroblastoma) Hocamız, 120 literatür araştıran bu intörn, anlattıklarını biliyor musunuz diyerek, öğretim üyelerini azarladı, danışmanlığı, Dahiliye ve Patoloji hocalarından alıyor dedi, bunlar beni sınav yapacak, geçirirler mi dedim, b) Ben ilerlemek akademik çalışma yapmak istiyorum,

engellenmesin, c) Bilgi değil, bilimsel açıklama, gerekli diyorum, ben emrettim yap yaklaşımını kabul edemem. Ayrıca d) Ben bebekleri seviyorum, elbet uzmanlığı bu konuda seçeceğim, sevgimi paylaşmak istiyorum dedim. Doğramacı'nın onayı var, girmelisin denildi. Sınavda sorulan sorulara itiraz ettiğimi ve tanılara katılmadığımı söylemeliyim.

- 3) **Konferans konusu** Mentor, Koç ayırımı idi. Emin Kansu Hoca anlatıyordu. Konferansta telefona bakıyor ve rahatsız olduğunu fark eden konuşmacı, Arif öğrenci iken de aynı yaklaşımı yapardı, söyleyeceğini dinleyelim, sonra devam edeceğim dedi. Mentor hatada sesiz kalınmaz, ben mahsus plastik bebek ile yapılan Mesleki Ders pratiğinde, yere kaza gibi gazlı bez düşürürüm, alıp bana vermeye çalışırlar, hemen iterim, enfekte ediyorsun derim. Ömür boyu unutmazlar dedim. Klasik Mentor yapmaz, ama tıp Mentor boyutu yapmalı dedim. Nasıl yapıyorsun öğrenmek isterim diyerek, öğrenciler ile daha sonra toplantı yaptı.

Destek, Dayanak

Ortak çalışılan ekip, birbirine destek sağlamalıdır. Bunun için birliktelik önemlidir, bahaneler yaratılmalıdır.

- **Çay saati:** Günde 3 defa çay toplantısı yapılır. Amaç birbirleri ile hasta temelinde konuşmak, gerekirse bilgi aktarımı yapılmasıdır. Sabah 10:00, 17:00 ve 03:00 yapılır. Servis meşgul ise boş zamana aktarılır. En pahalı çay, en yumuşak su ve özel çay kaynatma olmalıdır. Ücreti Servis Başkanı öder. Anlamsız sohbet yapılmaz. Yönetim karşı çıkabilir, sorumlu hoca olduğu için, öğretim üyesi aleyhine karar uygulanamaz, ekip daha birbirine sarılır. Bir Fakülte Kurulunda elemanların beyni yıkanıyor, satın alınıyor denilmiş, aktaran bir çay ile satın alınamaz, ama konu bir çay değildir dedi. Dr. Jivago romanında da bilmeden donamakta olan asi generale verilen çay için *“bu bir çaydan öte, insanlıktır”* sözünü hatırlatmıştır.
- **Toplantılar:** Her kutlama, Yılbaşı ve Bayramlar dahil, birlikte kutlanır, her bireye bir kalem ve tükenmez yanında bir toplu hediye alınır dağıtılır, servis içinde bir ihtiyaç alınır, bu toplanan paradan alınmaktadır. Evliliklerde de para toplanır verilir. Denizli görevim nedeni ile ayrılmam ile iptal edilmiş, 6 yıl sonra kutlamak isteyince, kimse kabul etmedi, Ramazan, akşam Hastanede Pino yerinde iftar açacak idik. 7 kişi gelmek istemiş, 50 kişilik yer ayrılmıştı, gidip 30 adet pizzaya indirdim. Ama firma 50'ye göre hazırlık yapmış, 44 kişi geldi. Diğerleri de servislere iletildi. Sebep, tüm çay ve bu türdeki yemeklerde öğretim üyeleri para vermez, diğerlerinin verdikleri ile yerleşmiş. Burada tek Yazarın ödemesi ile hem indirim yapılıyor hem de firma daha özen gösteriyordu.
- **Kavuşma:** Bir araya gelince sarılıp, hasret giderme yaklaşımı yapıyorduk. Bir Amerikalı, bu basit sarılma değil, kalp, kalbe karşı getiriliyor ve sırta da kalp atışı yapılıyor dedi. Gerçekten de yaklaşım önemli boyut oluyor. Covid durumunda da sırtını dönüyorlar, güzel sırta okşama yapıyorum. Amerika'da bir yerde Kütahya işlerini gördüm, merhaba dedim, Türk imiş, hemen geldi, herhangi bir sözüm olmadan, *ben sarılmak istiyorum, hasret kaldım, burada yanlış yorumluyorlar* dedi. 3 defa sarıldık, çocuğunu yukarıdan çağırđı, *ona da bilmezsin öğren* diyerek sarıldım.

Destek gösterme, gerçekte kendine destek bulma çabasıdır, dayak, dayanak ve destek demektir, bunu şiddet olan yorumlayanlar diğer kavramlarda da olduğu gibi kelimeyi saptırıp, farklı boyut getirmektedirler, gerçekte ise sevgi ve gönülden bağlı kavramları temel boyutlar olmaktadır.

Yönetici olarak yapılan Eğitimi

Bu belirtilenlerin anlatmak ne kadar doğru sorgusu yapılabilir, ama eğitim boyutu temelinde olarak ele alınmaktadır. Toplum öncü bireye göre değişim yaşıadığı algılanmalıdır.

Yönetici örnek olursa, bilim ve gerçeklik üzere olup, kimseyi kişi olarak değil, sistem olarak, değer olarak ele alırsa, oluşan boyut bir örnek olur, bunun dışında olan kişi için ise nefret oluşturur, bunların başarısız olması ile gelecek yönetici olduğu ortaya çıkar.

Eğitimin Yönetici olduğunda da sürdüğü kavranmalıdır. Yöneticiden faydalanma söz konusu sizde olmasa bile alt kademedekiler faydalanmak isterler. Bu beklenmeli, ancak takındığınız tavır, toplumda bir ders olacak, yayılması ile önünüz açılacaktır. Bu nedenle toplumumuz yöneticinin yazılı belirttiğine bakılmaz denir, ama davranışları ile ikisinde bağ ve ilişki görürse o zaman gereekten bağlanacaktır.

Olay 1: Döner Sermaye İşletme Müdürü iken başımdan geçenler: Döner Sermaye Borcu 4,2milyar, Ciro bir yıl içinde 4,1milyar idi. Depoda malzeme kalmamış, hastane kışın yakıt parası olmadığı için soğukta kalacak, ayrıca daha önce sadece öğretim üyeleri Döner Sermaye Katkı Payı alırken, tüm personel alacağı, yasa ile 200, 100 ve 50 oranında saptanmıştır. Dolayısıyla binlerce kişi pay alacak idi, bir yıl önce ise öğretim üyeleri az aldığı şikayetlerinde bulunuyorlardı.

İlk planda ben Mutemet ve İşletme Müdürü isem, Profesör olarak kimseyi üstümde görmem, diğerleri, Rektör dahil, benim hazırladığımı ret veya Kabul edebilir dedim.

İlk işim IBM bilgi işleme gitmek, bu sayede Tulip firması ile 200 adet Lokal Area Network (LAN) kuruldu, 50 adet makine ile tek bir işletme programı ile bütünleşmiş/entegre çalışmaya başlandı. Her gelir getiren bir şirket olarak ele alınmış, gelirden, gider çıkarılıyor, geri kalanın %30 malzeme alınması, %20 katkı payı olarak ayrılması ve %50 borç ödemesine ayrılmakta idi.

Bu arada geçen sene fatura edilmemiş, 3 çuval ödemeyi yakılmak üzere iken saptadık, bir gece ekibi kurarak fatura ettik. Gece binanın kaloriferi kesildi, yere kalın malzeme ve elektrik ocakları ile hallettik.

Firmalara ihale sırasına göre ödeme takvimi verdim, sıra numarası verdim. Bazı üst düzey baskılara da Hayır dedim, Hastaneye Petrol vermeyeceğini söyleyene de sizler belirli siyasi konumunuz var, basına veririm dedim ve beni, sülalemi araştırın, ona göre yaklaşın dedim. Akşam 4 kamyon petrol verildi.

Karşı hareket olarak normal hesaptan 3 kat Fakülte Kurul kararı almış, 660, 300, 150 olarak ödeme yap diye beni toplantıya çağırarak, yazılı tebliğ yaptılar. Ben olmayan para dağıtılmaz, olmayan para ile fotokopi dağıtılabılır dedim. Görev hatırlatması yaptım. Eğer üstelenirse, Maliye Bakanlığı dahil, her türlü yere başvururum dedim.

Hastane çalışana kadar önce depo dolacak denildi. 3 ay kadar sürdü. 7 kişi üst düzeyde örgütledikleri personel 30 kişi kadar, Döner Sermayeye geldi önlerine sandalye üzerine çıktım, kâr payı dağıtılır, ortada kar yok, depo dolacak, önce hastane çalışacak dedim, hiçbir kimseye para dağıtılmayacak dedim. Alkışlandım.

3 ay sonra dengelendi, katkı payı ödemeleri başladı. Sorunlar: a) Biz 5000 poliklinik yaptık ama siz 1100 göstermişsiniz dediler, makbuza göre bu dedim, demek kaçak varmış diye de ekledim. Kan tetkiki için alınan ücret 1,500, harcanan tetkik 15,000 idi, yapılan işlemleri tek, tek, ayrı olarak faturaya yazdık, 180,000 çıkarıldı.

Sonuç ilk yıl ciro 4,1 milyardan, 12,500 milyar ve 35 milyara çıktı, bu arada Hastanede ek bir tesis, gelir getirici açılmamıştı.

Vurgulanmak istenen, işletme bilimi üzerinde olmak, kardan pay dağıtımı, kar artarsa dağıtım artar prensibi ile, zamanında cironun %18 dağıtılarak rekor kırılmıştır.

Olay 2: *Ben sporcunun çevik ve ahlaklısını severim.* Atatürk'ün bu sözünü, Rektör olarak Üniversitede 12bin öğrencinin 9750'sinin katıldığı 16 dalda spor karşılaşması düzenlendi. Spor Bakanlığından hakem desteği aldık, Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi Bölümü bir faaliyeti olarak yaklaşım yaptık. Hakemleri topladım, Atatürk sözünü söyledim, ben burada spor değil, etik boyutun öğrencide yerleşmesini istiyorum dedim. Acayip baktıklarını da eklemeliyim.

İlk seferde yapılan Basketbol maçı sırasında, öğrenciler hakem aleyhine “-ne hakem” demektedirler. Yukarıdan işaret ettim, yan hakem geldi, kulağınız duymuyor mu dedim. Yan hakem içeri girdi, Rektör kimmiş bize ne karışır dedi, ama sonra gururla düdüğü çaldı ve hükmen mağlup kabul etti. Bu bir daha karşılaşmalarda düzen sağladı. Ancak karşı takım gibi imiş gibi yaklaşım yapan oldu, bu durumda yapanların kimliği alınması belirtildi.

Judo konusunda minder sorunu halledilemedi, güreş minderleri olmaz dedim. Bir öğrenci geldi, kendisini taktim etti, bir Rektör bizim sorunumuzu biliyor, teşekkür ediyorum dedi.

Olay 3: Rektör iken oluşarlardan:

- Rektör olarak Üniversiteye ilk gidince 78 personel vardı, tümünü toplayıp konuşma yaptım, kısaca *hoş bulduk* dedim. Dekanlar karşı çıktı. Bize yazı yazarsın, biz her bireye imza ile tebliğ ederiz dediler. Devir değişti cevabım oldu. Her birime hafta en az bir ziyaret ediyor, ilk uğradım yer, kalorifer dairesi oluyor, personel oraya saklanıyordu. Ben nasıl bir rektörünün elini sıkarım demekte idiler.
- Bu arada akrabalık adı altında hak isteyenler oldu. Bir akraba oğlu için iş istedi, ben bir tek İslam aleminde örnek göster alayım dedim, Hz. Ömer demeyeceksin dedi, ben misafir sadece 5 dakika çay içme süresi vardır, şimdi Özel Kalem gelecek bir yere gideceğim dedim. Eğer yapsa idim, sülalenin yolundan sapmış diyecektim, seni atan gibi taktir ediyorum demiştir ve topluma da bu yayılarak, kapımı çalan olmadı.
- Öğrenci memnuniyeti için verilen öğle yemeğine önem verildi, alüminyum yerine çelik yapı ve metal yerine cam bardak olması, kazan yerine de tepside pişirme yapısı oluşturuldu. Bu arada Domuz çiftliği sahibi atık gıdaları talep etti, bunun üzerine Aşçıları toplayıp atık olursa sorumlu olursunuz diyerek, her gün çöp denetimi yapar oldum. Alınan malzemeleri imzalamadan depoya gidip kontrol ettim, yanıma Hukuk Müşaviri ve Genel Sekreter de vardı. Olanlar:
  - Çay, semaver bakmak için gittik, Alüminyum idi, kayıtlarda çelik olarak geçiyordu, memura bu çelik değil dedim, çelik, bakın tüm kabul ve muayene komisyonu oybirliği ile onaylamış dedi. Hepsinin görevini ihmal ettiği, incelemeyeği için feshedilmiş, görevini yapmamışlardır dedim. Kısaca bunlar geçersiz dedim. Avukata başına ne gelir anlat dedim. Devleti zarara sokmaktan 10 yıldan hapis cezası öngörüleceği, memurdan atılacağı, anlatınca, yapamaz, akrabam olur dedi. Kim olursa tanımaz, Kuran’da baban olsa bile tanıma diyor dedi. Ben orada idim. Bana geldi. Ben avukata nasıl kurtulacağını da anlat dedim. Reddedeceğini, firmaya itiraz gelirse, devleti aldatmadan dava geleceği, ucuz vermiş ise de fark etmeyeceği, fiyatı arttıramayacağını söyledi.
Bu son oldu bir daha olmadı.
  - Bir keresinde makarnanın atılmış olduğunu gördüm. Hemen aşçılara gittim, ben de yemem dedi, kurtlu dedi. Depoya ekip olarak indik, kurtlu idi, marka tanınmış idi. Firmanın attığı alınıp, bize satılmış, hemen hukuki işlemler başladı, tüm makarnalar değiştirildi, bir daha bu firmalar gelmediler.
  - Haftalık ziyaretimde, bir daire yeni halı kaplatıyordu. Dışarda oturdum, ne yapıyor diye bakarken, yapan kişi geldi, nasıl ödenecek fiyat dedim, Rektöre torpil yapacak, rektör bir yerden ödeyecek dedi. Rektör benim, hiçbir yerden ödemem dedim, hemen ustasına seslendi, topla gidiyoruz dedi ve gittiler. Sonra bu yapan kişi hakkında başka yaklaşımları olduğunu görüp, önüne dosya sundum, istifa etti, Üniversiteden de ayrıldı. Bunlar bir örnek oldu.
  - Cumhurbaşkanını beklerken, 3 kişi yanıma geldi, firmanın sahipleri imiş, ilk öğrenci kantini için, teklif alınmış, sonra diğerleri aynı malı teslim etmediği için geri çevrilmişler.

Üniversite politikası açısından yer açıldığı, konsinye olarak konulduğu, satıldıktan sonra firmalara, peşin para değil, malı satıp, parasını 7 gün içinde vereceğiz demişler. Evet politikamız bu dedim. 3 defa mal istenince Babalarına gitmişler, o sülale kürek ile boğazlarına atsa bile içeri girmez demiş. 3 gün sonra Rektörlük çağırıyor denince, takım elbiseleri giymişler, gitmişler, memur sizin muhasebeciniz yok mu demiş, ayrıca bu çikolatayı bırakmayın ve sakın rektöre de çıkmayın, bize kızar demişler. Görev olduğu gibi yapılmadı diye bize kızar demişler. Onlar çıkmış, babalarına haklı imişsin demişler. Bu durumu anlattılar.

- Kantin daha önce 50milyon ciro yapmış, elemanımız yoktu, bir teklif aldık, 5 milyar lira sadece kar diye vermek istediler. Araştırın dedim, uyuşturucu ve kadın pazarlayanlar imiş. 4 memur ile ilgilenmişler, onlar hemen uç kasabalara görevlendirildi ve kendimiz yapmak istedik. Fizyoterapist arkadaşın kocası yapar dediler, haber gönderdim gelmesi, gelsin deyince geldi. Ben çalışmam dedi, memur değilsin, bir şirket kurduk, konsinye çalışılacak, satılan malın parası bir hafta içine verilecek dedim. Birden arttı. Bir günde 12bin öğrenci yerde 9200 kutu kola satınca, 1,5 lira yerine 1 lira alıyorduk, firma 70 kuruş yerine 35 kuruşa indirince fiyat 75 kuruş yaptık.

4 kişi geldi, Pınar Gıda ürünleri satıcıları idi, Babamı Firma tanıyorlarmış, Et ve Balık Kurumundan ucuz vereceklerini söylediler, tüm tosta onların dilimi konuyordu. Her firmaya yerler açıldı. Yılda 1,5 milyon ciroya ulaşıldı.

- Öğrencilerden şikâyet olmuş, aileler geldiler, konu, bazı kişilere yemek veriliyormuş, seçilmiş kişilere, diğerlerine verilmiyormuş, bu ayırım neden olduğu soruldu. İnceledik, her sömestr para verenlere göre yemek çıkarılmakta, para vermeyenlere verilmediği belirtildi. Gelecek sefere ödensin denildi.
- Bir yemekten 3 kişi yediği nedeni ile öğrenciden şikâyet gelmiş, aynı yemek verildiği, paylaşılmasının karışılmayacağı söylendi.

Olay 3: Sarhoş boyutu: Yılbaşı valilik kutlamasından dönerken, yolda trafik arabayı durdurdu, alkol muayenesi dediler. Hayret niye içmediniz diye sordular. Ben hekimim her an için ihtiyaç olacağını vurguladım. Yanlarında gazeteciler vardı, beni zorda bırakmayı planlamışlardı.

Şoföre, bir doktor arkadaşın düğününe gitmiştik, gece 03,00 civarında eve Hastane arabası geldi, o zamanlar telefon yoktu. Hastanede bir bekçinin çocuğuna 30mg/dL bilirubin için kan ve kan değişimi gerekli idi, ben kanımı verdim, değişime gidildi. Bir aile çocukların da 17mg/dL olduğu için, ışık tedavisi gerektiği belirtilmiş, niye kan hazırlamıyorsunuz demiş, bir bekçinin bebeğine veriliyor, benim çocuğum ayrı tutuluyor diye sizin hocanıza şikâyet edeceğim dedi. Merak etmeyin, sabah bana gelir dedim. Nitekim öğle geldi, baktı, siz akşamki kişisiniz dedi. Evet dedim, sizin çocuk bilirubin düzeyi düştü, kontrole gelecek ve taburcu edilecek dedim, sizin bebeğiniz olsa da aynı yaklaşım yapılacaktı dedim. Şoför Osman'a işte bizim meslek bu dedim.

Olay 4: Kurallara uyma uyarısı: Yolda Ankara'ya giderken, şoförler kendi aralarında kurşun bile size yetişmesin demişler. Ben ufak deftere not alırken, hız yapıyordu. İkaz ediyorum ama bir süre sonra yine yapıyordu. Bak Osman dedim, 90 km ise en fazla 99km yapabilirsin dedim. En az 110km yapıyorsun, bu şekilde 6 defa tehlike atlattın dedim. Kurala uymazsan, kapı açık inersin dedim. Hangi taşıt ile gideceksiniz deyince, ben değil, sen gideceksin dedim. Özel sivil plaka almıştım, kırmızı çıkarır, onu takar, sen gelirdin dedim.

Bir keresinde de bir akraba öne bindi, kemer takmak istemedi, şoför hareket etmedi, kemeri takmazsan yola çıkamama, Rektörün emri var dedi. Eski kuralı yaygınlaştırdığını kavradım.

ÖZET: Hikayeler çoğaltılabilir. Bu durumlar başta yapılması ile ne sağladı sorusu akla gelebilir.

- Tek vakıf varken, Denizli Yükseköğretim Vakfı (genel hizmet), Pamukkale Tıp Vakfı (Hastane), Pamukkale Eğitim Vakfı (Okul) ve bunlara bağlı 54 şirket (Hastane temizliği,

tıp sarf malzemesi, bilgisayar, otel işletmeciliği (Tıp Öğrencileri için), Ayaktan Tedavi Merkezi (İş Hanı), Fizyoterapi merkezi, Yabancı Diller Merkezi, Pamukkale Müzik Festivali- 4 adet ulusal ve uluslararası yarışmalı) gibi) ve 150 civarında buralardaki elemanlar Üniversiteye destek olmakta idiler.

- Bu yaklaşımlar ile bütçe Denizli Belediye kadar olup tümü Üniversite bünyesinde kullanılıyordu.
- Doğramacı beni çağırdı, Tepe İnşaata gönderdi ve 9200metre kare kapalı alanlı okul yapıldı. Finans, Tepe kanalı ile Malta'dan LIBOR artı0,5 faiz ile 4milyon dolar sağlandı, 4 yıllığına yılda iki sömestr ödemesi olarak anlaşıldı. Gelirin %15'i borca gidecek idi.
- Amerikan Sefiri Mark Grassmann geldi, Hastane projesi Tepe'den bedava, Gaziantep, Dokuz Eylül Projeleri üçüncü nesli verildi. Yapım için, hastanede kullanmak üzere 300 milyon dolar isterken 1 milyar çıktığını, 5 milyar da geleceği, bu açıdan 30 milyarlık harcama yapmana da müsaade edileceği belirtildi. Türkiye 16 milyar borcu vardı, bunlar yap işlet, devret modeli gibi olacaktır. Monorail, Sıcak Buharın sera dönüşümü, Pamukkale ve çevresinin bir sağlık merkezi olması, alta ovaya küçük hava alanı yapılması dahil, projeye başlandı, sonra sabote edildi.

Sizin yaptıklarınız gelecekte yapacaklarınızın bir kanıtıdır. Sayıştay Mahkeme beraatına karşın, 2 Ağır Ceza Mahkemesi, 2007 Yargıtay beraatına karşın, 6 hukuk davası, 2016 yılında da kanun ve nizamla uygundur denilerek beraat ettim.

Turgut Özal ve Doğramacı'ya verdiğim sözü tutmak, bir Üniversite kurmak istiyorum.

Eğitimin kendi kararında olması

Eğitimin sevgi ile oluşacağı inancında olduğum için, sınıfta belirli bireylerin, elebaşı gibi olduğu, bunların gönlünü kazanmanın önemine inanırım.

Kazakistan'da Ahmet Yesevi Üniversitesinde Yenidoğan dersi verecektim. Bu açıdan kalpleri kazanmak için, akademik, pediatri uzmanları ve öğrencilere aynı konuyu farklı zamanlarda ayrı bir şekilde ele aldım, işledim.

- Her grupta temel olarak slide/sunumları Türkçe olarak gösteriyorum. Sıra ile birisi kalkıp sunumu okuyor anlatıyor, arada da kendi aralarında Kazakça iletiyorlardır. Ben ise yeniden gerekirse Türkçe belirtiyorum, istenirse İngilizce ifade ediyordum, tam tercüme yapmadan anlatıyordum. Sonra tam ters bir fikri belirtir, karşı çıkmalarını istiyordum.
- İlk derse girişte hepsi kalkıp, tek bir ağızdan *Günaydın* dediler. Ben olmadı dedim. Birimiz birlikte değil, sapmamı var dediler. Hayır dedim, burası Üniversite, ben sizin arkadaşınız olurum, asker komutanız değil dedim. Bunun üzerine 3-4 defa dışarı çıkıp girdim, girerken oturmayı ve yerinde selamlamayı öğrenmiş oldular. Büyük bir sevgi halkası yarattı.
- Geç gelen oldu, bilmiyormuş, hastaneden Üniversiteye zor gelmiş, ağlamaklı idi ve hakaret göreceğini umuyordu, buna da razı idi. Gayet dostça olur dedim, ama önce söylediklerini kabul edemem, ben senin Tanrın değilim dedim, dışarı çık, yeniden gir, konuş ve yerine geç dedim. Kavramadı, arkadaşlarına yardım edin dedim, bir arkadaş onunla çıktı, onun yerine konuştu, o tekrarlardı ve oturdu. Kazık gibi oturuyordu, arkadaşları *rahat otur* dediler, *hoca atmasın* dedi. *O bizim arkadaşımız* dediler. Çay servisi olmadığı için, akşam 17 civarında çikolata alıyordum, ortak paylaşıyorlardı, ilk planda tereddüt geçirdiler sonra *birimiz, hepimiz* dediler.

Sonra dersi kendi aralarında da konuşarak, en son giderken tüm sunumları noktasına kadar anladıkları ve hatta ilerlettiklerini gözlemledim.

ÖZET: Sevgi her sorunu çözer dedim. Sevgi; a) Ders almanın, bir şeyler öğrenmenin mutluluğunu duymak, b) Dersin konusu, Yenidoğan, bebek sevgisi, c) Hocanın arkadaş gibi olması, soru sorabilmeleri, katkı sağlayabilmelerine olanak sağlamak, d) Yabancı ülkede kendi

duygu ve ifadelerini sunabilmek, e) Uygulayarak mutlu olmak belirtilebilir. Aynı zamanda, f) birlikteliği, arkadaşlık ve kardeşliği pekiştirmesi de bir önemli kazanç olmaktadır.

Celal Bayar Toplantıları

Celal Bayar bazı konularda önemli boyutlar ile danışmanlar ile toplantı yapmış, bazılarına da beni çağırmıştır. Kızı ve damadı sadece hizmet ettiği, görüş sunmadığı da dikkatimi çekmiştir. Atatürk'ün baş ucunda olan yazı: Kuran^{8,9} 42/38: “*Onlar ki Rablerine icabet edip/Yaratılış ve gerçekler üzerine olurlar, Salatu/selam, insanlık be kardeşliği ikame ederler, İşleri aralarında istişare/görüşerek, danışarak, değerlendirerek, çözerler, Kendilerini beslediğimiz şeylerden de infak/yararlanır, kaynak ederler*” denilmektedir. Atatürk'ün akşam yemekleri bir danışmanlık boyutudur, içtiği içki boğazı yağmala şeklindedir, en düşük alım şeklidir.

Atatürk'ün başucunda olan yazı Kuran 42/38 ayetidir. Celal Bayar'ın başucu yazı da Kuran 1/4: “*Yalnız sana ibadet eder, senden dilerim*” sözüdür. M.A. Akşit olarak “Kevser suresi” başucumdadır.

Babama sorduğum zaman, bizim sülalede de olduğunu vurgulayarak, a) Kimseyi tanıımıyorsun, onları sosyal düzeyi değil fikirlerine bakıyorsun, b) Sübjektif değil, objektif verilere bakıyorsun, c) Toplantının amacı olmalı, dayanakları da kanıta dayalı olmalı, bunu irdeliyorsun, d) Bayar kendisi söyleme yerine sana söyletmesi ile, bakın haberi çocuktan/gençlerden alın diyerek, onları düşünmeye yönlendirmektedir demiştir. Bir toplantıdan söz edeceğim.

İnönü ile Ülkeyi destekleme: Olayların olduğu, 1968 döneminden sonra 5000 civarında sağ ve soldan insanların öldürüldüğü zamanda, İnönü ile Pembe Köşkte balkonda resim çektirmek istediğini, birlik ve beraberlik göstermek istediğini belirtti. Tüm konuşmacılar, buna siyasi ortamın uygun olmadığı, Sağ kesimin çok şiddetle karşı çıkacağı, itham edecekleri ve bu algıyı kullanacakları söylendi. Ben iki sorum var dedim. İkinizin aranızda olduğu söylenenler nelerdir dedim. İkimiz arkadaşız, bir konuda öneri getirmesi istense, bir değil 13 çözüm getirir, tercih et denilince Devlet tarafını seçer, biz millet tarafını seçeriz dedi. Seçimi Atatürk yapınca sorun olmamıştır dedi. İkinci sorum, Yassıada konusu oldu. Diktaya boyun eğmiştir ama idam kararı almayın diyerek karşı çıkmaya çalışmıştır dedi. Sonra insan arkadaşı ile elbet bir araya gelir dedim. Ancak hemen aksi kampanya başlatılacak, bu engellenecektir dedim. Bugün Gazeteye görüşme yapacağım, arkasından okuyacak ve bir hafta sonra olacaktır dedi. 3 gün sonra birlikte oldular. Karşı çıkanlar oldu, Bayar'ı bu yaklaşımını gerekçe tutarak, dışladılar.

ÖZET: Sevgi temelli olanlar yaşamında yer almış, geleceğini yapılandırmıştır. Amaç insanlık olmuş, kazanç olmamış, bir çay ikramının anlamının çok yüce olduğunu fark ettim. Arkadaşlık, arkada taş olmak, güven ile olduğunun bilinmesi ile olmuş, tam tersi davranan çok kişiyi arkada bırakarak yoluma devam etmişimdir. Yukarıda olanlar sadece bir kesittir.

Sonuç

Her işin başlangıcı, anlaşılması ve kavranması, iletilmesi, geliştirilmesi boyutunda da ana unsur SEVGİ olduğuna inanıyorum.

Sevgi ancak insanlıkta olanın kavradığı, algıladığı ve yüceltebildiği durumdur.

Hedef Nirvana ise, bu çalışarak değer üretmek ile olur, değer, görev değil, bunun ötesinde bir kavramdır. Yaratılışa dayanmak, kimseyi ayırmaması, bizi doğanın içimize alması, ayrılmamamız, atom ve enerjiden oluşma ile eşit yapı, sorumluluk bireysel olmaktadır.

Çocuktan Al Haberi; bir Atasözü ötesinde, yalan, değiştirme, olduğu gibi söyleme boyutu ile bizim ailede, sülalede sık uygulanan yöntem olmaktadır. Hipokrat'ın dediği gibi, ***hastalık yoktur, hasta vardır, gibi, olayı bilen çocuk, teorik konuşmaz, çocuk doğru ve gerçeği söyler, görmediğini söylemez, hayal olursa da belirtir.***

Olaya sevgi ve gerçeklik bakılmazsa aldatılma olanağı olacağına bir örnek sunuyorum.

Bir haber televizyondan dinliyordum, Ülkemizde Ayçiçek yağının yüzde 70 oranında yabancı ülkeden alındığı, bunun başında da Rusya veya Rus Ülkeleri olduğunu söylüyordu. Bizlerde demek Ayçiçek yağı konusunda dışa bağımlıyız dedim. Çocuğum, bizde üretilenler ne oluyor diye sordu. Trakya'da üretilenlerin bizim ihtiyacımızı karşıladığını derslerde öğrenmiştik dedi. Bunun üzerine bir ayıldım, ifade edilen sadece yurtdışından alınanlardan söz etmekte idi. Bunun oranı %5 oranından az olduğunu fark ettim. Birçok ürün ham alınıyor, bizim fabrikalarda işlenmek için alındığını algıladım.

Aynı boyutunda buğday ithalinde olduğu, 5 milyon ton buğday işletilmiş ürün makarna satarken, 1 milyon ton buğday alınması bunun basit açıklaması, gereksinim olmadığını, çocuğumun sorgusu ile uyandım.

Burada işlemekten amacım, eğer bir konuyu bir boyut kızmak, ters algıyı farklı kullanmak için kullanıyorsanız, istatistik bir yalan boyut olmaktadır. İhracat yapmak, ithalat ile karşılıklı olmasını sağlamak önemli olduğunu algıladım. Sevmek gerekir, anlamak için de sevgide ve insanlıkta olmalı, kusur, hata bulmak için yaklaşım, farkındalığı bozabilmektedir. Çocuğuma teşekkürler. Doğrudan söylemese bile, benim uyanmamı, farkındalığımı sağlamıştır.

Kaynaklar

- 1) Child development (Wikipedia)
- 2) Dilek Kırcaoğlu, Psikolojik Danışman [Gelişim basamaklarını değerlendirme \(haberturk.com\)](https://www.haberturk.com)
- 3) [7 of the Best-Known Theories of Child Development \(verywellmind.com\)](https://www.verywellmind.com)
- 4) [5 Theories of Child Development \(onlinepsychologydegree.info\)](https://www.onlinepsychologydegree.info)
- 5) Sosyal duygusal gelişim (Wikipedia)
- 6) Bağlanma teorisi (Wikipedia)
- 7) Lawrence Kohlberg's stages of moral development (Wikipedia)
- 8) Kuran: Kuranı Kerim çözümü, www.ahmedhulusi.org. 2008.
- 9) Kuran, Türkçe: Y. N. ÖZTÜRK, Kur'anı Kerim Meali. www.yeniboyut.com/meal.asp.